

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture



THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXIII/ Nr.1
IANUARIE-MARTIE 2018
NEW YORK

Lumină Lină • Gracious Light, An XXIII/ Nr. 1, 2018 New York

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:
Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:
14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com
Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com
Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com
Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN
Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE
Fotoreporter: ALEX MARMARA
Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,
AUREL ȘTEFANACHI, MUGURAȘ MARIA PETRESCU

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXIII/ Nr. 1

Ianuarie – Martie 2018

TEOLOGIE

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Trăirea în extraordinar 5

MARCEL MIRON, *Calendarul* 10

MARIAN NICOLAE, *capăt de drum* 11

tot mai aproape de Eden, proorocii 12

ESEU

DUMITRU CHIOARU

Mitul lui Orfeu și istoria poeziei 13

ANCA SÎRGHIE

Lucian Blaga și redobândirea harului creator prin iubire 19

ION HAINEȘ

Din nou despre Psalmii lui Tudor Arghezi 33

TEODORA NOJEA

Motivul rivalității dintre frați în romanul lui

Thomas Mann *Iosif și frații săi* 39

PASSIONARIA STOICESCU, *Rugăciune altfel, Biblică* 44

PAULA ROMANESCU

Don Quijote sau Înțelepciunea morilor de vânt 45

IULIANA PALODA POPESCU, *Cu pleoapele închise* 54

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

M. N. RUSU

Un poet parnasian - Vasile Diaconescu 55

VASILE DIACONESCU, <i>Biserica neagră, Toamna de aur</i>	57
--	----

CENTENARUL UNIRII

THEODOR DAMIAN

Biserica Ortodoxă Română și Unirea Principatelor Române:

scurtă ilustrare59

GEORGE BĂJENARU, *Mama din amintire, Peisaj de iarnă*, 62

E liniște, Întâlnire cu fratele meu 63

EMINESCIANA

M. N. RUSU

O tripletă eminesciană la Înalta Curte de Casație și Justiție:

Erast Mandicevski, Corneliu Botez și Urmuz65

DANA OPRITĂ, *Stare de grație, Hi there*68

Ruleta rusească69

De pe terasă, marea70

LUCIA CHERCIU, *Să luăm aminte*70

Cum să alungi depresia, Anotimpurile dragostei71

PROZĂ

DAN MIHAI CIUPITU

Omul este ca dulgheru'73

MIHAELA MALEA STROE

Anul Nou pe stil vechi83

FLORENTINA TONIȚĂ

Ploaia nu vine niciodată singură90

GHEORGHE PUIU RĂDUCAN

Durere, Apusu-n vâpăi, Piscuri albe, Noaptea94

CĂRȚI ÎN AGORA

AUREL SASU

Un jurnal maioreșcian

Jurnale 1 de Valeriu Anania95

THEODOR DAMIAN	
Lectura ca <i>modus vivendi</i> . Georgică Manole: <i>Buzunarul cu idei</i>	96
TUDOR SPĂATARU	
Dragostea ca destin în romanul lui Nicolae Dabija	
<i>Tema pentru acasă</i>	97
PASSIONARIA STOICESCU	
Al norilor	
<i>De la Kogaion la Athos</i> de Marcel Miron	100
VICTOR TEIȘANU	
Cezar C. Viziniuck: Raportul cu timpul și limitele ontice	
<i>Eu în culori incerte</i> de Cezar C. Viziniuck	102
IULIU MARIUS MORARIU	
Luminița Cornea: Cercetări reprezentative	
<i>Studii și articole literare</i> de Luminița Cornea	105
DANIEL BOTEZATU	
O interesantă abordare a istoriei medievale românești	
<i>Biserica și Domnia în epoca ștefaniană. Curs opțional</i>	
de Artemiza Damian	107
DANIEL MARIAN	
Dumitru Ichim: Lecția iubirii pentru veșnicie	
<i>Tu știi că te iubesc</i> de Dumitru Ichim	110
VASILE MUNTEAN	
Personalități bănățene în trecut și azi	
<i>Arhiepiscopia Timișoarei: Slujitori și apărători</i>	
<i>ai Ortodoxiei bănățene</i>	111
DUMITRU CHIOARU, <i>New York-ul Poetului</i>	113
IOAN GÂF-DEAC, <i>Către o lume a tuturor lumilor</i>	114
ALEXANDRU CRISTIAN MILOȘ	
<i>Pot fi o energie liberă!, Proiect pentru statuia paradoxului</i>	115
<i>Vizitatorii</i>	116

IN MEMORIAM

MARIANA FLOAREA Rămas bun, Majestate!	117
--	-----

UNIVERSALIA

MIHAI EMINESCU <i>Unto the Star / La Steaua</i> Translated from Romanian by Mircea Pella	118
--	-----

ODILE POPESCU <i>A Cypriot Lady from the Sea –</i> Notes on Heinz-Uwe Haus' recent Ibsen production	119
---	-----

FOTOALBUM	124
-----------------	-----

ANTOLOGIE DE CENACLU

Mărul de pe tejghea..., de Elena Olariu	155
<i>Mi-e dor, Doi copii complici</i> , de Adriana Tomoni	157
<i>Un surâs uscat în piept, Stânca și primirea îmbrățișării</i> de Marin Moscu	158

REPORTAJE

NICOLE SMITH Mugur Andronic: Botezul nemuririi și ceasul învierii de apoi ...	159
John Predescu, <i>Viața ca o vacanță</i>	160
Elena Mitru și credința în frumos	161
Mircea M. Ionescu: Teatru	162
Corneliu Zeană: Medic și journalist	163
Anca Sîrghie: O nouă lansare în Cenaclul literar New-York-ez	165

REDACȚIA Un sfert de veac de simpozioane de inimă și cultură	167
---	-----

GALERIA „SPIRITUS” Prezență în București	171
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ	173
ANUNTURI	178

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Trăirea în extraordinar

Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?
(Ps. 115, 3)

Odată ce am văzut că tema Sfintei Evanghelii de astăzi este legată de vindecarea de către Mântuitorul Hristos a celor zece leproși și de întoarcerea unuia dintre ei ca să mulțumească, fapt ce a provocat răspunsul Mântuitorului, mai precis întrebarea: „Ceilalți nouă unde sunt?” e normal că ne punem problema gratitudinii, problema recunoștinței, a mulțumirii. Deci aceasta este tematica zilei de azi, dar și a săptămânii în care intrăm. Vedem însă că psalmistul își pune deja înaintea noastră această problemă, ceea ce înseamnă că generație după generație, pe parcursul istoriei omenirii, din când în când măcar, unii oameni s-au gândit la acest lucru: Cine sunt eu, de unde vin, unde plec, ce am, cui datorez că sunt ceea ce și cine sunt, și că sunt așa cum sunt? Și atunci, dacă îți pui două, trei întrebări de felul acesta, e normal să realizezi cât de mult datorezi altora și cât de mult îi datorezi lui Dumnezeu. De fapt, cât de mult, adică totul, datorăm altora și cu atât mai mult lui Dumnezeu.

Când psalmistul spune: „Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?”, de fapt el vrea să zică, mai exact: „Cum voi mulțumi Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?” Lui Dumnezeu nu poți nici să-I plătești, nici să-I răsplătești; răsplata este mulțumirea, recunoștința.

Când citim această frază, întrebare „Cum voi mulțumi Domnului?” evident, nu ne gândim la maniera în care vom mulțumi lui Dumnezeu. Nu acesta este aici sensul cuvântului „cum”, adică în genunchi, sau făcând o faptă bună, sau în alt mod asemănător. „Cum voi mulțumi Domnului” are sens oarecum cantitativ: cât pot să mulțumesc, câtă mulțumire pot să aduc eu Domnului pentru toate câte mi-a dat mie? Cu alte cuvinte, sunt în stare, oare, să aduc Domnului mulțumire în măsura în care El mi-a dat tot ceea ce mi-a dat? Ceea ce duce cu gândul la o expresie similară, de data aceasta, din Noul Testament, din capitolul 3 al Sfintei Evanghelii de la Ioan unde zice evanghelistul: „atât de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe unicul Său Fiu L-a dat ca oricine crede în El să nu moară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16) Deci expresia *atât de mult* nu înseamnă nimic altceva decât că nu există o măsură posibilă suficientă în care să aducem cuvenita mulțumire lui Dumnezeu. Când spui cuiva, „atât de mult te iubesc!” înseamnă că spui „nu pot să spun cât de mult de iubesc, n-am cuvinte. Oricât aș spune, orice aș face, nu este suficient”.

La fel și cu expresia „cum voi mulțumi Domnului?” Adică n-am cum să gădesc nici maniera, dar nici măsura, cantitativ vorbind, de a-I mulțumi Domnului. Cu alte cuvinte, cât de mult pot să-I mulțumesc Domnului, că și toată viața dacă I-aș mulțumi tot nu ar fi de ajuns. Parafrazând zicerea patristică despre iubire, că măsura iubirii este a iubi fără măsură, putem spune că măsura recunoștinței față de Dumnezeu este aceea de a-I fi recunoscători în mod nemăsurat. Acest lucru duce cu gândul la un imperativ moral al vieții fiecăruia dintre noi, pentru că dacă tot timpul primești ceva, tot timpul trebuie să aduci cuvenita mulțumire celor din jur și implicit, deasupra tuturor, lui Dumnezeu. În felul acesta viața ta devine un fel de *stare de mulțumire*, pentru că mulțumirea în contextul acesta nu mai este un act ocazional, ci este o atitudine permanentă, deci o stare. Așa cum ar fi cineva în starea de bucurie. Tot timpul ești bucuros, binevoitor, afabil, generos. Când întâlnim câteodată o persoană de acest fel, minune a societății, zicem că așa e felul lui, așa e firea lui, așa îi este caracterul, nu o face în mod gândit, și, cum spun, nu ocazional, pentru că acest lucru este în acea persoană o stare, o stare de spirit.

Acum să ne gândim la ce s-a întâmplat în relatarea biblică cu leproșii. Sigur că unul s-a întors înapoi, dar înainte de a se întoarce, îi vedem pe cei zece leproși în afara cetății, izgoși, excomunicați, îndurerați de boală, îndurerați pentru excomunicare, pentru că nu își mai văd familiile niciodată, căci lepra era o boală care nu avea vindecare. Deci erau condamnați la o moarte lentă în timpul vieții. Ei se țineau departe de cărările pe care treceau oamenii pentru că lepra era molipsitoare, dar nici foarte departe ca să nu vadă sau să audă, mai ales grup de oameni vorbind, trecând prin preajmă. Obligația lor, când vedeau că se apropie cineva, era să sune din clopoței pe care-i aveau în mod special cu ei și să strige „lepros, lepros”. Așa se face că L-au văzut pe Mântuitorul care vorbea cu ucenicii pe cale și I-au strigat: „Doamne fie-ți milă de noi”. Acum întrebarea, marele semn de întrebare care se pune este acesta: de unde știau ei de Iisus, câtă vreme erau excomunicați, de boală, evident, dar și de societate, cum știau ei că Iisus este Cel care poate să-i vindece? Boala era nevindecabilă, era clar. De unde știau ei că Iisus poate să facă ceea ce nu se putea face, ca să strige după El, „Iisuse, fie-ți milă de noi, Doamne, vindecă-ne!”

Ne punem în mod firesc această întrebare, și ca răspuns nu putem exclude faptul că, probabil, din când în când, cineva din familiile lor trecea pe cale și îi striga pe nume, fără să se apropie, dar strigându-i; poate le lăsa ceva de mâncare în diverse locuri și strigau: vezi că ți-am lăsat acolo ceva! Deci dacă exista vreun astfel de mod de comunicare, înseamnă că poate ajunsese și la ei vestea despre Mântuitorul Hristos și apostoli. Poate leproșii vor fi întrebat mai multe decât ne relatează evangelistul propriu zis. Este acesta Iisus? E posibil să fi întrebat și răspunsul să fi venit de la apostoli: Da, El este. Cam așa cum s-a întâmplat și în cazul vindecării orbului din

Ierihon (Luca 18, 35-48), când acesta auzind oameni vorbind, a întrebat cine este, ce se întâmplă, și când i s-a spus că trece Iisus, el a început să strige să fie vindecat.

În cazul leproșilor, ca și al orbului, important este că Mântuitorul s-a oprit și a vorbit cu ei. S-a oprit; și Iisus a vorbit cu ei de la distanță, cum se cuvenea, și le-a zis doar atât, scurt: „mergeți și vă arătați preoților”, pentru că așa era formula. Ca să fii reintegrat în societate, să se constate că nu mai există boala, trebuia să te arăți preoților (de ce nu doctorilor, aceasta este o altă întrebare, dar în tradiția și practica vremii aceasta se cerea, să se arate preoților care să confirme vindecarea și apoi reintegrarea în societate). Și pe drum, mergând să facă lucrul acesta, s-au vindecat.

Acum sigur că trebuie să ne imaginăm ce se va fi întâmplat acolo, să vizualizăm când un grup de oameni sau o persoană este într-o situație disperată, fără ieșire, ca aceasta de a fi leproș și de a muri leproș și dintr-o dată să te vezi curat, să te uiți la tine, să nu-ți vină să crezi. Se uitau probabil unii la alții, probabil că i-a cuprins și spaima și bucuria și necrederea și toate la un loc, sentimente care nu pot fi povestite în cuvinte. Erau copleșiți probabil. Și atunci sigur că s-au dus să se arate preoților.

Unul nu s-a dus. Unul s-a întors, a căzut la picioarele lui Iisus și a mulțumit lui Dumnezeu. Și aici vine Mântuitorul și spune: „dar ceilalți nouă, unde sunt?” Cu alte cuvinte, El confirmă, acceptă, primește starea de grație din sufletul acestui om, deci primește mulțumirea lui, confirmă faptul că trebuie să fii mulțumitor celui care îți face bine și să fii mulțumitor *imediat*. De ce spun *imediat*? Care este importanța acestui „imediat” în contextul de față? Dacă Mântuitorul întreabă unde sunt, înseamnă că și ei trebuiau să fie acolo. Noi putem da circumstanțe atenuante acestora, fără doar și poate; văzându-se total curățiți și cu porunca: duceți-vă și vă arătați preoților, poate și-au zis în mintea lor, hai să ascultăm de porunca Lui. Dacă cumva neascultând, nemergând la preoți, ni se întoarce boala înapoi? Desigur, fiind curinși de frică și de bucurie, fiecare gândea: Oh, îmi văd familia, îmi văd copiii, îmi văd soția, îmi văd prietenii și vecinii, și lasă că mulțumesc lui Dumnezeu după aceea; e timp; Dumnezeu nu moare; e acolo mereu. Deci chiar dacă le acordăm această circumstanță atenuantă, și logică și fundamentată din punct de vedere psihologic și din alte puncte de vedere, totuși Mântuitorul nu apreciază amânarea. El întreabă: „dar ceilalți nouă unde sunt?” Ne gândim deci la imperativul faptului de a fi recunoscător *imediat*.

Acum ce se întâmplă cu acești leproși? Ei au trecut din extraordinar în extraordinar. Am putea zice că acești oameni au trăit în extraordinar în dublă instanță: întâi când s-au îmbolnăvit de lepră și au trebuit să părăsească familia, societatea, lumea și toate celelalte și să aștepte moartea în chinurile acestui tip de boală groaznică, și deci acesta este un lucru absolut extraordinar; dar după aceea au trecut din starea aceasta într-o altă stare și mai extraordinară, dacă putem zice așa, pentru că vindecarea lor

neășteptată nu este altceva decât un lucru extraordinar. Pentru că nu se putea, nu era nici măcar posibilitatea să conceapă cineva că se putea vindeca lepra. Deci au trăit în două tipuri de extraordinar. De la un pol la altul. De la cel rău la cel bun. Și au trăit cumva dovada că imposibilul uneori nu este chiar așa de imposibil, exact cum zice Mântuitorul: „Ceea ce este imposibil la oameni, la Dumnezeu este posibil” (Luca 18, 27). Într-adevăr, și Sfinții Părinți spun ceva asemănător: atunci când totul ți se pare imposibil, atunci când calea ți se pare imposibilă, fă din imposibil o cale. Adică fă tot efortul să mergi până la capăt și deasupra și mai departe, deci tot efortul ca să îmi plinești ceea ce crezi că trebuie împlinit. Cum zice frumos Coșbuc, dacă vrem: „O luptă-i viața, deci te luptă”, dar cum precizează, „cu dragoste de ea și dor”. Atunci când lupti cu dragoste și dor, nu vei abandona lupta niciodată. Nu abandona speranța! Aceasta este problema, adică speranța și rugăciunea către Dumnezeu. Deci în cazul acestor leproși s-a dovedit că atunci când calea lor era de fapt imposibilă, Mântuitorul a făcut din imposibil o cale pentru ei. Pe calea aceea s-au vindecat, pe calea aceea au fost reintegrați în societate.

Vorbim deci de starea de grație. De starea de recunoștință. Că aceasta nu trebuie să fie un act ocazional, ci o atitudine permanentă și imediată. Așa vorbim și de starea de grație, pentru că zicem uneori, atunci când suntem inspirați, când vorbim de lucruri mari, frumoase, importante, când scriem un poem sau o rugăciune sau o carte, că în timpul acelei lucrări am fost într-o stare specială, că am fost călăuziți de Dumnezeu.

Într-adevăr există astfel de stări de grație. Dar mai este una. Mai este un fel de stare de grație la care poate ne gândim mai puțin. Grație sigur, normal, grația divină, căci cu toții suntem trăitori în starea de grație, existențial vorbind. Aici este problema; frumusețea, bineînțeles, întâi și întâi, dar și problema. Tocmai datorită frumuseței vine problema. Pentru că dacă suntem trăitori, beneficiari ai grației divine, dacă suntem cine suntem, și așa cum suntem, datorită lui Dumnezeu și celor din jurul nostru, cum am spus la început, atunci este clar că tot timpul suntem în grația lui Dumnezeu, în harul lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă că trăim în extraordinar. Și dacă suntem în stare de grație, nu trebuie să fim în stare de grație în același timp? Deci iată care este problema, că uneori grațitudinea este act ocazional în loc să fie stare, dar grația divină extraordinară nu este act ocazional asupra noastră. Este o stare, o permanență, un mod al lui Dumnezeu de a fi legat de noi.

Și acum sigur că încheind aceste câteva gânduri, ne ducem din nou la situația noastră zilnică. Deci marea problemă a textului Sfintei Evanghelii de azi este lepra. Astăzi, în cea mai mare parte a lumii, această boală este eradicată; dar există și lepra spirituală. Există lepra păcatului, lepra invidiei, a răutății, a geloziei, a tuturor acestor vicii care ne otrăvesc relațiile noastre interumane din viața de fiecare zi. Face unul ceva, celălalt este invidios; face unul ceva, celălalt dă cu pietre.



Paula Slivinschi, *Nuntă Cosmică*

Cum spunea Cincinat Pavelescu așa de frumos: „Să nu te miri când bârfitori/ izbesc în nobila ta muncă./ Copiii pietre nu aruncă/ Decât în pomii roditori.” Deci lucrurile acestea într-un fel caracterizează viața noastră. Și acesta este rolul Bisericii, să ne ajute să încercăm, cel puțin să încercăm, pas cu pas, duminică de duminică, zi de zi poate, să conștientizăm lumea, pe noi înșine întâi, asupra leprei spirituale care există între noi și ne otrăvește viața și relațiile. În felul acesta putem afla că starea de gratitudine ar fi medicamentul necesar. Să ne aducem aminte de câte ne dă nouă Dumnezeu. Fiecărui îi dă altceva, cum zice Sf. Ap. Pavel despre felurile darurilor (Romani 12: 6-8); deci fiecare are de ce să fie mulțumitor, fără a fi invidios pe nimeni pentru nimic.

Și atunci dacă îi mulțumești lui Dumnezeu, dacă îți crezi reflexul de mulțumire lui Dumnezeu, implicit acel reflex va lucra și în relațiile interumane. Astfel viața ta va fi schimbată, va fi mai ușoară și mai frumoasă.

Deci socotind cât de mult ne-a dat Dumnezeu, ne gândim la cât trebuie să-I dăm înapoi în sensul de gratitudine, de mulțumire, de recunoștință. Atunci vom zice ca și psalmistul în fiecare zi a vieții noastre: „Cum voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?”

Calendarul

*La începutul anului
tu
prieten al zilelor și nopților mele
ființă născută acum și măsurată
cu ceasul
celor șazece de minute
descoperire antică din Kaldeea
jocul răbdării și nerăbdării
tainelor și netainelor timpului meu.*

*Ești o invenție oloagă când eu întârzii
și mândria mea că sunt prezent
la timp
călcând clapeta secunde
- bang!
am venit să umplu golul nostru
cu mai golul meu
un joc al timpului pierdut
pe care ne rostogolim
în neantul lipsei de vreme.*

*Din depozitul tău necunoscut
slobozești
bucăți noi de viață pentru viețuire
ori pentru nemurire.*

*Te trăiesc
tic-tac, tic-tac, tic-tac,
pe toba inimii mele
exersezi
măsura simfoniei necreate.*

*Rar sunt în consonanță cu tonurile
semitonurile
diezii
bemolii
becarii
și-n fiecare clipă
trăiesc tragedia cosmică.*

*Tic-tac-ul secundarului
îmi albăstrește inima
semnul maturității privirii
peste orizonturi
cele nouă orizonturi
ale celor nouă ceruri
cercuri arzânde
însemnate pe inima mea.*

*Presiunea coronariană
mă obligă să caut tubulețe de argint
- stenturi –
prin care pisica
fugărește șoarecele alb
ori se vede pasărea colibri
când soarbe nectarul
din floarea sufletului meu.*

*Calendarule
ceasule
pregătește-mă
curăță-mi urechile de cerumenul timpului
să aud gongul final
sfârșitul tău
și bucuria întâlnirii mele
cu următorul an.*

MARIAN NICOLAE

capăt de drum

*ca să ne poată vorbi nouă oamenilor
Dumnezeu a lăsat pe pământ poezia,
ca o chenoză a Cuvântului întrupat în vers.
în laboratoare, sub lupă Universul este rece,
creația văzută o transfigurăm din existența aceasta ultimă;
nu mai avem răbdare cu raiul,
pentru ziua de mâine am pregătit Parusia,
frunzele scriu simfonii pentru albastru,
iar oamenii s-au îmbrăcat de sărbătoare:
nu își mai dau seama că sunt goi.*

tot mai aproape de Eden

*de ieri
am început să merg.
înapoi. către Eden.
prin vene îmi curg cuvinte
care au amintiri cu Adam și Eva.
am rostit și eu cu voce tare: să fie aici un pom,
dar nu am reușit să creez nimic,
mi-a apărut în gând doar umbra timidă a unui pom
pe care însă n-am voie să o calc.
pentru început nu-i chiar așa de rău.
am mai încercat să fiu ploaie pentru niște flori,
dar pe obraji nici o lacrimă nu a vrut să se nască.
curând am învățat să merg pe apă,
iată mi-am spus: materia mă ascultă,
Edenul e tot mai aproape,
nu că am mers eu foarte mult către el,
dar Cineva îl tot împinge discret
tot mai aproape de mine.*

proorocii

*poeții
sunt proorocii zilelor noastre,
pe ei îi trezește îngerul din somnul neliniștit
atingându-i discret cu aripa dictându-le:
hai scrie un pic!
ale lor versuri
poartă energiile necreate
care umplu golurile lăsate
de plecările din noi
către un dincolo mai profund
al unui Cuvânt.*

DUMITRU CHIOARU

Mitul lui Orfeu și istoria poeziei

Într-un studiu despre omul modern în căutarea sufletului său, C. G. Jung afirmă: „Imaginea-arhetip a înțeleptului, salvatorului sau mântuitorului, zace îngropată în profunzimile inconștientului încă din zorii culturii; aceasta se trezește în fiecare epocă tulbure în care umanitatea sucombă în fața unei grave erori. Când oamenii se rătăcesc, ei resimt nevoia unui ghid, a unui maestru sau chiar a unui medic”¹. O asemenea imagine-arhetip este Orfeu, strămoșul mitic al poezilor, care ar fi trăit înainte de războiul troian, deci înainte de Homer. Istoricul Herodot îl situează pe Orfeu, alături de Linos (considerat maestrul său) și Musaios (discipolul), ulterior *rapsodului* epopeilor, și el legendar.² Legenda îi atribuie lui Orfeu, în majoritatea variantelor, origine tracă, la fel ca și zeului Dionysos, cu al cărui mit se intersectează. Conform lexiconului bizantin *Suda* (sec. X e.n.), Orfeu este “originar din Leibethra, oraș al Traciei situat la sud de Pieria, fiu al lui Oeagros și al Calliopei”³. Iar Diodor din Sicilia, încă din secolul I î.e.n., în *Biblioteca istorică*, descoperă chiar și genealogia sa, susținând că „Dionysos îi dăruie lui Charops domnia asupra tracilor și-i transmise învățătura inițierii în Mistere. De la Charops a primit fiul său Oeagru atât domnia, cât și inițierea în Mistere pe care mai apoi Orfeu le-a deprins de la tatăl său Oeagru; fiind mai presus de toți prin geniul și știința lui, Orfeu a adus multe schimbări serbărilor dionisiace. Iată de ce Misterele lui Dionysos au fost supranumite orfice”.⁴ După alte surse, tatăl este Apollo, zeul protector al artelor, iar mama, muza Calioppa, ori sora ei, Polymnia. În toate variantele însă, Orfeu are statut de intermediar între divin și uman, un semizeu reprezentând sacrul și deținând puteri magice de a îmblânzi natura și civiliza lumea, de a vindeca, prin poezie/ muzică și medicină, trupul și sufletul.

Acest cântăreț din liră se numără, conform studiului lui Ioan Coman, *Orfeu, civilizator al umanității*,⁵ printre eroii civilizatori din mitologia greacă, fiind considerat inventatorul poeziei și al muzicii, dar și inițiatorul misterelor și al religiei orfice, după unele surse chiar și al misterelor dionisiace de la Eleusis. El ar fi călătorit în Egipt, la Memphis, unde a compus *Legendele sacre* (gr. Hieroi Logoi) dedicate, ca și *Testamentele*, discipolului său Musaios, poet tot de origine tracă. Datorită prestigiului său de cântăreț, ar fi făcut parte, după *Argonauticele* poetului alexandrin Apollonios din Rhodos, din expediția lui Iason în Colchida. În antichitate, Orfeu ar fi existat, în virtutea credinței în metempsihoză, în șapte avatare,

chiar omonimi istorici ca Orfeu din Crotona, autor al unor *Argonautice* pierdute, care au transmis și îmbogățit doctrina.

Orfismul s-a răspândit ca religie în Grecia secolelor VII-V î.e.n., cunoscând maximă înflorire în vremea domniei Pisistrazilor la Atena. În secolul al VI-lea î.e.n., la curtea tiranului Pisistrate a trăit Onomacritos, tălmăcitor al oracolelor lui Musaios, care a contribuit la fixarea în scris a legendelor orfice, la fel ca și a epopeilor homerice, transmise până atunci oral. Printre orfici se numără apoi Pitagora care a format o școală de filosofie și știință ocultă, explicând esența și misterul lucrurilor prin Număr, sau filosoful Empedocle în viziunile sale cosmogonice asupra armoniei Ființei. Filosofia lui Platon și platonismul însuși au împrumutat, așa cum demonstrează W. K. C. Guthrie în temeinica sa carte despre Orfeu și religia greacă,⁶ numeroase elemente din mitul orfic și doctrina orfismului, referitoare mai ales la nemurirea sufletului. Tot lui Orfeu i-au fost atribuite în istoria orfismului *Imnurile*, diferite de cele homerice, și *Argonauticele*, altele decât cele scrise de Apollonios din Rhodos, dar care, conform cercetărilor mai recente, sunt scrieri apocrife datând din secolele II-IV e.n., amestec de elemente orfice cu elemente gnostice într-o sinteză interpretată de André Boulanger în studiul său ca o continuare a orfismului în creștinism.⁷

Orfeu a devenit mit mai ales prin povestea iubirii sale pentru Euridice, pe care am s-o rezum în continuare pentru că succesiunea episoadelor ei stă la baza ipotezei mele despre relația dintre acest mit și istoria poeziei. Legenda spune că Orfeu ducea, împreună cu nimfa Euridice, o viață fericită în mijlocul naturii, îmblânzind fiarele pădurii prin magia cântecului său din liră. Fiind mușcată chiar în ziua nunții lor de un șarpe, Euridice moare, spre jalea și disperarea soțului. Neconsolat de pierderea ei, Orfeu se hotărăște să coboare în Infern, pentru a o readuce din moarte la viață. Jalea cântecului său cutremură și înmoaie inima de piatră a zeului Hades, care îi promite că umbra Euridicei îl va urma și va reveni la viață, cu condiția ca Orfeu să nu întoarcă spre ea capul până vor ieși din Infern la lumină. Cuprins însă de îndoială, Orfeu încalcă pactul cu zeul morții, întorcând capul spre a se convinge că Euridice îl urmează, dar în acel moment umbra ei se destramă topindu-se în negurile Infernului. El se întoarce din Infern cu un sentiment de melancolie amestecat cu vinovăția față de pierderea pentru totdeauna a Euridicei, cântându-și fără încetare drama în rătăcirile sale prin lume. Orfeu moare sfârtecat de Bachante, furioase pe fidelitatea iubirii sale și dincolo de moarte față de Euridice, episod interpretat de unii exegeți ai mitului drept răzbunare pentru refuzul său, ca fiu al lui Apollo, de a-l mai cinsti după întoarcerea din Infern pe zeul Dionysos. Rămășițele i-au fost îngropate de Muze în locul său de origine, Leibethra (Leptokaria de azi), dar capul și lira i-au fost aruncate în fluviul Hebrus, ale cărui valuri duc în lumea largă vraja cântecului său. Unele variante ulterioare ale mitului consideră că tocmai apropierea lui

Orfeu de cultul lui Dionysos și sacrificiul său asemănător cu al zeului au dus la apariția *orfismului*, determinându-l pe Louis Moulinier să afirme că „orfismul este cultul tracului Dionysos. Deci, orfismul i-a învățat pe greci nemurirea sufletului”.⁸

Această credință în nemurirea sufletului provenea, în Grecia antică, din intersectarea miturilor lui Apollo și Dionysos în orfism, pentru care „Orfeu este – constată Eva Kushner în *Mitul lui Orfeu în literatura franceză contemporană* – în mod simbolic preotul celor două divinități”,⁹ îndreptățind, de fapt, observația lui Guthrie pentru care Orfeu, „deși predică religia lui Dionysos, o reformează în același timp”.¹⁰ Dar, chiar dacă suntem de acord că – așa cum categoric spune Dodds în cartea sa *Grecii și iraționalul* – „Orfeu nu este totuna cu orfismul”,¹¹ sunt în același timp de neseplat. Căci Orfeu este singurul dintre eroii civilizatori ai Panteonului elen, care putea face, dovadă a existenței lui anterioare orfismului în conștiința grecilor, chiar dacă numai ca figură mitică, sinteza cultelor celor doi zei în religia unei aristocrații conservatoare și tot mai îndepărtată de credința populară. Și care s-a manifestat – cum constată Nietzsche în *Nașterea tragediei*¹² – în unitatea dialectică dintre *apolinic* și *dionisiac* în tragedia greacă, înfloritoare în perioada următoare pătrunderii orfismului. Această unitate dialectică este descrisă în descendență nietzscheeană de Mario Vegetti : „...inocența cultului dionisiac comportă o purificare de condiția istorică a omului *în jos*, adică în direcția unei întoarceri la inocența naturală a animalității; cea a orficilor este în schimb îndreptată mai curând spre înălțime, spre recuperarea de către suflet a unei condiții divine”,¹³ delimitând astfel orfismul ca mistică adresată inițiaților, de misterele dionisiace atât de populare în epocă. Unii specialiști fac deosebire între *orfismul timpuriu* din secolul al VI-lea î.e.n. și *orfismul târziu* din primele secole ale erei noastre, pentru care alții preferă termenii *orfism* și *neo-orfism*, ultimul răspândit din Grecia în toată lumea elenistică.

Deși orficii îl consideră întemeietor al religiei pe Orfeu însuși, rolul decisiv în formularea doctrinei și răspândirea ei la Atena l-a avut – susține Erwin Rohde în celebra sa carte *Psyche*, bazându-se la rândul său pe autoritatea lui Aristotel – Onomacritos care „a dat, după cum afirmă Aristotel, formă poetică *doctrinelor* lui Orfeu”.¹⁴ După descoperirea în 1962 a papyrusului de la Derveni, în apropiere de Salonic, a devenit mai evidentă diferența dintre *Teogonia* lui Hesiod, în viziunea căruia lumea s-a născut din haos, și teogonia orfică, pentru care la origini se află Noaptea, care este mama, soția și fiica lui Phanes (Eros sau Metis), dar și dintre teogonia orfică și cea neo-orfică, conform căroră „Cronos – susține Luc Brisson în studiul *Teogoniile orfice* – joacă rolul de principiu și nu Noaptea ca în versiunea veche”.¹⁵ Teogonia orfică este, în ambele versiuni, urmată de o cosmogonie și o antropogonie.

„Acest mit – remarcă Reynal Sorel în cartea sa *Orfeu și orfismul* – expunea cui voia să-l asculte natura divină a sufletului omenesc”.¹⁶ Fiind

de origine divină, sufletul omului este nemuritor. Credința în nemurirea sufletului pe care se fundamentează doctrina orfismului, nu poate fi despărțită de importanța iubirii/ a Eros-ului ca impuls originar pentru manifestarea și armonia Ființei. Oamenii, ca ființe muritoare, nu pot dobândi nemurirea, în viziunea grecilor comentată socratic în dialogul *Banchetul* de Platon,¹⁷ decât prin iubire. Iar iubirea dintre Orfeu și Euridice continuă și dincolo de moarte. De aceea, mitul lor este un mit al iubirii care continuă și dincolo de moarte, fiind eternizată în *cântec*. Orfeu devine astfel mitul fondator al Poeziei, în care Euridice reprezintă, în interpretarea lui Maurice Blanchot din eseu *Privirea lui Orfeu*, Opera sa, care transcende timpul: „El nu este Orfeu decât în cânt, el nu poate avea un raport cu Euridice decât în imn”.¹⁸

*

Această introducere în istoria poeziei orfice prefătează un amplu studiu critic, a cărui metodă este *mitocritica*, teoretizată și practică pornind de la arhetipologia lui Jung, de un antropolog ca Gilbert Durand și, pe urmele sale, de comparatistul Pierre Brunel, autor între altele al unei cărți intitulată chiar *Mythocritique*.¹⁹ *Avatarele lui Orfeu* (prefer forma „avatare” în loc de „avataruri” din limba literară) continuă, în cadru universal, studiul meu asupra poeziei început cu *Poetica temporalității. Eseu asupra poeziei românești*,²⁰ în care Orfeu este numele generic al Poetului. În acest studiu, lectura poeziei universale este tematizată pe Orfeu nu numai ca nume generic al Poetului, ci și al unui gen de poezie în care predomină elementele din mit dar și din scrierile care reprezintă orfismul ca religie și ca artă. Pornesc de la constatarea că nici un alt mit grecesc în afară de cel al lui Orfeu n-a avut un număr mai mare de variante care-i atribuie cântărețului din liră noi calități de erou civilizator, și nu s-a bucurat de mai multă faimă în istoria culturii. În fiecare epocă, mitul a fost reinterpretat în literatură și arte într-un număr impresionant de opere originale și exegeze critice, care răspund problemelor vremii îmbogățindu-l cu noi semnificații. Istoria nu înseamnă însă o repetare a mitului, ci mitul subîntinde istoria, fiecare epocă marcând, prin experiențele ei inovatoare, un episod din structura mitului. Astfel, în spiritul aceleiași credințe orfice în metempsihoză, pot fi identificate în istoria literaturii universale șapte *avatare* în înțelesul de paradigme ale poeziei lirice, corespunzătoare câte unui episod din structura mitului:

1. Avatarul grecesc: *armonia Ființei*
2. Avatarul latin: *Eros și Thanatos*
3. Avatarul medieval-creștin: *coborârea în Infern*
4. Avatarul renașcentist-baroc: *pactul răscumpărării*
5. Avatarul romantic: *îndoiala tragică*
6. Avatarul simbolist: *damnarea*
7. Avatarul modern: *sfârtecarea*.

Fiecare epocă de creație reprezintă un avatar al lui Orfeu, care reiterează modelul original, actualizând formele literare vechi sau inventând altele noi. Dar ontogenia poetică nu repetă întocmai filogenia, pentru că fiecare avatar istoric, chiar dacă conține experiența acumulată de celelalte, recrează totul într-o paradigmă originală. Această nouă paradigmă se naște cu necesitate din modul în care istoria intersectează mitul într-un alt episod al său, alcătuind dominanta tematică și stilistică irepetabilă a epocii de creație.

În acest sens, Orfeu nu mai reprezintă doar mitul fondator al literaturii, ci și mitul modelator al istoriei literaturii. Drept pentru care, într-un viitor studiu, voi analiza în șapte capitole trăsăturile și particularitățile acestor avatare, reprezentate de poeți care l-au actualizat pe Orfeu într-o nouă experiență de viață și creație.

Numesc *poezie orfică* acea parte a liricii înțeleasă ca modalitate nu numai de trăire ci și de cunoaștere, în sens de *inițiere*, atât pentru poet, cât și pentru cititor. Spre deosebire de poezia lirică în general, a cărei substanță o reprezintă emoțiile și sentimentele, poezia orfică presupune și cunoașterea metafizică, născându-se – constată Jean-Michel Maulpoix în cartea sa *Vocea lui Orfeu* „la întâlnirea dintre viață și moarte”²¹ și ducând ca și cântare la transfigurarea spirituală a existenței. De aceea, poezia orfică se aseamănă cu mistica, experiență în care eul creator este, ca și Orfeu, un intermediar prin care se revelează misterele/ tainele lumii. Cuvântul în poezia orfică are statut de *simbol*, fiind el însuși un intermediar între sacru și profan, între planul spiritual și material al existenței. Poezia orfică se naște, prin urmare, din ceea ce Gilbert Durand numește “imaginație simbolică”,²² fiind o *viziune* a existenței materializată în limbaj. În structura ei, cuvântul redobândește rolul de Logos/ Verb creator. Mai mult, poezia orfică înseamnă, în termeni grecești, unitatea dintre *logos* și *melos* (cânt), prin care este celebrată Ființa.

Cum însă aceste trăsături ale poeziei orfice variază/ se schimbă, în ciuda *invarianțelor*, de la o epocă la alta, rămâne ca în fiecare capitol al viitoarei lucrări să prezint mai întâi trăsăturile definitorii ale paradigmei de creație a epocii, prin care se diferențiază de cele anterioare, pentru ca apoi să analizez poezia cu caracter orfic a poeților reprezentativi.

Deși avangarda și postmodernismul au respins poezia orfică, considerând-o desuetă și depășită, constat că aproape toți marii poeți ai lumii s-au raportat la Orfeu și au dat acestei poezii o nouă viață, atât ca și conținut, cât și ca formă. Aceasta a fost și rămâne, chiar dacă azi nu mai este bătută aproape de niciun poet, calea regală a Poeziei.

NOTE:

- ¹ C. G. Jung, apud Eva Kushner, *Le mythe d'Orphée dans la littérature française contemporaine*, Ed. Nizet, Paris, 1961, p. 20.
- ² Herodot, apud *Filosofia greacă până la Platon*, vol. I, partea I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, pp. 51 și 60.
- ³ *Lexiconul Suda*, apud *Filosofia greacă până la Platon...*, p. 51.
- ⁴ Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*, în antologia lui Ion Acsan, *Orfeu și Euridice în literatura universală*, Ed. Albatros, București, 1981, p. 20.
- ⁵ Ioan Coman, „Orfeu, civilizator al umanității”, în *Zalmoxis. Revistă de studii religioase*, vol. I-III (1930 - 1942), Ed. Polirom, Iași, 2000, pp.165-194.
- ⁶ W. K. C. Guthrie, *Orphée et la religion grecque. Etude sur la pensée orphique*, Ed. Payot, Paris, 1956.
- ⁷ André Boulanger, *Orfeu. Legături între orfism și creștinism*, Ed. Meta, București, 1992.
- ⁸ Louis Moulinier, *Orphée et l'orphisme à l'âge classique*, Société d'édition «Les Belles Lettres», Paris, 1955, p. 79.
- ⁹ Eva Kushner, *op. cit.*, p. 54.
- ¹⁰ W. K. C. Guthrie, *op.cit.*, p. 53.
- ¹¹ Folosesc cartea lui E. R. Dodds în traducerea românească cu titlul *Dialectica spiritului grec*, Ed. Meridiane, București, 1983, p.173.
- ¹² Mario Vegetti, „Omul și zeii”, în *Omul grec*, coord. de Jean-Pierre Vernant, Ed. Polirom, Iași, 2001, p. 256.
- ¹³ Friedrich Nietzsche, „Nașterea tragediei”, în *De la Apollo la Faust*, Ed. Meridiane, București, 1978.
- ¹⁴ Erwin Rohde, *Psyche*, Ed. Meridiane, București, 1985, p. 268.
- ¹⁵ Luc Brisson, „Les Théogonies orphiques et le papyrus de Derveni”, în *Orphée et l'Orphisme dans l'Antiquité gréco-romaine*, Ed. Aldershot (UK) Variorum, 1995, p. 393.
- ¹⁶ Reynal Sorel, *Orfeu și orfismul*, Ed. Teora, București, 1998, p. 1.
- ¹⁷ Platon, „Banchetul”, în *Dialoguri*, Editura pentru literatura universală, București, 1968.
- ¹⁸ Maurice Blanchot, *Spațiul literar*, Ed. Univers, București, 1980, p. 111.
- ¹⁹ Pierre Brunel, *Mythocritique. Théorie et parcours*, Presses Universitaires de France, Paris, 1992.
- ²⁰ Dumitru Chioaru, *Poetica temporalității. Eseu asupra poeziei românești*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000 (reeditată în 2008 la editura Europress Group).
- ²¹ Jean-Michel Maulpoix, *La voix d' Orphée. Essai sur le lyrisme*, Ed. Jose Corti, Paris, 1989, p.108.
- ²² Gilbert Durand, *L'imagination symbolique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1964.

Lucian Blaga și redobândirea harului creator prin iubire

„Creația e singurul surâs al tragediei noastre.”
(L. Blaga, *Elanul insulei*)

I. Misterul blagian și ecuația iubire-creație

Ceea ce a epatat de la bun început în *Poemele luminii* și rămân ca esență ultimă a viziunii sale poetice sunt „Minunile” corolei bliagene. Ele conduc spre mister, esențe, spre ere, spre obârșii, izvoare și spre stele, concepute ca primordiala creație a Marelui Anonim. Prin somn, prin iubire, contemplație, tăcere și prin înaltă creație, omul e tainic conectat la acel sublim „zumzet de roi” al misterelor existenței care îl înconjoară permanent. Căile de revelare ce-i sunt acordate îl îndeamnă la iubire, care este forma jubilatorie de participare la mister, și la „sporire” a „corolei” osmotice-integratoare a existenței. Melanjul durerii cu sacra emoție, definitiv și axial pentru trăirea umană, te întâmpină în versurile metaforice bliagene: „Iubești-când suavă icoana/ ce-ți faci în durere prin veac/ o ții înrămată ca-n rana/ străvechiului verde copac” (*Iubire*). Nu este departe eminesciana metaforă a „farmecului dureros”, pe care Blaga o preia în forme inedite. Meditația poetului filosof de la Lancrăm stăruie asupra ecuației dintre cele două entități, care sunt dragostea și spiritul zămislior: „Creația și iubirea sunt pasiuni cari se leagă și se condiționează reciproc, într-un fel care nu este al altor pasiuni. Dar în același timp pasiunea creației și aceea a iubirii își dispută cu hotărâre întâietatea, fiecare căutând să atragă asupra sa accentul suprem întru alcătuirea unui sens de viață. E un semn de feminitate să pui acest accent suprem pe iubire, și un semn de bărbăție să-l pui pe creație.”¹ Era o ecuație vitalizantă, esențială ca și decizia ireversibilă de a abandona cariera diplomatică, spre a se stabili definitiv în România, sens în care el îi mărturisea fratelui său Lionel: „Eu nu pot crea decât în Țară!”, iar într-o epistolă trimisă din Portugalia, el anunță începerea cursurilor la Universitatea din Cluj, decizie bazată pe o convingere profundă: „Fiindcă locul meu e acasă. Mai bine mai sărac, dar acasă.”² Aici el înțelege că poate crea și poate iubi. Iată un principiu de bază al decalogului existenței sale creatoare, cu care, după îndepărtarea din Universitate, din Academia Română, din poezia, teatrul și filosofia oficială a noului regim comunist, Lucian Blaga intră în ultimul anotimp al vieții, indiscutabil cel mai înnegurat din câte i-au fost date. El singur îl descrie astfel: „Dumnezeule Doamne, de ani de zile eu nu mai sunt o «personalitate». De ani sunt un simplu număr sindical. Am fost dat afară din literatură. Cu o grijă metodică, susținută. S-au luat măsuri întrucât mă privește, la Cenzură, la ziare, la reviste. Numele meu nu mai poate fi

amintit în presă decât însoțit de injurii. Numele meu a fost ras din lista membrilor Academiei Române. Ajunsesem încă de foarte tânăr «nemuritor», dar «nemurirea» mea era cu termen. Pentru piesele mele calificate drept mistice am fost exclus din teatru. Am fost dat afară de la Universitate pe motiv că aş fi un exponent al esteticii «idealiste». Din «personalitatea» mea n-a mai rămas, zău, nimic. Actualmente sunt un foarte obscur, mediocru număr sindical.”³

Situația se înrăutățește pentru un proscris de geniu ca el, care în perioada interbelică atinsese culmi de glorie în toate domeniile în care s-a manifestat. Simptomatic apare gestul poetului transilvănean Mihai Beniuc, care îl vizitase pe Lucian Blaga la Cluj în anii 1939-1940 menționându-i în versuri numele, în semn de prietenie și prețuire, dar care va publica în 1959 în *Gazeta literară*, revistă condusă de Zaharia Stancu, un fragment din romanul *Pe multe de cuțit*, unde un capitol e intitulat *Marele Anonim*. Blaga este numit „Marele imbecil”, iar tatăl Isidor, „măcelarul” satului. Atât de transparentul atac la persoană al lui Beniuc l-a jignit profund pe scriitorul care se văzuse recunoscut înainte de Război nu numai pe plan național, ci și în țările în care versurile lui circulau traduse în limbile respective, și unde piesele sale de teatru fuseseră primite cu interes. Sistemul său filosofic era gata să fie încheiat.

II. Ipostazieri ale iubirii în ultimul deceniu al creației blagiene

Regenerarea sa creatoare s-a produs sub semnul iubirii, cum mărturisește Blaga în *Luntrea lui Caron*, cea mai edificatoare operă autobiografică: „În centrul cugetului și al zărilor mele este Ana. De la ea îmi vine tot binele sufletesc. Ana este poezie. Poezia este Ana. Ana este subiectul sau predicatul, explicit sau subînțeles în oricare din propozițiile rostului meu. Toate plimbările mi le fac cu patimă de cercetător geograf, căci caut drumuri și cărări prin crânguri, prin podgorii, prin dumbrăvi, pe unde în curând vom gusta singurătatea în doi.”⁴

Blaga o portretizează pe Ana în epistola din 15 august 1950, amintind-o pe Elena Daniello, ființa atât de complexă, care sintetizează în făptura ei fragilă virtuțile sătencei, prin origine, cu cele ale orășencei rafinate: „Ești astăzi o femeie matură, dar ai păstrat în chip miraculos toate însușirile proaspete ale unei fetișcane. Sensibilitatea ta vine din pădurile de brad și din plaiurile cu căpițe de fân, dar și-a găsit termenul în poezia misterului (s.n.). Ai virtuți și slăbiciuni ce fac din tine o autentică autohtonă. Nu știu cum se face însă că, de câte ori ajung pe pragul tău, privindu-ți frumusețea, îmi satisfac un gust de exotism. Frumusețea ta nu are trăinicie rece de tipar, ea nu e corp cristalizat; frumusețea ta e o frumusețe jucăușă, condiționată de inimă, o frumusețe ce se alege ca o surpriză de vrajă, când dintr-un aspect, când din altul. Privirea ce are

privilegiul să te urmărească trece din beție în beatitudine. Mă încântă și îmi descântă când stai în fața mea... Când răzi îmi placi cu putere de lege, tu, care nu ești decât grație mai presus de orice lege. Când șăgălnicia ți-o rostești cu glas mai adânc decât jocul, nu mai întrezăresc pentru mine nici o scăpare.”⁵ Este un anotimp de creație în care Blaga intră tatonând, nesigur de formula pe care o va adopta: „Simt că aș putea să mai scriu poezie, dar nu întrezăresc o altă orientare în creația mea. Poezia aceasta, încă latentă, va fi probabil asemenea aceleia ce am publicat-o până la sfârșitul războiului, poate mai adâncită, poate mai emotivă. Atmosfera îmi pare deosebit de prielnică lirismului. Simt că aș mai putea să scriu. Dacă mi s-ar curma anume nemulțumiri, dacă ar dispărea acest sentiment de constrângere ce mă sufocă...”⁶.

Idealul frumuseții glisează de la formele exterioare, fizice din *Izvorul nopții*, spre exemplu, spre peisajul strălucirii interioare a sufletului. Într-o perioadă grea, de cădere în abis pe care Blaga o traversa, fără speranță de ameliorare politică a României, apropierea de Elena însemna enorm. Poetul e încurajat să se înalțe prin creație, unde ea este așezată pe un loc suveran, intrând în cântecele lui. Atinsă de lancea de lumină a cugetării lui poetice, Elena este privită cu ochii de suflet ai îndrăgostitului, primind scrierile frumuseții absolute, pe care el le simbolizează prin ceea ce este mai suav în natură și în legende. Sub imperiul iubirii, Blaga își regăsește Eul Superior, care dă frâul liber inspirației: „Ți se duce, dragă, duce/ fără voie zvonul, vestea./ Vină n-am că-ți sunt de aur/ drumul, umbra și povestea./ Despre tot ce e frumusețe,/ despre farmecul aurorei,/ al brândușei și al rozei,/ și al veacului, al orei,/ s-a vorbit mereu de-acum,/ ca-n legendele apuse,/ în cuvinte care fost-au/ numai despre tine spuse./ Vină n-am că mi-e cuvântul/ mai vrăjit decât al mării./ Dacă mi-ai intrat în cântec,/ parte faci din visul țării!” (*Drum în lumină*, 1951-1957). Efervescența sufletească, revărsată în cuvântul „mai vrăjit decât al mării”, într-o formulare inspirată a superlativului redat prin comparativ, nu are egal. Poetul nu se sfiește să-și asemene iubirea pentru Elena, trăită într-un timp istoric înnegurat cum a fost deceniul 6 al secolului XX românesc, cu cea a celebrelor cupluri medievale, dintre care Dante Alighieri a imortalizat în *Divina Comedia* pe cel mai tragic. Sopotim astfel dragostea lui Paolo Malatesta pentru Francesca da Rimini, uciși pentru păcatul lor, care i-a trimis tocmai într-o bolgie a Infernului, în cercul V. Versul blagian atestă contextul politic nefast ce le era dat: „Să uit că suntem robii negrei ere,/ să uit de jale, cazne, de tenebre/ din inimă, de tot ce crunt în preajmă e/ zboară doi fluturi, două giuvaere,/ peste oraș purtați de-o adiere./ Închis în ăst infern terestru de n-aș fi,/ îndrăgostiții fluturi nu mi-ar aminti/ de alții, de Francesca da Rimini,/ de Paolo, cari au fost purtați și ei cândva/ de-un vânt prin iad și de-o beție-asemenea” (din *Vedenie dantescă*, 1951). Proza sa memorialistică este scrisă în simbioză cu poezia. Chipul Elenei, ca muză, va primi alt nume, dar personalitatea ei se menține neschimbată.

În *Luntrea lui Caron* Ana participă la o excursie în satul Câmpul Frumoasei, spre a-l vizita pe Leonte. „Pe Dealul viilor într-o escapadă de grup am constatat că Ana trăia într-adevăr în credința că nu este frumoasă. Și totuși în ceasul acesta, în lumina substanțială aproape pipăibilă a verii, neîncrederea ei în sine este dezmințită de o evidență. În dispoziția sufletească înaltă ca Dealul viilor din Câmpul Frumoasei, doamna Ana e o minunată arătare. Cu umerii obrajilor ușor îmbujorați de bătaia ca de urzici a soarelui, Ana își revelează cu discreție frumusețea cu totul aparte, ce nu are nimic de-a face cu tiparele feminine obișnuite... Întâia oară simt mai clar că frumusețea doamnei Ana Rareș e condiționată de un suflet universal ce plutește în preajmă, vibrând în tot ce vedem. «Uitați-vă, zic, la doamna Ana, și spuneți-mi dacă n-a băut din apa curcubeului. Oricât ar tăgădui, nu mă îndoiesc că ea a găsit pe undeva acea apă și a băut din ea mult și cu sete!».⁷ Iubirea pentru Ana s-a pecetluit în sărut la Căpâlna, ca un legământ de nedezlegat pentru totdeauna. Momentul este încărcat de emoție, devenită poem în proză; „M-am dus în pădure și întâlnii flacăra. Flacăra era o veveriță. I-am furat numele și ți l-am dăruit ție. M-am dus pe câmp între lanuri și întâlnii cântecul. Cântecul era o greierușă. I-am furat numele și ți l-am dăruit ție. M-am dus lângă râul morilor și întâlnii floarea luminii. Floarea era mângâierea apelor. I-am furat numele și ți l-am dăruit ție. M-am dus pe marginea râpilor și întâlnii floarea zădărniciiei. Floarea era fumul pământului. I-am furat numele și ți l-am dăruit ție. Toate făpturile trebuie să tacă în fața ta. Li s-a hotărât dintru începuturi să rămână, toate, fără nume, căci singură tu ești vrednică să le porți pe toate, ca să fii bogată în veac.”⁸ Așa cum o privește el, Ana are „sprâncenele ușor piezișe”⁹, imagine regăsită în poezia *Portret*, dedicată Elenei Daniello, și este numită „Greierușă”, într-un moment al dragostei triumfătoare, când citirea poeziei *Greierușă*, compusă în 1951, spre a fi cuprinsă în ciclul *Cântecul focului*, o îndeamnă pe Ana să dialogheze cu poetul pe seama acestei atribuirii de nume. Să reconstituim răspunsul lui Blaga: „Nu ți-am spus-o ieri? Am întâlnit greierușă între lanuri. Nu ți-am împărtășit că i-am furat numele, dăruindu-ți-l ție?”¹⁰.

Esența esențelor în creația lirică este adevărul că „poetul se luptă cu cuvântul ca Iacob cu îngerul.”¹¹Pe principiul vaselor comunicante, cele două entități Ana Rareș și Elena Daniello sunt recognoscibile, căci la înmormântarea lui Leonte de la Câmpul Frumoasei Ana are „umerii mărunți”¹² menționați în poezia *Portret*: „Umeri mărunți, Suflet de vară”. Realitatea este că nici farmecul Anei nu rămâne nesesizat de musafirii veniți la înmormântare de la București, unde Marioara Stănculescu întreabă: „Dar cine este minunica asta?”. Axente însuși face o remarcă în gând, așa cum ea deretice în bucătăria casei lui Leonte, amintind-o pe Elena Daniello, cea care „și din piatră scotea flori”. Aidoma zânelor din povești de sensibile, ele dețineau puteri miraculoase: „Mai adast câțva timp

prin preajma doamnei Ana, urmărindu-i mișcările grațioase. Ea transformă și această bucătărie, cu miros de făină arsă și de aluat copt, într-un cuib fermecat.”¹³ Există o vrajă pe care o degajă femeia adorată, patronând ca personaj feminin romanul autobiografic *Luntrea lui Caron*. Epitetul „fermecat”, cu efectul lui fascinatoriu, primește în contextul constituit din imaginile terne ale unei bucătării, prin antiteză, o frumusețe de basm. Desigur că au existat și ecouri poetice, în care cel ce semnase studiul *Geneza metaforei*, era el însuși un mănuior al acestei imagini a frumuseții: „M-am oprit lângă tine,/ descoperind că părul tău e o flăcără/ pe care vântul n-o stinge./ Și lângă minunea cea mai simplă/ am stat cum se cuvine” (din *M-am oprit lângă tine*). Miracolul „flăcării ce nu se stinge” nu are în viziunea lui Blaga nimic mistic, așa ca în scena de la Mănăstirea Sâmbăta unde monahul Arsenie Boca purta lumânarea nestinsă în plină furtună. Cert este că metafora părului-flăcără al iubitei nu s-a născut din foamea de culoare a poetului, ci aparține miracolului produs de apropierea ei, ca amestec al realității celei mai terne cu mirajul sufletesc pe care el îl trăiește. Efectul se potențează prin metafora „minune” creată în contrast cu epitetul însoțitor și superlativizat „cea mai simplă”. Chiar titlul dat poeziei *M-am oprit lângă tine* ne apropie de punctul din care pornea geneza versurilor blagiene, sens în care epitetul din locuțiunea „cum se cuvine” atestă decența roditoare a dăltuitorului în cuvânt. Puțini sunt poeții la care tăcerile, și mă refer la cele trăite în preajma ființei dragi, aduc atâta belșug de inspirație la un filosof care descifrase paradigmele existenței. Elena Daniello are echivalent și în poeziile acelei ultime perioade de creație poetică: „Și anotimpuri, vânt de miazănoapte/ sau vânt de sud dacă m-ar căuta,/ pe-o treaptă m-ar găsi în preajma ta./ Și călători, iscoade de departe,/ și patrie, morminte, bolovani,/ dacă de mine toate-ar întreba,/ m-ar dibui prin vânt în preajma ta” (din *Aripi de argint*, 1954). Iubirea atrage meteorologic în vraja sa vânturile potrivnice, devenind filtre și purtătoare ale miracolului trăit. De multe ori, lipsa iubitei în ceasurile nopții se resimte dureros, intensificând ardoarea cu care El, arhitect al gândurilor înalte, o caută, dorind să răzbată drumul spre Ea. Drumul cel lung și povârnit, străbătut în plină beznă, se îngustează, devenind potecă.

În ipostază de Crist al iubirii, el imploră pe Dumnezeuul pietrelor, ca să-i vină în ajutor spre a străbate – în formularea lirică a poetului – „poteca mea de dor”, metafora prepozițională bazându-se pe efectul contrastului între planul abstract și cel material: „Pietre-n cale, mereu pietre./ Nimeni-n beznă nu mă-ndreaptă./ Pân’ la tine nici o piatră/ nu mai vrea să-mi fie treaptă.// Pietre sunt și iarăși pietre./ Pe poteca mea de dor,/ greu se lasă, greu se lasă/ Dumnezeuul pietrelor.// Lung e drumul, ceasul lung./ Rogu-mă, mă rog întruna,/ noaptea să-mi ajute luna/ pân’ la tine să ajung” (*Cântec de noapte*, 1951-1954). Iată motivul lui Sisif valorificat în asemenea versuri erotice, în care efortul drumețului dilată timpul și spațiul străbaterii. Pentru că din înaltul sacralității sale „Dumnezeul pietrelor” nu-i ascultă ruga,

poetul împătimit de iubire se adresează astrului cosmic, cunoscut din epoca romantică a secolului al XIX-lea ca protector al îndrăgostiților. Dacă la Dimitrie Bolintineanu printr-o interesantă construcție a dativului adnominal din metafora apozitională „Luna, suflet umbrelor” este plină de mister, în lirica erotică eminesciană ea este nelipsită, guvernând bolta celestă în metafora „Lună, tu, Regina nopții”. Tot spre Ea, spre Lună, își îndreaptă privirile imploratoare și poetul Blaga, care stă cu smerenie în raza vrăjii pe care o degajă femeia adorată.

Recoborând în planul cotidianului, al vieții terne, se știe că Elena trecea uneori madonică spre Clinicile Universitare din Cluj, iar El o conducea cu privirea de la geamul biroului unde trudea la Biblioteca Universitară, ce avea să-i poarte mai târziu numele. Atunci când privirile li se întâlneau, anume gesturi cu cifru marcau bucuria revederii, pe care ei o credeau a fi cu totul tainică, numai și numai a lor. Amintirile lăsate de unii directori ai prestigioasei instituții dovedesc contrariul, căci idila lor nu mai putea trece neobservată în urbe. Versurile atestă încântarea îndrăgostitului: „Știu că iubita mea-i așa, pe care o slăvesc./ Mereu e alta, alta e, tot alta,/ ca soarele antic, un rod al fiecărei dimineți./ S-alcătuiește din lumini pe care nu le-nveți,/ se înfiripă din splendori pe care tăcând le preamăresc./ Făptura fără ieri, întruchipată iar și iar,/ în ciclurile arzătoarei, reluatei tinereți/ îmi este dat, până la capătul acestei vieți,/ în fiecare zi din nou s-o cuceresc” (din poezia *În lumea lui Heraclit*). Dislocarea expresivă din primul vers citat este modul sublinierii unei trăiri care primește infuzia bogatei lui culturi, dacă avem în vedere efectul epitetului livresc din expresia „soare antic”, trimitând la zeul Ra al egiptenilor sau la Apollo din mitologia elină și romană, care primeneau ziua ce începea cu o nouă lumină. Pentru Blaga înnoirea pe care această „făptură”, înzestrată cu forța unei divinități, i-o aduce „iar și iar” amintește de o metamorfoză hiperionică, deloc străină de o anumită ciclicitate, ce-l reîntinereste. Nu regăsim motivul „tinereții fără bătrânețe” din basmul nostru existențial, ci aici este concretizat sensul metaforei „vară de noiembrie”, dar nuanțată semantic prin enumerarea epitetelor din sintagma „ciclurile arzătoarei, reluatei tinereți”. Regenerarea sufletului i-a fost dată de soartă, căci în concepția îndrăgostitului matur există o logică destinală din care Ea nu mai poate lipsi, tocmai pentru că este chiar forța motrice propulsoare a reîntineririi. În panseurile sale, Lucian Blaga revine asupra perpetuatei dorințe de a iubi, care îi întreține forța de făurar al slovei poetice și îl încredințează că niciodată dragostea nu i-a oferit o asemenea trăire: „Mi-ar plăcea să mai văd o dată, ca anul trecut, un măr luându-se rostogol după călcâiul tău. Imita o permanentă mișcare a inimii... Lumea are aroma ta. Ai otrăvit peisagiul. De pe balconul casei sau de la înălțimea clădirii, unde-i biblioteca, îmi întind nările să te culeg din vânt. Aici ajunseserăm în vara întineririi lui Faust. Mai sus, unde toate drumurile duc, nu mă mai duc bucuros, căci acolo arde absența ta. Și e prea devorantă amintirea. Săptămâna din urmă nu ne-am fost norociți. Am

goluri care absorb focul din mine. Află însă că patima mea nu e meschină. Ea curge ca un fluviu. De multe ori mi se pare că tu nu mai poți avea alt destin decât să plutești pe apele acestui fluviu. Să te port ca pe o corabie. Și atunci ești iarăși vie, necurmată prezență.”¹⁴

Viața unui creator de geniu, cum era Lucian Blaga, nu se desfășoară totdeauna limpede, cristalină, ci are „prin voia destinului” alesăturile ei de impuritate, din care, însă se cerne lin poezia. Ar fi greu, chiar imposibil de stabilit cât a durat gestația unor idei poetice, până la momentul așternerii versurilor pe hârtie. Imaginea plimbării adolescente „mână în mână” a îndrăgostiților, care în reverie erotică refac eminesciana apropiere a capetelor „unul de altul”, potențată în expresia blagiană „tâmplă fierbinte lângă tâmplă” revine tulburător în mai multe poezii ale lui Lucian Blaga. O amintire a Elenei Daniello fixează plimbarea prin Grădina Botanică din Cluj, care într-o primăvară l-a inspirat pe poet pentru versurile intitulate *Risipei se dedă florarul*, poezie care este în întregul ei un remember, dar și o proiecție silvestră, aurită în ireal: „Ne-om aminti cândva târziu/ de-această întâmplare simplă,/ de-această bancă unde stăm/ tâmplă fierbinte lângă tâmplă.// De pe stamine de alun,/ din plopilor albi, se cerne jarul./ Orice-nceput se vrea fecund,/ risipei se dedă Florarul.// Polenul cade peste noi,/ în preajmă galbene troiene/ alcătuiește-n aur fin./ Pe umeri cade-ne și-n gene.// Ne cade-n gură când vorbim,/ și-n ochi când nu găsim cuvântul./ Și nu știm ce păreri de rău/ ne tulbură, pierzând, avântul.// Ne-om aminti cândva târziu/ de-această întâmplare simplă,/ de-această bancă unde stăm/ tâmplă fierbinte lângă tâmplă.// Visând, întrezărim prin doruri/ latente-n pulberi aurii/ păduri ce ar putea să fie/ și niciodată nu vor fi” (*Risipei se dedă florarul*).

Poate că tocmai această nouă visare, cu starea ei de fericire tinerească, l-a înviorat pe poet, încât cei care îl priveau constatau că la vârsta deplinei maturități Lucian Blaga era un bărbat frumos, chiar mai frumos ca în anii precedenți. S-au identificat în versurile marilor lui cicluri de poezie, de la *Poemele luminii* la *Nebănuitele trepte* ipostaze ale modernității eului, eul profetic alternând cu cel leproș¹⁵. Nu lipsește din versurile blagiene ale ultimei perioade nici sentimentul culpabilității morale sub semnul căreia se desfășurau întâlnirile lor de dragoste, uneori în spațiul real al dealurilor cu păduri din preajma orașului, dar mai adesea în teritoriile oniricului, unde se păstrau nealterate amintirile copilăriei rustice, escapadele în natură, când ea, Elena, redevenea „pădureanca” intuitivă și bună cunoscătoare a ofrandelor toamnei. Maestru de ceremonie onirică este tot greierul cu grai argintat, regăsit și în alte poezii: „Să evadăm din cuviință și din pravili/ îndeamnă câteodată din inimă un glas,/ și din caverna sa, cu grai de-argint, un greier/ îndeamnă zi de zi și ceas de ceas.// Pe deal, într-o podgorie stropită vânt,/ Te-aș duce uneori, să ne lovim de soare./ Să ne întâmpine o piersică pe creangă/ ca un păcat de aur, toamna, pe dogoare.// Se-ntâmplă, pentru ochii tăi (ochi de pădure),/ să-nchipui uneori

o vânătoare-vis./ Într-un noian de frunze roșii, de odihnă,/ gândesc să-ți pun sub cap un iepure ucis.// Chemări de corn și goane pe la vaduri,/ din ceas de zori și până-n ceasurile lunii,/ ne ispitesc mereu, spre văi, spre culmi, pe unde/ asemenea să devenim sălbăticiunii.// Dar totdeauna, iar și iar, cu săbii plopilor/ se-mpotrivesc. Suntem învinșii fără lupte/ în dureroasa urbe, umbre, umbre printre umbre/ de vânători uităm, de soare și de fructe” (din poezia *Andante*).

Proiectul lui de evadare din cotidian învederează o lume tradițională a viticultorilor, stropind podgoriile „vână”, mișcarea lor ascensională ținând spectrul solar celest și pe cel oniric. Piersica aromind pe creangă în dogoarea aceea târziu autumnală devine metaforic „un păcat de aur”. În febrilitatea lui erotică, poetul imaginează o scenă cinegetică, cu bogate sugestii vizual-auditiv, în care frunzele roșii ca și iepurele ucis dau culoare tabloului de gen cu deschiderea sa panoramică, iar „chemările de corn și goane” purtându-l prin văi și prin vaduri, spre culmi imaginează tensiunea unei urmăriri cinegetice alerte, care deschide temporar acolada de la ivirea zorilor și până la „ceasurile lunii”, cum închipuie poetul noaptea printr-o metaforă inedită. El râvnește lumea frustră a sălbăticiunilor, pe care numai o „pădureancă”, ființă cu gustul mirajului silvestru, o poate înțelege. Cutremurătoare este revenirea la realitatea ternă și ostilă, sugerată cu ajutorul plopilor cu săbiile lor amenințatoare. „Dureroasă” este urbea bântuită parcă de niște umbre, iar cele trei elemente-piloni, care sunt vânătoarea, soarele și fructele, resemnifică un traseu inițiativ spre o lume adevărată, departe de acele umbre ale urbei, văzute dantesc.

Blaga compune propria sa mitologie poetică din care nu lipsesc nici lumina, semințele, stelele, fântâna sau izvoarele. Devenirea pe care ciclurile naturii o produc este prilej de reverie și de meditație asupra miracolului misterios al unei perpetue geneze, care are efecte fascinatorii asupra poetului: „Sorocul creșterii e-n vânt./ Copacii iau puteri pe-un an/ din noaptea elementului/ ce se-nnoiește năzdrăvan.// E ceasul când tinerii șerpi/ cămașa și-o dezbracă-n spini./ Comori la rădăcini s-aprind,/ se spală-n flăcări de rugini.// Privind la hora flăcării/ întâmpinăm solștițiul cald,/ ce se revarsă peste noi/ de pe tărâmul celălalt.// Ne pierdem ca să ne-mplinim./ Mergând în foc, mergând în spini,/ ca aurul ne rotunjim/ și ca ispita prin grădini” (din poezia *Solștițiul grădinilor*, 1946-1951).

Poetul îndrăgostit în anii deplinei maturități, având convingerea că aceasta era „nu bătrânețea, ci adolescența triumfătoare, păstrată prin voia destinului în mine, timp de decenii pentru clipa singurei întâlniri cu iubirea”¹⁶, poartă mereu în gând chipul Elenei și încearcă să-și redefinească trăirea, iar atunci când pune creionul pe hârtie, versurile curg ca un fluid limpede și sublim, armonia cuvintelor apropiindu-ne de forța de expresie a descântecului: „Caut nume fie o mie/ să-ți arăt ce-mi ești tu mie.// Noapte-mi ești, când dormi în casă,/ inul lunii și mătăasă.// Ziua, pentru alte fețe/ caut grai, să te răsfete.// La alegerea de nume/ las mireasma să

mă-ndrume// și aroma ce te-ngână/ anu-ntreg și-o săptămână.// Nume dulci și nume amare,/ mulcome sau sunătoare,// le culeg din ceas, din cale,/ nume multe cum sunt ale// florilor, suratorilor:/ arderea păcatelor,/ mângâierea apelor/ slava nestematelor,// suferința zorilor,/ iureșul culorilor,// bucuria sfântului,/ lamura pământului” (*Caut nume*).

Nu o dată discuțiile poetului despre ideea de frumusețe, ca noțiune complexă în planul semnificațiilor ei multiple, era purtată cu cei din jur, dar în gândul lui ea capătă o dimensiune existențială: „Orice frumusețe se-mbină/ cu zări și imagine, cu vrăji, departe,/ dar prinde un chip de mătase-ntr-o noi./ Răzbunând ce lipsește, ea face dreptate.// Orice frumusețe e ca o urnă/ de-a cărei coapsă privirea se prinde./ Vezi forma, mirat. Și suferi, gândind/ la cenușa pe care o cuprinde” (din poezia *Frumusețe*, 1951-1957).

Poetul însuși conștientizează importanța muzei sale pentru creația pe care o zămislea, Blaga glisând cu bună știință de la modelul viu la versul ce ieșea din „condeiul care scria singur”, atunci când era în preajmă Elena, femeia adorată în secret. Încântarea atingea pragul incandescenței și viersul runic devenea descântec, cu slovele curgând nestăvilit, în rime care parcă se aleg singure: „...E mai vie născocirea/ când iubirea o îmbie./ Scriu în rune ani de fiere/ și de miere. Zic din strune.// Să-nflorească noima, lege!// Să se-nchege, să pornească/ spre-mplinire peste fire/ vraje pusă, vorbă spusă.// Crească anul rod de bine,/ să ne-aline tot aleanul./ Ne răsfețe ale sorții/ și-ale filei două fețe.// Ale sorții și-ale filei:/ focul zilei, roua nopții./ În tipare de la mume,/ scriu în rune dulci-amare// despre tine și otravă,/ despre slavă și albine” (din poezia *Descântec*).

Prin iubire, poetul descoperă drumul spre o formă superioară a cugetării, cea a cunoașterii prin intuiție senzorială. Distanța aceasta, pe care el o sugerase prin imaginea creată în poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*, ia forma trecerii de la un anotimp la altul, ea fiind demarcată chiar și prin grafica specială a poeziei *Primăvara*: „A cunoaște. A iubi./ Înc-o dată, iar și iară,/ a cunoaște-nseamnă iarnă,/ a iubi e primăvară.// A iubi-aceasta vine/ tare de departe-n mine./ A iubi- aceasta vine/ tare de departe-n tine.// A cunoaște. A iubi./ Care-i drumul ce tendeamă?/ A cunoaște ce înseamnă?/ A iubi- de ce îți-e teamă/ printre flori și-n mare iarbă?// Printre flori și-n mare iarbă,/ patimă fără păcate/ ne răstoarnă-n infinit,/ cu rumoare și ardoare/ de albine re-ncarnate.// Înc-o dată, iar și iară,/ a iubi e primăvară” (*Primăvara*, 1951-1957). El însuși nerăbdător să primească savurând darurile anotimpurilor în curgerea lor, poetul răsfrânge asupra naturii ardoarea simțirii lui. Fără îndoială, despre Elena era vorba în cele două catrene ale poeziei *Anotimpuri*: „Subt pomii scriși cu frunză rară,/ unde stăturăm, eu și tu,/ zării prin joc de primăvară/ cum umbra sânilor căzu.// O nerăbdare mă pătrunde,/ să văd, prin lunile de foc,/ ce fructe calde și rotunde/ cresc să-mplinească vis și loc” (*Anotimpuri*, 1951-1957).

Asemenea barzilor medievali, Blaga o proslăvește, ca pe o madonă, pe femeia adorată pentru misterul ei fascinant. Acea „vară de noiembrie”, pe care el o trăiește cu o însuflețire tinerească, într-o gândire ecstatică, îndepărtează moartea prin menținerea ființei în starea pe loc a lumii. Desigur că Blaga nu ignoră moartea, dar iubind amână „marea trecere”, aflată la capătul acestei vieți, el crezând, ca și Dan Botta, într-o simbolică unduire, deosebită de cea a lui Vasile Pârvan, care formulase teza precursorului filozofiei românești, Vasile Conta, care dezvoltase teza undulației universale. Tinerețea „arzătoare”, de care iubita îl reapropie, îl angajează pe poet într-o luptă, într-un asalt neistovit ce va dura întreaga sa viață.

Abandonând la maturitate versul liber, Blaga este preocupat să creeze armonii eufonice, după model eminescian, prin rime rare, precum „entelehia/ Lia” ori „Iacă-n” / cu „mesteacăn” din poezia *Vară lângă râu*, dedicată aproape de sfârșitul vieții sale aceleiași muze, pe care el o idealizează, așa cum ea are puterea de a reîmprospăta însăși natura: „Te-arată și coboară/ unde nu-i adâncă matca./ Lângă coapsa lină, goală,/ să întinerească apa./ Că-i bătrână-n râu stihia/ și visează tinerețe./ Uite, cântă ciocârlia,/ Lia-lia, lia-lia” (din poezia *Vară lângă râu*, 1958).

Cea pe care poetul o numea „pădureancă”, spre a-i aminti de locurile ei natale, nu putea să fie desprinsă de mitologia silvestră. Astfel Lucian Blaga o închipuie adesea ca pe o zeităte a pădurilor, dar una cu atributele Gaeiei: „În fabula verde și caldă-a naturii/ tu crengi ai, iubito, nu brațe,/ și muguri îmbii, cum mlădițele prinzi./ Descinzi dintr-un basm vegetal, al răsuri?/ Ia seama să nu te aprinzi/ cum se-ntâmplă adesea cu lemnul pădurii./ În chipuri atâtea, flacăra-ntâmpină pasul/ oricărei făpturi pământene./ și drumul i-aține, și ceasul” (din *Cântecul focului*). Pe urmele lui Eminescu, dar fără a-l imita în imagine, Blaga consemnează memorialistic: „Popas în iarbă de neuitat./ C-o sărutare, pe-a vieții măsură,/ îmi stingi în gură toate numele/ ce din alean ți-am dat./ Pornim pe urmă iar/ ca două vârtejuri de vară pe drum./ Ne suntem dar pentru dar/ și nu ne mai spunem nimic./ Ne place să umblăm/ ca întrupările fumului,/ să încălcăm mătasea pământului/ cu țintele drumului” (*Drumeție*, 1957-1959). Dacă în versurile din *Portret* poetul conturează trăsăturile Elenei, în cugetările aceleiași perioade forma fizică a adorarei devine pivotul unei reflecții filosofice: „Nici inspirați de corpul femeii iubite, poeți n-au fost în stare să dea o mai adâncă și mai frumoasă definiție a materiei, decât este aceea pe care o dă știința modernă: materia este lumină condensată”.¹⁷

În cunoscuta elegie *Pe lângă plopii fără soț*, Eminescu reproșă iubitei lipsa de credință în dragoste, estomparea sentimentului, care i-ar fi putut aduce dăinuirea în „rânduri de vieți”. Blaga mărturisise că dorea să devină nu mai mult decât „fratele mai mic al lui Eminescu”, a cărui operă o cunoștea, neîndoios, din moment ce i-a tradus versuri în limba germană, l-a editat și chiar l-a apărat polemic. Deosebit de Eminescu, dezamăgit în

iubire, poetul de la Lancrăm găsește în Elena Daniello un reazim sufletesc absolut și de durată, ea învățând neprecupețit lecția eminesciană. Ascultând împreună capodopere ale muzicii clasice, după cum își amintea Elena mai târziu în dialogul nostru, ca un îndrăgostit cuprins de exaltare, poetul își așază iubita între marile femei ale literaturii universale în versuri ce oglindesc precumpănitor ideea adorației lui: „*Sonata Lunii* de Beethoven/ e însăși luna coborâtă pe pământ./ Așa s-ar crede și așa s-ar zice:/ luna ce umblă prin păduri,/ prin rouă-albastră și prin flori de crini,/ și-alcătuieste din lumini/ amare și din dulce vânt/ Ofelii, Margarete, Beatrice.// Printre acestea te alegi și tu,/ ca o parte din Sonată/ ce încă niciodată/ nu a fost cântată” (*Sonata Lunii*, 1957-1959).

Om al cărții, filozof de larg orizont, Blaga ierarhizează valorile existenței, apelând la reperele apă, aer, pământ și foc ale anticilor, ca între ritualurile vieții cel mai râvnit să fie dragostea, cu starea ei de grație inegalabilă: „Nu-i apă să astâmpere de-ajuns./ Nu mi-e destul viața, cartea/ Iubire-aș vrea, pierzare, jar,/ cum voi simți odată moartea” (din *Încă o dată*, 1951). Niciunde sentimentul apropierii de marea trecere nu este atât de pătrunzător exprimată de Blaga ca în poezia *Greierușa*, care poartă ca titlu tocmai porecla de alint, de care vorbea Elena în mărturisirile ei: „Greu e totul, timpul, pasul./ Greu-i purcederea, popasul./ Grele-s pulberea și duhul, greu pe umeri chiar văzduhul./ Greul cel mai greu, mai mare/ fi-va capătul de cale./ Să mă-mpace cu sfârșitul/ Cântă-n vatră greierușa:/ Mai ușoară ca viața/ e cenușa, e cenușa” (*Greierușa*, 1951).

Dacă Eminescu este copleșit în perioada maturității de neîmplinirea iubirii, pe care o cântă în elegiile lui devenite celebre, Blaga găsește în muza sa un reazem împotriva tuturor intemperțiilor politice îndurate în sinuosul lui drum spre afirmarea valorii operei, create în „obsedantul deceniu” pentru serti: „De zile, săptămâni, de luni, de ani,/ mă pierd în ochii tăi, mândră iubire./ Ca din oglinzi, ce singure nu mint,/ încerc să dobândesc o duminică/ că aripile ce le simt în spate/ aievea sunt din pene de argint/ sau o părere doar de greutate” (*Aripi de argint*, 1954).

Cuvântul poetic înrudit cu cântarea, constituie axa pe care se înserează imaginile altor versuri, din suita confesiunilor lui Blaga, în care dragostea purtată adoratei este susținută de misterul ei indescifrabil, mereu inefabil: „Un text și-o melodie/ e iubita mea,/ cuvânt acoperit de cântec,/ cuvânt ce nu-l pot descifra.// Un text ce mi se cântă/ e iubita mea./ Ghicesc oleac’ cuvântul,/ dar nu-l pot descifra.// Mă-nduplecă și cântul,/ dar inima mi-e grea,/ ca piatra, ca pământul,/ că nu aud cuvântul” (*Ermetism*, 1957-1959).

III. Proiecții lirice târzii ale iubirii blagiene

Simțirea mereu proaspătă a poetului transpare din ultimele exerciții păstrate, care atestă o iubire vinovată: „Țin răboj în duh arhaic./ Număr ca ciobanul/ câte-s albe, câte-s negre/ zilele, tot anul./ Număr pașii, ai frumoasei,/ până-n pragul ușii./ Stele număr câte are/ cuibul Găinușei./ Câte sunt, de toate, număr,/ amăgiri și fumuri,/ ziua-ntreagă număr, număr/ rătăcirii și drumuri./ Număr pietrele pe care/ mândra trece vadul- / Și păcate pentru care/ mă va arde iadul” (*Răboj*, 1957-1959). Poate că cea mai elegiacă proiecție a „ciclului elenic” din creația lui Lucian Blaga este *Orânduire*, poezie în ale cărei versuri răzbate nevoia apropierei iubitei, a ființei care a dat vieții lui un nou sens. Poezia nu se impune ca un exercițiu liric reprezentativ, dar descoperim în ea un dicteu al gândurilor bărbatului care așteaptă. Așadar, e vorba mai întâi de un document al simțirii omului Blaga, care exprimă la modul prezumtiv o teamă, încercată adesea anterior în povestea iubirii lui pentru Domnița Gherghinescu Vania. O undă de tristețe se insinuează la presupusa îndepărtare a ființei adorate, pe care, într-o reverberație eminesciană, Blaga ar fi putut să o intituleze *Și dacă...*: „Dac-am trăi-n aceeași casă, în chilii vecine,/ și n-ai mai trece pe la mine,/ nu aș putea să fac vreodată saltul/ în consolare. Și aș crede că trăim/ departe, foarte departe unul de altul./ Dac-am trăi-n aceeași urbe, despărțiți/ prin câteva grădini și printr-un murmur de vale,/ și n-ai mai trece pe la mine/ cu răsul tău și cu luminile tale,/ aș fi încredințat că depărtare/ nu-i alta mai cumplită și mai mare./ Astăzi văd că de pe fluturi a căzut smălțul/ de când tu pe la mine-anume/ n-ai mai trecut. O, ce orând!! Mă mângâie un singur gând:/ trăim în una și aceeași lume./ Trăim în una și aceeași lume. Prin urmare/ nu suntem chiar așa departe/ unul de altul!/ Ce gând cu adieri amare/ când anul și-a pierdut tot smălțul” (*Orânduire*).

În finalul ciclului elenic se găsește un text liric ce poate figura drept concluzionare privind modul cum primea poetul filozof povara trecerii timpului. Imaginea este emoționantă prin felul cum Blaga sintetizează dramatica înțelegere a vârstei bărbatului sexagenar, care scruta luminile apusului. De la Cicero la Constantin Noica, gânditorii lumii au definit bătrânețea, numind-o cu precauție și „vârsta a treia”. Lucian Blaga revine la această temă cu variațiuni, șlefuiindu-și cugetarea în slove de vers: „Ce îmbătrânește în noi/ că neașteptat ne simțim într-o dimineață/ doritori să ne ascundem/ nume și față?// Ce îmbătrânește în noi/ că-ntr-un amurg de zi și de viață/ ne găsim oameni de altădată,/ străini printre cei de azi, umbre în ceață?// Nu-mbătrânește în noi valul de sânge,/ nici inima cât bate, nici patima,/ nici spiritul, nici răsunetul în urechi,/ numai lacrima./ Omul bătrân plânge/ cu lacrimi vechi” (*Ce îmbătrânește în noi*, 1957-1959). Cugetarea se nuanțează în aforismul: „Vârsta devine un merit, sau chiar un admirabil merit numai când ai foarte multe alte merite”.¹⁸

Rolul pe care l-a jucat „vara de noiembrie” în viața socială a lui Blaga este incontestabil, fapt recunoscut de poet în cuvinte edificatoare: „Ciudat mi se pare că, în timp ce pasiunea mea crește, încetez să mai simt condițiile exterioare ale noii orânduiri ca o apăsare «insuportabilă». Devin opac față de mizeriile zilnice și nu mai fac caz de măruntele neajunsuri ce încep luna de dimineață și țin până duminică noaptea.”¹⁹ Iubirea poate fi o forță regeneratoare, indiferent la ce vârstă îți înflorește sufletul. Blaga este convins de acest adevăr: „Dragostea ce bate cu valuri mari în matca ființei mele, dragostea căreia, nu mă îndoiesc, i se răspunde cu o capacitate pasională rostită și nerostită, mă face să calc ușor peste toate umbrele zilei. Simt cu negrăită satisfacție că peste degradarea ce viața a îndurat-o în ultimii ani, existența mea afectivă se înalță triumfătoare. Mă întreb dacă n-a fost nevoie chiar de-o atare degradare pentru ca, prin reacție, sufletul să se poată răzbuna atât de biruitor asupra materiei.”²⁰ Anotimpul creației blagiene așezat foenixian sub zodia iubirii este rodnic.

BIBLIOGRAFIE:

- Ion Bălu, *Viața lui Lucian Blaga*, Fundația Culturală Libra, 4 vol., 1995-1999.
 Ion Bălu, Dorli Blaga, *Blaga supraviețuiește de Securitate*, Cluj, Biblioteca Apostrof, 1999.
 Dorli Blaga, *Tatăl meu Lucian Blaga*, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2004.
 Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, ediția a III-a revăzută, Ed. Humanitas, București, 2006.
 Zenovie Cârlegea, *Solstițiul Sânzienelor*, Ed. Măiastra, Tg. Jiu, 2010.
 Ion Popa, *Eminescu-Blaga. Afinități elective-Teze*, <http://www.ionel.popa.rto/pdf>.
 Lelia Rugescu, *Cu Lucian Blaga*, în colecția Testimonia, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1985
 Anca Sîrghie, *Lucian Blaga și ultima lui muză*, Ed. Technomedia, Sibiu, 2015.

NOTE:

- ¹ Lucian Blaga, *Elanul insulei*, Ed. Dacia, Cluj, 1977, p. 160.
² Lelia Rugescu, *Cu Lucian Blaga*, în colecția Testimonia, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1985, p. 68.
³ Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, ediția a III-a revăzută, Ed. Humanitas, București, 2006, p. 324.
⁴ *Ibidem*, p. 498.
⁵ *Ibid.*, pp. 492-493.
⁶ *Ibid.*, p. 334.
⁷ *Ibid.*, p. 311.
⁸ *Ibid.*, p. 477.
⁹ *Ibid.*, p. 485.

¹⁰ *Ibid.*, p. 484

¹¹ *Ibid.*, p. 165.

¹² *Ibid.*, p. 400.

¹³ *Ibid.*, p. 404.

¹⁴ L. Blaga, Inedit. „Crâmpoie de scrisori”, în *Viața medicală*, an XIV, nr. 29 (655), din 19 iulie, 2002, p. 7.

¹⁵ Radu Vancu, „Eul modern în lirica lui Blaga”, în *Caietele Lucian Blaga*, vol.II, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2001, pp. 290-296.

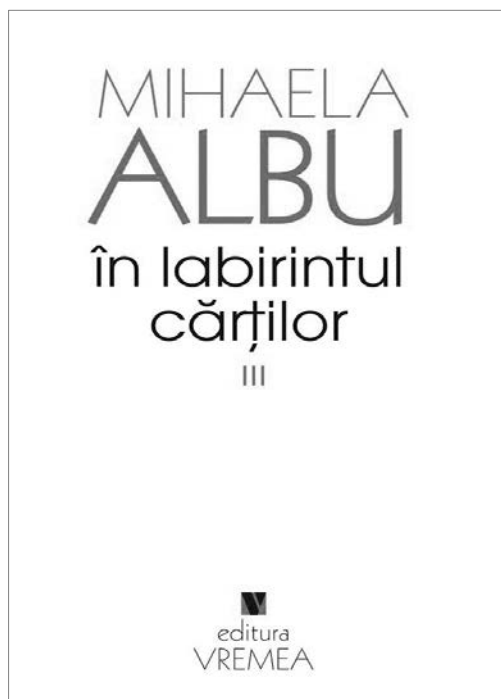
¹⁶ L. Blaga, Inedit. „Crâmpoie de scrisori”, p. 7.

¹⁷ Mss. 6957 VI *Aforisme*, fila 10, din Fondul Daniello, la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca.

¹⁸ Mss. 6957 VI *Aforisme*, fila 20-1092, din Fondul Daniello, la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca.

¹⁹ *L. Blaga, Luntrea lui Caron...*, p. 496.

²⁰ *Ibidem*, pp. 496-497.



Mihaela Albu, *În labirintul cărților*, Ed. Vredea, București, 2017

Din nou despre Psalmii lui Tudor Arghezi

Poezia religioasă, și tot ce are atingere cu aceasta, (experiența monahală a poetului e, desigur, doar un accident biografic, dar important în ordinea aventurii spirituale!) se înscrie în sfera unei poezii de cunoaștere, a unei drame ontologice și gnoseologice, de esență faustică. *Psalmii* reprezintă, în acest sens, prin unitatea problematică și stilistică, acea categorie filozofică a poeziei argheziene în care se dezbat marile interogații ale omului în general, ale omului modern în special, condiția sa în univers, sensul existenței sale.

Ce sunt psalmii biblici știm: cântece de slăvire a divinității, de rugă și smerenie, de implorare a lui Dumnezeu în scopul ispășirii de păcate, al protecției în fața dușmanilor, cântece care exprimă credința fără rezerve în puterea divină, atotstăpânitoare. Așa ne apar psalmii lui David, regele-poet din Vechiul Testament.

Psalmii lui Arghezi sunt expresia unei conștiințe dramatice care se zbate continuu între credință și tăgadă, între afirmarea divinității și negarea ei. Poetul este, pe rând, „înger” și „diavol”, el trăiește puternic nevoia de a se confesa unei autorități supreme care, de fapt, i se refuză, de unde permanenta oscilare între atitudini extreme, căutarea înfrigurată a unei certitudini. „Dialogul” devine, de fapt, un monolog, iar vocea psalmistului se transformă într-o voce care glăsuiește în pustiu.

A discuta dacă Arghezi este sau nu poet religios - aceasta este o falsă problemă. Poezia este o metaforă, iar Dumnezeu - un simbol, și toată chestiunea este de a judeca lucrurile din acest punct de vedere.

Ar fi suficient să amintim că tradiția populară spune: „Crede și nu cerceta!”, în timp ce poetul nostru, dimpotrivă, nu crede, cercetează. El caută răspuns la marile sale întrebări, angajându-se cu întreaga ființă într-o aspirație spre absolut, spre ideal, spre ideea de frumos și perfecțiune, de bine și de adevăr, de dreptate. Dumnezeu este simbolul tuturor acestor aspirații. El este izvorul și sensul creației: „Doamne, izvorul meu și cântecele mele/ Nădejdea mea și truda mea!” El este „Visul (meu) din toate, cel frumos”, care însă îi dă poetului un profund sentiment de nesiguranță, de îndoială, cauzat de incertitudinea existenței divinului: „Ca-n oglindirea unui drum de apă,/ Pari când a fi, pari când că nu mai ești”.

De aici oscilarea permanentă între cele două atitudini extreme, angelică și demonică, între gestul pios, de rugă și smerenie și, mai curând, acela de răzvrătire titanică, satanică împotriva unei divinități care devine tiranică în mod paradoxal nu prin prezența ei, cât, mai ales, prin absență. „Suflet faustic”, cum s-a mai spus, poetul oscilează între „credință” și „tăgadă”, între sacru și profan, între pământ și cer, pentru ca, ratând mereu

toate experiențele, conștient de eșecul aventurii sale spirituale, să reia totul de la capăt, cu o nouă speranță și cu o nouă vigoare. El traversează astfel un spațiu dificil, conștient de natura riscului, pe care-l provoacă, dar și-l asumă înfruntând și sfidând, cu o voință titanică, orice obstacole: „Unde dă beznă, eu frământ scânteii,/ Unde-i tăcere, scutur cătușa,/ Dobor cu lanțurile ușa./ Când mă găsesc în pisc/ Primejdia o caut și o isc,/ Mi-aleg poteca strămtă ca să trec,/ Ducând în cărcă muntele întreg”. Se definesc aici o structură, dar și o atitudine lirică, inconfundabilă, ce caracterizează omul și creația sa, ontologia și gnoseologia argheziană: „Ispitele ușoare și blajine/ N-au fost și nu sunt pentru mine./ În blidul meu, ca și în cugetare,/ Deprins-am gustul otrăvit și tare”.

Observând această evoluție sinuoasă și comparând experiența argheziană cu cea eminesciană, Pompiliu Constantinescu nota: „Etica eminesciană străbate drumul de la suferință la înșeninare, ridicându-se de la instinct la idee, de la „voința” schopenhaueriană la veșnicia ideii platonice. Etica argheziană străbate un drum invers: de la gândirea speculativă, stearpă, plină de ipoteze, de îndoieli, se apleacă spre viață, cu marile ei furtuni, cu neistovitele ei miracole, cu relele care-o bântie”.¹ Și, mai departe: „În etica eminesciană, transcendentul urcă, în etica argheziană, transcendentul coboară, în formele multiplu întrupate ale Vieții”.²

Să examinăm mai îndeaproape acest proces.

În *primul psalm* („Aș putea vecia cu tovărășie”), care este totodată și o artă poetică, se pleacă de la un ipotetic plan ideal în care artistul (demiurg prin creație) se așază alături de divinitate, depășind clipa, efemerul, și intrând în eternitate, prin valoarea de excepție a operei sale: „Aș putea vecia cu tovărășie/ Să o iau părtașă gândurilor mele./ Noi viori să farmec, nouă melodie/ Să găsesc și stihuri sprintene și grele”. Poetul își afirmă aici un suprem orgoliu artistic: prin efortul creator, el se identifică cu divinitatea, conștient de harul său demiurgic și de valoarea artei sale; „Orișicum lăuta știe să grăiască,/ De-o apă cu arcul, de-o ciupec de coarde”.

„Neliniștita patimă cerească” de care-i este pătrunsă opera, care-i „arde” sufletul, este un simbol al căutării dramatice, al aspirației supreme către planul ideal, transcendent. Având conștiința chemării sale de excepție, poetul știe că arta poate fi o victorie împotriva morții, a caducității: „Port în mine semnul, ca o chezășie,/ Că am leacul mare-al morții tuturor”.

În același timp, el se adresează unui părinte ipotetic, Tatălui ceresc, pe un ton de reproș și de teribilă răzvrătire, refuzând să-i aducă jertfe („Trupul de femeie, cel îmbrățișat,/ Nu-l voi duce ție, moale și bălan”) și cântece de slavă de circumstanță, deci efemere.

Dacă divinitatea îi cere asemenea sacrificii, atunci ea trebuie ucisă în sufletul poetului psalmist („Să nu se știe că mă desmierdai/ Și că-n mine

însuși tu vei fi trăit”), care, scârbit, își dorește în final să piară „în beznă și în putregai”, „Nencercat de slavă...”, ceea ce echivalează cu o autodamnare satanică, ce amintește de finalul din *Rugăciunea unui dac* de Mihai Eminescu.

Psalmul al doilea („Sunt vinovat că am râvnit”), debutând cu celebrele versuri „Sunt vinovat că am râvnit/Mereu numai la bun oprit”, nu traduce, cum s-ar părea, sentimentul de căință biblică, ci, dimpotrivă, un orgoliu suprem al celui care știe că a înfruntat interdicția divină, dorindu-și „bunurile toate”, nerenunțând la nimic din ceea ce este lumesc, aspirația laică. Cel care, în primul psalm, refuza asceza, intrând în conflict cu etica religioasă, se arată aici a fi un „tâlhar” care, strecurându-se „cu noaptea în cetate”, o pradă „în somn și-n vis”, iar printre bunurile „furate” se află și femeia, o femeie foarte concretă și palpabilă, „cu părul de tutun./ Cu duda țâții neagră, cu ochii de lăstun”. Păcatul suprem, „adevărat”, este însă altul („Mult mai greu și neiertat”) și anume încercarea de a răsturna autoritatea divină („Cercasem eu, cu arcul meu,/ Să te răstorn pe tine, Dumnezeu!”), de a-i jefui „cu vulturii tăria”, ca un încrâncenat „tâlhar de ceruri”. Omul arghezian apare aici în ipostaza unui Prometeu modern, de aceeași tragică măreție ca și eroul mitic.

Îndrăzneala i se pare totuși prea mare, pentru că, imediat, psalmistul care râvnea „în taină la bunurile toate”, simte interdicția divină, lui i se pare a fi auzit „Cuvântul, zicând că nu se poate”.

De aici, atitudinea în care cade este de totală însingurare.

Psalmul următor, al treilea, („Tare sunt singur, Doamne, și pieziș”) este tocmai psalmul însingurării, al tristeții nesfârșite de a fi fost abandonat, de a nu avea un punct de sprijin în univers. Primul vers definește excepțional structura psalmilor arghezieni, care pendulează permanent între lamentație și revoltă, între rugă și sfidare.

Aci nevoia de confesiune („Tare sunt singur, Doamne”), aci opoziția radicală („pieziș”), cauză, poate, tocmai a acestei singurătăți, prin abatere de la condiția comună, după care - suflet dual - tânjește. Imaginea “copacului pribeag uitat în câmpie,/ Cu fruct amar și cu frunziș/ Țepos și aspru-n îndârjire vie” reia aceeași idee într-o metaforă de o mare forță și plasticitate.

„Prins adânc între vecii și ceață” (mereu cele două planuri antinomice), poetul simte ca pe o povară „grelele porunci și-nvățămintе”, el trăiește o situație-limită insuportabilă („Poate că, Doamne, mi-este de ajuns”). Dumitru Micu semnala existența unei transcendențe goale în poezia argheziană.³ Făcând această descoperire, descumpănit, eroul liric arghezian se întoarce spre pământ, aspirând spre împlinirile obișnuite și firești, simple, dar adevărate: „Tânjesc ca pasărea ciripitoare/ Să se oprească-n drum, /Să cânte-n mine și să zboare/ Prin umbra mea de fum/

Aștept crâmpoie mici de gingășie,/ Cântecuri mici de vrăbii și lăstun/ Să mi se dea și mie,/ Ca pomilor de rod cu gustul bun”.

Ruga se transformă, de fapt, în revoltă („Și te slujesc, dar, Doamne, până când?”), iar reproșul („În rostul meu tu m-ai lăsat uitării”) se convertește, în final, într-o nouă rugă, într-o invocație smerită: „Trimite, Doamne, semnul depărtării,/ Din când în când, câte un pui de înger,/ Să bată alb din aripă la lună,/ Să-mi dea din nou povața ta mai bună”.

De aici până la sentimentul totalei dezolări nu e decât un pas.

Psalmul al patrulea („Ruga mea e fără cuvinte”) este expresia acestei stări, a unei anume neputințe tragice de a găsi în Cuvânt posibilitatea exteriorizării unei profunde aspirații spre cunoaștere, spre descifrarea sensurilor ascunse ale lucrurilor; „Ruga mea e fără cuvinte,/ Și cântul, Doamne, mi-e fără glas,/ ...Ard către tine-ncet, ca un tăciune,/ Te caut mut, te-nchipui, te gândesc”.

Având conștiința vremelniciei sale în raport cu eternitatea divină („Din veșnicia ta nu sunt măcar un ceas”) și neprimind niciun răspuns la repetatele sale invocații, poetul trăiește o dramă care aproape că depășește condiția obișnuită a omului: „Nici rugăciunea, poate, nu mi-e rugăciune/ Nici omul meu nu-i poate omenesc”. Suferința sa e provocată de lipsa unei comunicări cu divinul. De aceea, aspirația permanentă - fie că este răstită, fie că este pioasă - e aceea de a stabili un contact, o legătură, de a auzi Logosul divin („Vreau să vorbești cu robul tău mai des”), lucru posibil prin raportarea la vremurile biblice („Când magii au purces după o stea,/ Tu le vorbeai - și se putea”).

Psalmul V („Nu-ți cer un lucru prea cu neputință”). Cu alte cuvinte, nevoia puternică de certitudine („Vreau să te pipăi și să urlu: «Este!»”), așa cum este definită în *Psalmul al șaselea* („Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere”), devine sensul suprem al căutării, al unei autonelinești. Poetul se zbate însă permanent între „credință și tăgadă”, între răzvrătire demonică și lamentație („Să te ucid? Sau să-nngenunchi a cere”), dar el este conștient de lipsa de finalitate a căutării sale („Te caut dârș și fără de folos”), de caracterul limitat, închis al cunoașterii, așa cum spune și în *Psalmul VIII* („Pribeag în șes, în munte și pe ape”), care este într-un fel, o sinteză a atitudinilor lirice anterioare: „Piscul sfârșește-n punctul unde-ncepe,/ Marea mă-nchide, lutul m-a oprit./ Am alergat și-n drum m-am răzvrătit/ Și n-am scăpat din zarea marii stepe”.

Nu trebuie să se înțeleagă de aici că poetul, ajungând la aceste concluzii, își abandonează căutările. Dimpotrivă. Ca un nou Sisif, el reia totul de la capăt, repunând, în alți termeni, aceleași interogații, la care nu găsește, definitiv, niciun răspuns.

Aici, desigur, nu ne-am propus să epuizăm problematica psalmilor, a poeziei filozofice, ci numai să punctăm câteva idei care ni s-au părut mai

importante, cheștiunea rămânând, evident, deschisă. Pentru că, să nu uităm, *Psalmi* a scris Arghezi toată viața, până în anul morții, ceea ce demonstrează preocuparea constantă pentru această temă, reluarea vechilor obsesii. Am putea, desigur, să amintim *Psalmul* din 1959, care, într-un anume fel, este recapitulativ, rezumând experiența unei vieți, drumul plin de obstacole, eșecul: „Încerc de-o viață lungă să stăm un ceas la sfat,/ Și te-ai ascuns de mine de cum m-am arătat./ Oriunde-ți pipăi pragul, cu șoapta tristei rugi,/ Dau numai de belciuge, cu lacăte și drugi”.

S-a crezut un timp că ultimele versuri („Înverșunat de piedici, să le sfărâm îmi vine,/ Dar trebuie,-mi dau seama, să-ncep de-abia cu tine”) care, este adevărat, traduc ideea de răzvrătire titanică, de eliberare totală de sub tirania unei forțe acaparatoare, sunt și capătul de drum al poeziei psalmilor, dar *Psalmistul* recunoaște, în 1963, răsturnând permanent orice previziune critică: „Eu, totuși, slugă veche a Domnului rămân,/ Că nu pot pribegie să-ndur fără stăpân”.

În sfârșit, în ultimul psalm (publicat postum, *Frunzele tale*, 1968), poetul va spune din nou, cu un profund sentiment de tristețe, cauzat, poate, și de perspectiva morții: „Doamne, tu singur vād că mi-ai rămas...”

Problematica psalmilor este reluată de Arghezi și în alte poezii, câteva dintre ele, capodopere ale liricii românești interbelice. Despre acestea însă, cu un alt prilej.

Psalmii lui Tudor Arghezi sunt mai actuali ca oricând, iar poezia sa, în totalitatea ei, merită să fie cunoscută de tinerele generații, ca un reper fundamental al spiritualității românești.

NOTE:

¹ Pompiliu Constantinescu, *Tudor Arghezi*, Fundația pentru literatură și artă, București, 1940, p. 93.

² *Ibidem*, p. 94.

³ Dumitru Micu, *Opera lui Tudor Arghezi*, EPL, București, 1965, p. 312.



Jorge Mafu, *Liturgică*

Motivul rivalității dintre frați în romanul lui Thomas Mann *Iosif și frații săi*

Biblia, cuvânt al lui Dumnezeu transpus în cuvintele oamenilor, „Carte prin excelență”¹ și parte a literaturii universale, liant între temporar și etern, a exercitat vreme de secole o influență asupra literaturii profane care nu poate fi pusă sub semnul întrebării, fiind sursă de personaje, teme, motive sau idei literare². Motivul (lat. *motivus* – care pune în mișcare) este, după cum afirmă Ion Pachia Tatomirescu, aceea cauză care îl determină pe autor să opteze pentru un anumit subiect, îndeplinind un rol important atât în cadrul literaturii canonice (sacre) cât și în cadrul celei necanonice (profane).

În pofida unor „sentimente ambivalente” față de evrei, scriitorul german Thomas Mann³ reinventează istoria lui Iacob și a fiului său Iosif, conferindu-i o structură „simfonică”, alcătuită din patru părți și un preludiu intitulat „Pogorârea în infern”. Considerată a fi o capodoperă a sa, născută din coroborarea mai multor factori⁴, tetralogia *Iosif și frații săi*⁵, scrisă într-o perioadă în care Germania se cufunda în ideologia nazistă, aduce în prim plan motivul biblic al rivalității dintre frați⁶. Traducerea în română, semnată de Petru Manoliu și apărută la editura Polirom, în 2013, include trei volume: volumul I: *Istoriile lui Iacob. Tânărul Iosif*, volumul al II-lea: *Iosif în Egipt* și volumul al III-lea: *Iosif, hrănitorul*.

Un demers analitic, în plan teologico-literar, presupune un dublu efort, deoarece necesită pe de-o parte pătrunderea în străfundurile ficțiunii, iar pe de altă parte cunoașterea a ceea ce constituie pentru scriitor sursa de inspirație: Biblia și, de ce nu, în cazul de față, mitologiile civilizațiilor orientale.

În Biblie, problematica rivalității dintre frați nu este una izolată. Un prim exemplu este cel al lui Cain, care, din lipsa de iubire față de divinitate, se transformă în autorul primei crime a umanității, ucigându-și propriul frate, pe Abel⁷. Printr-un salt peste câteva generații, îl întâlnim pe Iacob, sau Israel, care îl lipsește pe Esau de binecuvântarea de întâi născut⁸, iar mai apoi pe Iosif, cel mai iubit și mai blând fiu al lui Iacob⁹. Cele două surori, Lia și Rahela, sunt într-o competiție care are drept miză iubirea lui Iacob. Îndepărtându-ne de Sfintele Scripturi, întâlnim rivalitatea dintre frați și la egipteni: Osiris și Seth, la greci: Eteocle și Polinice, la romani: Romulus și Remus sau la chinezi: Shu și Yao¹⁰.

În *Iosif și frații săi* ne reîntoarcem într-o perioadă pre-istorică în care nici măcar pământul nu există, în care totul este fluid și Însuși Dumnezeu este amorf. Din grădina Edenului și zorii civilizației, ajungem apoi la Iosif și ceilalți înaintași. Narațiunea debutează cu deplina

conștientizare a caracterului său de repovestire a evenimentelor din Cartea Facerii care au fost „spuse de sute de ori în sute de feluri”¹¹. Autorul alcătuiește un roman mitologic al căderii lui Iosif în sclavie și a ajungerii sale ca stăpân peste Egipt, reluând traseul biblic de la Iacob până la Iosif¹² și închegând un *bildungsroman*¹³ în care prinde viață lumea patriarhilor și a faraonilor, dar și cea a vechilor civilizații ale Mesopotamiei, Egiptului și Palestinei și în care devine grăitoare forța universală a iubirii. Iosif, frații săi și Iacob nu sunt doar personaje biblice, ci arhetipuri ale întregii umanități.

La temelia romanului nu se află doar Cartea Facerii, autorul inspirându-se și din Cartea lui Iov, pe care o regăsim în capitolul în care Iacob îl plânge pe Iosif, cel presupus a fi mort¹⁴, ba mai mult, W. Berger susține că autorul a fost influențat în scrierea romanului și de literatura rabinică. Vladimir Tumanov în *Jacob as Job in Thomas Mann's Joseph und seine Brüder*, îl vede pe Avraam ca legătură, ca punte, între Iov și Iacob, personajul literar, deoarece atât lui Avraam¹⁵, cât și lui Iov, Dumnezeu, încercându-le credința, le cere viața propriilor urmași¹⁶. Însă, Iacob se dovedește a fi departe de Iov cel îndelung răbdător, dar și de Avraam cel dispus să înfăptuiască sângeroasa jertfă a pruncuciderii.

În primul volum devine evident faptul că urmașii lui Avraam nu sunt un popor ales, ci unul care alege¹⁷. Iacob, un personaj complex, este considerat a fi cea mai importantă realizare a lui Mann, „steaua nordului” din acest roman. El este cel care îl descoperă pe Dumnezeu în meditație, în înseși evenimentele care-i țin firul vieții, dar și în vise. Următoarele volume consemnează destinul lui Iosif care stârnește ura fraților săi nu atât prin favoritismul tatălui lor cât prin acea superioritate înăscută a sa¹⁸. Vândut fiind de frații săi unor negustori care la rândul lor îl vând în Egipt ca sclav, ajunge la Putifar, marele conducător de oști al faraonului. Iosif, beneficiar al unei educații alese în casa tatălui său, ajunge scrib și atrage atenția soției demnitarului. Refuzându-i avansurile, i se înscenează o tentativă de viol, fiind condamnat la închisoare pe viață. Stă încarcerat, însă, doar 3 ani, deoarece tâlmăcește visele faraonului, îi salvează pe egipteni de la foamete și ajunge mâna dreaptă a acestuia, primind porecla nobilă de *Hrănitorul*¹⁹. Cum în Canaan venise o secetă cumplită, Iacob își trimite fii în Egipt după grâne. Aici are loc întâlnirea acestora cu Iosif și în cele din urmă reunirea întregii familii.

Personajele lui Thomas Mann se află într-un dialog constant cu Divinitatea, fie că ne referim la Dumnezeu, în religia monoteistă, fie la zeii civilizațiilor Orientului Mijlociu, cu care poporul ales intră în contact. În această epopee, vizibilă este și amprenta lui Thomas Mann în calitatea sa de narator de excepție al secolului al XX-lea, imaginea societății tribale ieșite din epoca bronzului și îndreptându-se spre o societate patriarhală, conturându-se de-a lungul a zeci de pagini de narațiune. Personajele veterotestamentare transcend timpul, reîntrupându-se sub pana măiestriei

scriitoricești, dobândind trășături complexe și trăiri intense. Tema, după cum afirma însuși autorul, este cea a naturii umane, o natură dublă (duplicitară), atenția acestor strămoși ai noștri fiind canalizată asupra a ceea ce considerau a fi adevărata viață: conștiința. Pentru William E. McDonald, cartea lui Thomas Mann este una despre loialitate, narcisism și intertextualitate.

Iosif, tânărul de 17 ani, frumos, inteligent și verbal, este pentru frații săi „un ticălos intolerabil” și „un puști încrezut”. Relația acestora este una clădită pe aroganța lui Iosif și invidia fraților săi. În momentul în care Iosif este bătut de către aceștia, sentimentele devin contradictorii, devin amalgam de furie și rămășițe ale unei afecțiuni fraterne, frică, autocompătimire și înțelegere a comportamentului ostil, Iosif conștientizând că propriile ambiții au cauzat și declanșat cruzimea fraților săi. Iosif manifestă o afecțiune specială pentru lună, simbolul înțelepciunii și al frumuseții, consecință a teoriei sale de înrudire a trupului cu sufletul și a frumuseții cu înțelepciunea. Pentru Iosif, trupul și sufletul nu pot exista unul fără celălalt. Pe lângă acestea, mai crede în puterea cuvântului ales cu grijă, fie el și scris, de a crea, de a da viață, fiind pregătit pentru anii pe care îi va trăi în Egipt, unde știința de carte se afla la temelia societății. Atenția naratorului nu este canalizată doar asupra lui Iosif ci și asupra fraților săi, sondând trăirile și interesele acestora. În *The Cambridge Companion to Thomas Mann*, Ritchie Robertson compara agresiunea brutală comisă asupra lui Iosif cu mitul morții lui Osiris, iar încercarea lui Ruben de a-l proteja, strigându-le fraților săi „legați-l”, cu sacrificiul lui Isaac.

Iosif și frații săi dobandește statutul unei lecturi captivante, a unei povești cu timp și fără timp, reunind ca într-un puzzle, mitologia, istoria, geografia și textul biblic. Atât romanul, cât mai ales povestea biblică pe care se fundamentează întreaga narațiune, redau modele de credință neclintită în Dumnezeu, deoarece Iosif cel din Biblie, vândut pe 20 de arginți de proprii săi frați²⁰, nu dă dovadă de nici cea mai mică fărâmbă de resentiment, ci le spune acestora: „Nu voi m-ați trimis aici, ci Dumnezeu”.

Thomas Mann ne poartă pe un tărâm complet diferit, populat cu personaje al căror mod de gândire diferă foarte mult de al nostru, deși problemele pe care le înfruntă și deciziile pe care le iau vibrează dincolo de timp și spațiu. Iubire, rivalitate, ură, răzbunare, împăcare, contrastul dintre viața simplă a semenilor lui Iosif și sofisticatul Egipt, ideea de progres și legământul dintre Dumnezeu și om, toate sunt îmbinate ca într-o pânză maiestuos țesută din firele sacralului și ale profanului, în care liricul dă glas, formă și culoare osaturii biblice²¹.

NOTE:

¹ Cele 66 de cărți care îi conferă Bibliei atributul de „bibliotecă” alcătuiesc o veritabilă compilație de norme legislative și de conduită socio-morală.

² Recomandăm spre lectură: Northrop Frye, *Marele cod: Biblia și literatura*, Ed. Atlas, București, 1999 și Gordon Fee, Douglas Stuart, *Biblia ca literatură*, Ed. Logos, București, 2003.

³ Romancierul german Thomas Mann (1875-1955) aduce ca noutate romanul de notație intelectuală, încărcat de numeroase impresii și comentarii despre artă, religie, psihanaliză sau filosofie, ceea ce conferă stilului său un aspect eseistic; de asemenea, rigurozitatea scriiturii sale se construiește pe un discurs demonstrativ, aproape didacticist. După un roman în care abordează o temă convențională (*Casa Buddenbrook*), scrie nuvele (*Moarte la Venetia*, *Mario și vrăjitorul*) și apoi romanele cele mai reprezentative: *Muntele vrăjit*, *Iosif și frații săi*, *Doctor Faustus*, cf. <https://istoriiregasite.wordpress.com/tag/iosif-si-fratii-sai/> (02.10.2017). Cele patru volume din Iosif și frații săi sunt publicate de-a lungul unui deceniu (1933, 1934, 1936 și 1943). Primele 3 sunt scrise la Munich și în Elveția, iar cel din urmă în America.

⁴ Aceștia sunt amintiți de William E. McDonald în *Thomas Mann's Joseph and His Brothers: Writing, Performance, and the Politics of Loyalty*, Camden House, 1999, pp. 1-2. Peter Putz în *Joseph and His Brothers. A Companion to the Works of Thomas Mann* (Herbert Lehnert, Eva Wessell, eds.), menționează ca și cauză a apariției tetralogiei, invitația „de a contribui cu o scriitură la colecția pictorului Hermann Ebers dedicată poveștii biblice a lui Iosif”.

⁵ Vorbim despre o tetralogie deoarece romanul, în forma sa originală, include 4 volume. În privința titlului, autorul oscilează între câteva variante, printre care și *Iacob și fii săi*.

⁶ Evenimentele și personajele ilustrate în cartea lui Thomas Mann ne sunt cunoscute și datorită altor scriitori precum Dante, John Milton sau Racine.

⁷ Alături de păcatul originar și izgonirea lui Adam din rai, istoria lui Abel și Cain este considerată unul dintre miturile biblice fondatoare, cf. Elena Isai, „Neamul lui Cain în opera eminesciană”, în *Studii eminesciene* 13 (2011), p. 142

⁸ Iacob și fratele sau Esau s-au născut la Beer-Sheba, din patriarhul Isaac, pe atunci în vârstă de 70 de ani și din Rebeca, sotia sa. Deși erau frați, nu semănau deloc unul cu altul, nici în aspectul exterior și cu atât mai puțin în cel interior: ciocnirile au început încă din sânul matern, unde se îmbrânceau reciproc. Rivalitatea între ei s-a arătat și la naștere, când Iacob, a apucat călcâiul lui Esau, ca și cum ar fi voit să-l împiedice să se nască primul și să obțină astfel dreptul de întâi născut (Fac. 25, 19-26). Esau, pârșoasă ca un animal, era un om rudimentar, violent, nepriceput și cu o inteligență stângace, iubitor de aer liber și vânatoare, în timp ce Iacob, cu pielea sensibilă, era o fire blândă și reflexivă, știa să fie și prevăzător și viclean, chiar intrigant. Îi plăcea să stea în corturi și era copilul preferat al mamei Rebeca (Fac. 25, 27 ș. u.).

⁹ „Israel iubea pe Iosif mai mult decât pe toți ceilalți fii ai săi, pentru că îl născuse la bătrânețe; și i-a făcut o haină pestriță” cf. Fac. 37, 3.

¹⁰ În mitologia egipteană, Osiris este zeul vieții de apoi și cel care va fi ucis de Seth, propriul frate. Eteocle și Polinice, fii ai lui Oedip și ai Iocastei, cad de acord să împartă tronul Tebei, dominând fiecare câte un an. Deoarece Eteocle nu respectă înțelegerea, Polinice pornește o expediție contra Tebei, cei doi frați ucigându-se unul pe celălalt pe câmpul de luptă. Și în cazul lui Romulus și Remus, neînțelegerile iscate cauzează moartea celui din urmă.

¹¹ Amintim doar câteva titluri cu caracter ilustrativ: *Regele Lear*, *Îmblânzirea scorpiei*, *Richard III*, *La Răsărit de Eden*, *Cântec de gheață și foc*, *Mândrie și prejudecată*, *Harry Potter*, *Frații Karamazov*, *Cronicile din Narnia*.

¹² Iosif a fost cel de-al unsprezecelea fiu al patriarhului Iacob și cel dintâi al Rahelei, Iacob având 12 fii și o fiică. A fost numit și Iosif visătorul sau Iosif cel frumos. Th. Mann se inspiră în redactarea romanului din cap. 21-30 ale Cărții Facerii în care se acoperă o perioadă cuprinsă între nașterea lui Isaac și moartea lui Iosif, însă *lato sensu*, firul narativ are la bază întreaga relatare biblică, fiind numeroase asemănările dintre Vechiul și Noul Testament, precum și asemănarea dintre cele 3 zile ale lui Iosif în fântână cu cele 3 zile ale lui Iisus din mormânt.

¹³ *Bildungsroman*, deoarece urmărește evoluția a două figuri veterotestamentare esențiale, anume Iacob și Iosif.

¹⁴ „Atunci Iacob și-a sfășiat hainele, și-a încins coapsele cu sac și multe zile l-a plăns pe fiul său”, cf. 2 Regi 3, 31.

¹⁵ Sacrificarea lui Isaac este cunoscută ca *Akedah*.

¹⁶ „Și a fost că după toate acestea l-a încercat Dumnezeu pe Avraam și i-a zis: „Avraame, Avraame!” Iar el a răspuns: „Iată-mă!” Și [Dumnezeu] i-a zis: „Ia-l pe fiul tău cel dorit, Isaac, cel pe care-l iubești, și du-te în ținutul Moria și adu-l acolo ardere-de-tot pe un munte pe care ți-l voi spune Eu!”, cf. 4 Regi 3, 27, 1 Mac. 2, 52.

¹⁷ Alege să renunțe la idoli, la ritualuri și să pornească în căutarea unui Dumnezeu ce nu poate fi zugrăvit de mâna omului, un Dumnezeu pe care să-L poată simți și nu unul captiv materialului.

¹⁸ Iacob, care ar fi trebuit să fie conștient de pericolul favorizării unui copil, își arată față dragostea pentru Iosif, care i se naște la bătrânețe din soția favorită, Rahela.

¹⁹ „Să fii dar tu peste casa mea. De cuvântul tău se va povățui tot poporul meu și numai prin tronul meu voi fi mai mare decât tine! Apoi Faraon a zis lui Iosif: Iată, eu te pun astăzi peste tot pământul Egiptului! Și și-a scos Faraon inelul din degetul său și l-a pus în degetul lui Iosif, l-a îmbrăcat cu haină de vison și i-a pus lanț de aur împrejurul gâtului lui. Apoi a poruncit să fie purtat în a doua trăsură a sa și să strige înaintea lui: Cădeți în genunchi! Și așa a fost Iosif pus peste tot pământul Egiptului” cf. Fac. 41, 40-44.

²⁰ Întălmim aici încă o analogie între Vechiul Testament și Noul Testament, căci suma inițială cu care vor frații lui Iosif să îl vândă este de 30 de arginți, sumă pentru care va fi vândut Mântuitorul. Finalizarea vânzării cu o sumă mai mică, stabilește necesitatea unei diferențieri între Iosif și Hristos. Unii cercetători chiar îl consideră pe Iosif un fel de precursor al lui Hristos.

²¹ John E. Woods recomandă citirea pasajelor din Biblie cu versiunea extinsă a acestora din capodopera lui Mann pentru a putea observa mai bine potrivirea caracterizărilor și profunzimea analizei.

Rugăciune altfel

*Dimineața-i cernită, ploioasă...
Înger al meu păzitor,
ajută-mă să străpung nor după nor
și s-o văd luminoasă!*

*Prânzul e sărac...
Îngere totdeauna cu mine,
fă să nu tânjesc după bucate,
alungă necumpătările toate
și-n îndestularea gândului mă ține!*

*Seara e searbădă, doar cu pereții...
Îngere ocrotitor, ajută-mă
să-mi umplu golul vieții
cu plinătate de dor!*

*Noaptea e neagră ca un abis...
Îngere care-mi veghezi făptura,
revarsă-mi sufletul și-ntipărește-l
în scris,
albindu-mi cu zorii trufia și ura!*

*Îngere, tu, cealaltă jumătate a mea,
atinsă de-un strop de Dumnezeire,
îngăduiește-mi vulnerabila fire
și călăuzește-mă pe drum drept,
ca să iert, să mă iert
și să mă pot îndrepta!*

Biblică

*Cine și din care pricină
a rostuit întrebarea ca feminină,
iar răspunsul neutru?
Pe când șarpele
încă din raiul divin
s-a declinat masculin?
Iartă-mă, Doamne,
de gândul venin -
dar cui a mușcat din măr
îi e foame de adevăr
(niciodată deplin)...*



Adina Romanescu, grafică,
Jacques Brel -
«L'Homme de la Mancha»

PAULA ROMANESCU

Don Quijote sau Înțelepciunea morilor de vânt

De-atâtea secole tot macină timpul povestea acelui ciudat cavaler, pre numele său *Don Quijote*, rătăcitor prin landul rațiunii unei lumi de-a pururi iraționale!

Cât se mai știe despre insolitul personaj turnat în magma cuvântului de Miguel de Cervantes Saavedra (1547-1616) astăzi, când lectura cărților nu face decât să genereze malițioase zâmbete acelora pentru care „cea mai de folos zăbavă” nu-i decât un ilar anacronism într-un vârtej de patimi cu golul logodite!

Și totuși, până și ne-cititorii – cititori poate în stele căzătoare ce nu vor ști nimic din tainica lumină din cerul gândului, au auzit de lungile umbre albastre ale morilor de vânt ce macină nimicul, de niște mult prea largi, adânci oglinzi care răsfrâng și chipuri-măști, și zboruri-cădere, și țipătul-tăcere, când mai mereu înfrânt, omul rămâne zeu etern și pieritor.

O întreagă lume de umbre își află ilustrare în geniala nebunie a acestui personaj care nu-i decât măsură iubirii pe pământ.

Cel mai adesea literatura și artele se inspiră de la un model uman real spre a reda în felul lor nouă alcătuire poveștii „ca o viață de om”. Don Quijote, ingeniosul hidalgo de la Mancha creat de Cervantes, creează la rândul lui un tip uman căruia, pentru simplificare, i se spune *donquijotesco*

și, care înglobează în el candoare și temeritate, măreție caricaturală și curaj întru împlinirea unor acte care n-au servit niciodată cu adevărat la nimic dar fără de care viața n-ar fi decât un anost șir de zile care duc toate spre singura certitudine asupra căreia „trestia gânditoare” nu are nici o fărâmbă de îndoială – moartea.

Eroul donquijotesco este generos fără limită, iubirea îi este zeitate, onoarea – măsură a sufletului, gloria – steaua de neatins spre care se înalță iar și iar ca un Sisif modern, Sisif etern, Sisif condamnat de nu se mai știe care zei să-și poarte spre vârful muntelui de lumină, nu stânca ci trupul însuși. Este un Icar cu grele aripi de miere, plutind sub cerul cu stele-oglinzi, și sori rotitori, și vânt de mori separând lumina de întuneric în zările de dincolo de zări.

Se cuvine să menționăm câteva coordonate bio-bibliografice ale autorului ca nu cumva să se creadă că *Don Quijote* este cel care l-a creat pe Cervantes, deși uneori îndoiala, ca o răsfrângere a tășului de gând, mai stăruie să ne tulbure sufletul care vede în legea lui: *Dar dacă, totuși?...*

Ei, da! Dar dacă totuși?...

Istoriile literare ale lumii, dicționarele – cataloage mereu actualizate ale Bibliotecii din Alexandria ajunsă în fărâme de pulberi până la noi, ca la rândul nostru să le păstrăm adăugite (neapărat adăugite! Altfel cum vom putea răspunde la Marea Judecată întrebării: „Venirea ta n-aduse nici un adaos lumii?!”), pentru cei ce vor veni după noi în vastul deșert din lumea celor care mai cuvântă, istoria cu-ale ei istorii despre bătălii mereu pierdute în urale de victorii din care nu învățăm niciodată nimic și totul se ia de la-nceput, teatrul, muzica, pictura, dansul, totul stă mărturie cum că, da! Cervantes a existat!

S-a născut la Alcada de Henares la 29 septembrie 1547 într-o familie blagoslovită cu mulți copii a unui modest chirurg – Rodrigo de Cervantes și a soției sale Dona Leonor de Cortinas. Se mai spune c-ar fi urmat niște studii întârziate la Salamanca prin anii 80 ai veacului al XVI-lea, după ce luase ceva lecții de științe umaniste de la magistrul Juan Lopez de Hoyos și își încercase talentul într-ale scrisului compunând rondeluri, elegii, sonete, epitafuli, mai cu seamă epitafuli pentru că pe atunci, ca dintotdeauna, se mai înclina sub tășul coasei de fum și câte-un cap încoronat pentru care (musai!) lacrimile trebuiau turnate în cânt de jale, un fel de doină ceva mai „etranjeră” de pe la noi cei care, neavând prea multe capete încoronate de jelit, am prins a plânge în vers-cântec de jale câte-un fecior pierit în luptă – dreaptă mereu și strâmbă deopotrivă – pe vreun haiduc, ori crai, ori crăișor, pe vreun fără de nume domnișor din neam de Gheorghe, Iancu sau Ion...

Prin toamna anului 1568 se stinge regina Isabelle de Valois, cea de a treia soție a lui Filip al II-lea (Socoteală dreaptă: ea - *a treia*, el - *al doilea*...).

Cervantes a compus atunci o „copla”, o elegie și un epitaf – *trei „jelanii”* pentru *cea de-a treia* soată a regelui.

Va fi fost recompensat cu câțiva firfirici.

Gloria scriitorului nu-și sunase încă din trâmbițe de aur venirea.

Un an mai târziu, poetul Cervantes era la Roma întregind „armata” personalului de serviciu pe lângă viitorul cardinal Acquaviva (în traducere „Apă vie” sau „Apă de foc” sau neașa Țică, semn că sfinției sale îi cam plăcea să se împărtășească ...), experiență care-i va servi mai târziu la scrierea unor opere cu aluzie la Italia.

În 1570 se înrolează ca soldat în armata pontificală și participă la expediția maritimă contra turcilor, sub comanda generalului Marc Antonio Colona sub ale cărui ordine se aflau trupele și galerele spaniole de la Andrea Doria.

Istoria consemnează în dreptul expediției cu pricina : *Eșec*.

În 1571, în bătălia de la Lepante, soldatul Miguel de Cervantes primește în piept două focuri de arcebuza (cărora le-a rezistat eroic) și un altul în brațul stâng care-i va fi retezat. Aflăm acestea din *Prologul* la cea de a doua parte din romanul *Don Quijote* precum și din ciclul de povestiri *Nuwele exemplare: Captiv: Călătorie în Parnas*.

În primăvara anului 1572, infirm deja dar tot *bun de luptă* (!), îl aflăm în regimentul lui Don Lope de Figueroa, modelul eroului din *Alcadele din Zalamea* de Lope de Vega.

Bătălii, bătălii, bătălii – mori de vânt măcinătoare de vieți!

Între 1575-1580, Cervantes este prizonier în Alger. Nu singur: împreună cu fratele său mai mic Rodrigo. Evocarea acelor ani o va face în comedii (da, comedii! Captivității trebuie să-i opui hohotul de râs spre a o face suportabilă!): *Galathea*, *Persilès*, *Epistolă lui Mateo Vasquez* (acesta era secretarul lui Filip al II-lea), *Viața în Alger*, *Închisorile din Alger*, *Topografia Algerului*, *Raport, Numamța*.

În anii 80, numai la Madrid, i se joacă peste 20 de comedii.

Viața îi joacă și scriitorului o comedie dintre cele mai savuroase: i se naște fiica naturală Isabel care va deveni mai târziu un fel de zburdalnică *Dulcinee* asemenea mamei sale, iubeața Caterina de Salazar y Palacios cu care Cervantes – cavalier cu un înalt simț al onoarei – se va căsători (ne) fericit.

Ajuns om la casa lui, tată de familie, s-a ocupat vreme de vreo zece ani cu descurcarea (încurcarea) ițelor financiar-contabile pentru comercianții de cereale, ulei de măsline și, *Invincibila Armada* pentru care avea obligația de a procura hrană și echipament.

Dezastru: „*Invincibila*” este învinsă!

În 1598 moare și Filip al II-lea.

Cervantes scrie un celebru epitaf pentru mormântul celui dus. (Cred că trebuie mers la Madrid să vedem la fața locului ce se spune în epitaful cu pricina. Filip al II-lea nu mai poate obiecta. Deci, vă invit la călătorie!)

În 1600, în bătălia de la Dune, moare fratele său Rodrigo.

Ce epitaf va fi scris atunci poetul, nu se știe. Istoria nu se ocupă de oamenii simpli...

Miguel de Cervantes a fost invitat să „locuiască” un timp într-o închisoare din Sevilla pentru oarece „greșeli de calcul” în actele contabile de care se ocupa. (Pe vremea aceea „se suporta” detenția pentru „greșeli de calcul”!).

Avea 57 de ani când, în 1604, la 26 septembrie solicita și obțineva privilegiul curții regale de a-și publica romanul *Ingeniosul Don Quijote de la Mancha*, partea I.

Șapte ediții aveau să urmeze în același an.

De ce ne-am mira că în zilele noastre această bijuterie literară este opera cu cel mai mare număr de ediții din lumea întreagă, cu cea mai mare notorietate literară zămislițoare de erou – oglindă fidelă și mereu schimbătoare în reflectarea chipului unei lumi nebune, nebune, nebune în care omul se oferă de bunăvoie – grăunte fragil – pietrei și vântului în marea nebulă a morilor de pulbere și noapte, după o scurtă ardere-n iubire, după o rătăcire fără sens prin landul iraționalei rațiuni omenești!

Cum cea de a doua parte a romanului întârzia să apară iar gloria scriitorului depășise binișor granițele limbii spaniole, prin anul 1614, un editor din Taragona publică un Don Quijote apocrif cunoscut astăzi sub titlul *Quijote de la Avellaneda*.

Abia la 30 martie 1615 lui Cervantes i se acordă *privilegiul* (tot un fel de cenzură ca aceea din vremi știute nouă funcționa și pe atunci sub ochiul vigilent veghetor al „*suavei Inchiziții*”...) de a-și publica partea a II-a a Don Quijote-lui *său*. Dedicția autorului este, ca și la partea I a romanului, o plecăciune către marele său protector Contele de Lemos, pe atunci vice-rege de Napole.

În anul 1617 cele două Părți ale romanului apar în sfârșit împreună, la o editură din Barcelona.

Din 23 aprilie 1616 (ca să nu-l lase pe Shakespeare să facă singur drumul cel de dincolo de marea trecere!), Miguel de Cervantes, autorul lui Don Quijote, s-a dus să odihnească puțin.

Eroul său este fără de moarte.

Cine n-a văzut la 23 aprilie 2005 pe scena *Teatrului Național din București* spectacolul în care Dan Puric, acest inclasabil artist al scenei

românești, împrumuta chipul lui Don Quijote spre a ne pune în față imaginea lumii noastre îmbătrânită-n rele, lume ce se bulucește ca o turmă de bezmetice necuvântătoare spre gura nesătulă a monstrului (din care coșmar al rațiunii?), nu va înțelege imensa bogăție de sensuri a acestei povești, când jocul inteligenței se logodește cu rațiunea inimii.

Dar rațiunea-rațiune din timpul nostru ce chip are? Unul de măscărici, desigur, un Sancho Panza care conjugă în felul său comandamentul din *primum vivere* ignorând, de la înălțimea măgarului care-i este pedestal mergător, orice *deinde* cu filosofările lui cu tot.

Inimitabilul om de teatru (tot despre creatorul nepereche Dan Puric vorbesc!) folosește un „limbaj” care nu-i altceva decât tăcere adânc grăitoare, aleasă (culeasă) dintr-un vacarm asurzitor de tălmăciri sonore înveșmântate-n muzici, spre a ne învăța pe noi, spectatorii, să auzim liniștea (când „se izbesc de geam razele de lună” cum ar fi zis poetul din cel „sat de lacrimi fără leac”), să recunoaștem Iubirea - Dulcinee când, cu degete moi de răcoare, ea ne abate până și umbra gândurilor grele înscrise-n ridurile frunții.

Câtă bogăție în jocul acestui *Stradivarius* al scenei românești în care lumea, rotundă ca o lacrimă și tot ca ea de dulce, se aliniază mișcării sferelor din universul tot mai fără cer al realității, amestecând în infinitul din noi ceva care nu mai vrea să semene cu zborul ci cu minunea simplă a mersului pe apă...

Don Quijote rămâne în creația lui Cervantes ceea ce (păstrând proporțiile) este *Dansul Săbiilor* din *Suita Gayaneh* de Aram Hacıaturian raportat la întreaga sa muzică (despre care însuși autorul spunea: „Copilul acesta răsfățat a anulat tot restul muzicii mele”).

Și de-ar fi așa, dacă Don Quijote ar fi tot ce a scris Cervantes, ce-ar schimba aceasta?

Miguel de Cervantes Saavedra rămâne în primul rând creatorul de geniu, acel Pygmalion muritor căruia eroul său Don Quijote, Galatee masculină, i-a dat viață, nemurindu-l.

Este imens numărul studiilor dedicate lui Cervantes și, infinit acela al operelor artistice inspirate din povestea Cavalerului de la Mancha.

Aș mai aminti doar două puncte de vedere exprimate de doi gentilomi, ambasadori ai Franței, veniți în Spania din timpul lui Filip al III-lea (mai exact din timpul lui Cervantes și Lope de Vega!) să pună la cale oarece chestiuni politice deghizate în alianțe matrimoniale între cele două regate.

Sătui de ode și epode, de vin de Malaga, de doamne și domnițe găsculițe, de toată fauna bufonă – saltimbanci, pitici, măscărici cu sau fără ranguri nobiliare, aceștia (ambasadorii adică) și-au exprimat dorința de a-l cunoaște pe autorul lui Don Quijote.

Jenați foarte, curtenii, lighioane pomădate, dedulciți la fastul Curții, i-au „deconșiat” pe oaspeți strâmbând din nasul lor subțire și spunând că Cervantes nu este decât un bătrânel ramolit, un zdrențaros mutilat de război, un hidalgo scăpătat.

„Cum, - s-a prefăcut mirat unul din oaspeții regatului acela în care soarele nu apunea niciodată, - pe un astfel de om Spania nu s-a învrednicit până acum să-l îmbogățească? Nu i s-a acordat o rentă viageră din casa de bani publici?”

Întrebarea începea să fie de-a dreptul stânjenitoare pentru cei de la care se aștepta răspunsul.

Atunci celălalt ambasador francez („pețitoare” ceva mai stilată, cu diplomația la purtător) s-a grăbit să intervină:

„Dacă tocmai lipsurile îndurate îl ajută să scrie așa cum scrie, facă Bunul Dumnezeu Preamilostivul ca el să nu afle nicicând ce este bogăția și, în felul acesta, prin opera lui de om sărac să îmbogățească și pe mai departe lumea cu frumusețe!”

Aviz bogaților din vremea noastră:

Să nu-i lăsați pe adevărații creatori să se îmbogățească fiindcă, fără suferință și fără lipsuri cântul lor n-ar fi decât o lălăială sălcie, dansul lor – o scâlâmbăială de marionete cu sfori șubrezite de prea îndelungă uzură, arta – o gelatină imitând marmura cu Pygmalioni de mucava și Galathee – steluțe de doi bani în perpetuă cădere!

Cervantes, deși aparține Renașterii, este reversul lumii renascentiste.

Dar aparține și clasicismului, fiind foarte la locul lui în acest imperiu al perfecțiunii.

Aparține până și „ismelor” toate din veacul al XX-lea în care literatura pare o formă derizorie a delirului.

El a intrat la fel de modern și contemporan „cu fluturii, cu Dumnezeu”, până și cu noi cei din Mileniul al Treilea, pe poarta mare a Cuvântului și, generos, ne îngăduie să mai fim și noi pe-aici, măcar până apucăm să-i citim capodopera...

Ar trebui să fii de foarte rea credință să te prefaci că nu știi că Don Quijote există!

Altfel degeaba gândul că „În orice nebunie se ascunde și-un strop de-nțelepciune uneori”.

Vastă panoramă a moravurilor cavalerești, Don Quijote rămâne, cum avea s-o declare autorul însuși „O invectivă contra romanelor cavalerești, o parodie a lor, un mozaic halucinant de poeme eroi-comice”, o imitație, în cel mai nobil sens al cuvântului, a lui Ariosto, a poezilor bucolici.

Personajelor create de el „li se conferă atâta clarviziune încât ele nu se mai mulțumesc doar să acționeze ci se și analizează acționând, se și judecă. La Cervantes nu-i om care să-și fi pierdut umbra, nici gândire omenească fără judecată” (Paul Hazard).

Dar cel mai bine o spune tot Cervantes, în *Prolog*: „Cititorule fără griji, ai să mă crezi cu siguranță fără să-mi pretinzi să jur, dacă-ți voi spune că aș dori ca această carte – copil al gândului meu, să fie cea mai elegantă și cea mai plină de miez din câte se pot închipui; numai că, vai!, n-am putut să mă opun legilor naturii care cer ca fiecare ființă omenească să nu poată da naștere decât unei alteia care să-i semene...”

Adevăr grăit-ai, meștere hidalgo!

Îți seamănă leit acest „copil al gândului tău”, ba, mai mult, el se aseamănă cu lumea cea niciodată pieritoare!

Dar cât de puternic în tragismul lui sentimentul acela de om care se naște, suferă și moare, (da, mai cu seamă moare!) sentiment pe care fiecare dintre noi îl purtăm în suflet ca pe o rană de nevindecă.

Ce alta este poemul din musical-ul *L'Homme de la Mancha – La Quête*, pe care Jacques Brel, și el un Don Quijote al cântecului francez din a doua jumătate a secolului al XX-lea, îl face una cu „l'impossible rêve”:

*Să porți în suflet dor de ducă,
Vis de neîmplinit să crești
Unde nu-s drumuri să pornești
Când dor de viață te usucă
Să iubești ne-ncetat și învins
Să încerci fără armură și scut
Să atingi steaua de neatins. [...]*

Și să nu uităm (cum am putea?) că orice om are-o Dulcinee cât inima mai știe-a bate.

*Dar dacă tu ești dintre-aceia
ce vor să țină luna-n palmă,
nu uita: luna de-o atingi
se face pulbere, se sfarmă [...]
Nu, nu există Dulcineea
există doar dorul de ea;
blestem acelui ce confundă
verbul a fi cu a avea [...]
Sperarea-i este disperare
amară, cenușie, tristă :
Nu, Dulcineea nu există!*

Dar dacă, totuși?...

În literatura română, pentru că se cuvine să amintim de ea atunci când ne raportăm la un model de dimensiune planetară, Marin Sorescu a creat ciclul de poeme *Tinerețea lui Don Quijote* (1968), dar și poemul răzleț *Don Quijote și Sancho Panza* (1965), în care „cavalerul” (nobil, de!) își prezintă „scutierul”:

*E Sancho Panza nobil scutier
Preabunul și-ncercatul meu curier...
Atent m-ajută să mă-mbrac
Întâi c-o platoșă de-oțel,
Apoi cu una de bumbac
Să par pe dinafară slab și moale
Și să induc morile în eroare.
Mă sui apoi pe-o Rosinantă,
De iureș drumul meu se face pantă
Și, ca pe-o lance cu-ascuțiș fierbinte
Azvârl cu mine înainte.
Odată m-am înfipt cu capu-n soare
Și, agățându-mi gravitația de picioare
Pământul m-a întors din nou la sine;
Chiar când greșesc
Pământul nu se leapădă de mine.*

Câtă profunzime de gând în scrisul românului nostru! Câtă tristețe jucăușă în acel „Pământul nu se leapădă de mine”, de noi cei mai mereu cu capu-n nori, noi „cei cărora ne e dor de optimismul inimii de vată a păpușilor-jucării, noi, cei adulți, ajunși prea mari, pentru care nu mai există nimeni mai mare ca noi cât să ne-alinte”...

Don Quijote este un *perpetuum mobile*, ceva care încearcă să ne spună pe înțelesul nostru un lucru simplu și poate tocmai de aceea de neînțeles:

„Că între idealurile oamenilor și realizarea lor va exista întotdeauna o diferență de nivel mai mare decât cea mai înaltă cascadă dar că se poate folosi rațional această cădere de speranțe”.

Tot Sorescu a spus-o, așa-i! dar știți voi ceva mai clar exprimat pentru a defini un suflet donquijotesc, un suflet al cărui chip ne pare cunoscut că prea seamănă cu al nostru?

Doar învelișul altul...

Poezia lui Marin Sorescu, alt Don Quijote, are ceva ce seamănă cu o solară nebulie familiară nouă, „ca o bucată de destin de esență tare” cu care i se dă omului cu grație în moalele capului lovitura de ... grație.

Don Quijote continuă să trăiască în fiecare dintre noi chiar când „bucata noastră de destin de esență tare” ne păleşte mai mereu fără grație...

Și-acum te-aș întreba, *mon hypocrite lecteur, mon semblable, mon frère*, ce-ți mai fac morile de vânt? Dar tu...

*Ce mai faci, dragul meu hidalgo?
Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt –
Femei ce macină-n cuvânt nimicul
Și nici de lancea, ultim biet tezaur.
Ce mai faci tu în vremea noastră
Cu iz de spini și laur.
Te-au fost robii zăpezile de-altădat’
Cu albul lor curat din zile alte?
Ce mai faci, dragul meu hidalgo,
Când Dulcinei și Rosinante
Ce-și schimbă rolu-n ritm de tango
Râzând de morile-ți de vânt
Și nechezând a vino-ncoa’
Sub șa de noi tâmpi scutieri,
Cearcă șăgalnic între dinți
Valoarea calpilor arginți?...
Ce mai faci, dragul meu hidalgo,
În vremea asta fără cânt?
Nu, nu-mi vorbi de morile-ți de vânt
Cu chip de nori. Cocorii
Sunt duși demult; pe rând
Și frunzele spre zare
Au învățat să zboare
Căzând...*

Da, știm cu toții: Don Quijote nu este decât un personaj creat de un autor genial la o vârstă la care muritorii în cea mai mare parte nu mai au nimic de spus (dacă ar fi avut vreodată).

Nu, nu Don Quijote l-a creat pe Cervantes!

Dar dacă, totuși?...

Cu pleoapele închise

Sorbul

*inimii se rotește încet,
adunând amintiri pe spirala
iubirii... uneori, chiar le-mprumută
dintr-o viață uitată sau poate dintr-o
întâmplare adevărată - uite, spune
gândul hoinar, ia și tu o fărâmbă
de Cer și privește cum lunecă
stelele pe cumpăna
nopții și*

caută cu

*pleoapele închise
povestea ca o adiere dinspre
țărnul pustiu, pe care singur te
pierzi amăgit de aura Lunii, ce
îți amintește de tine, de mine,
cu mâinile împreunate în
rugă pe câmpul de maci,
unde încerci să te
afli, târziu,*

când visele

*tale cad pradă uitării
și fără speranță mai numeri
clipele, anii și te întrebi dacă poți
să te vindeci de mine, de tine, de
rana târzie și încerci să te-aduni
în amurg, într-o pasăre albă,
într-un cântec desprins
din arinii albaștri ce
plâng!...*



M. N. RUSU

Un poet parnasian - Vasile Diaconescu

Vasile Diaconescu este un poet erudit, pe nedrept ocolit de dicționarele de literatură contemporană și tot pe nedrept uitat de confracții săi din Brașov. În ceea ce mă privește, eu îl păstrez în amintire pe Vasile Diaconescu, profesor de filosofie în orașul de sub Tâmpa, intelectual rafinat cu care mă întâlneam deseori în librăria „Șt. O. Iosif” condusă de un alt prieten – scriitor, Ioan Georgescu Delavale, librărie în care conversam despre cărțile sosite de la editurile din București, ajutați să le punem în rafturi fiind și de venerabilul librar Dragomir Nedelcovici, fostul proprietar al celebrei și fastuoasei librării din localitate, Cartea Românească, aflată cândva în Piața Sfântului și transformată în restaurantul „Cerbul de aur”.

Vasile Diaconescu era un om foarte delicat și dedicat catedrelor sale de liceu, dar și creației lirice. În timpul vieții sale a publicat doar trei cărți de versuri, bine primite de exigentul profesor universitar Al. Piru, de la Facultatea de Filologie din capitala României, pe când criticul colabora la revistele *Amfiteatru* și *Luceafărul* (1966-68), în tandem cu rubrica mea de cronică literară (seria Eugen Barbu).

Vasile Diaconescu scrie o poezie de rafinament parnasian și inspirație istorică, diferită de cea obedientă a versificatorilor dedați cu ideologia Epocii de Aur. O recentă antologie de versuri, *Brașovul în o sută de poeme*, nu-l înregistrează, deși Vasile Diaconescu are cel puțin două excelente poeme rătăcite în presa brașoveană din perioada proletcultismului în marș. E vorba de anul 1957 și de poemele „Biserica Neagră” și „Toamna de aur”, pe care le (re)publicăm în paginile de față.

Antologia citată, realizată de Nicolae Stoe, este binevenită ca obiectiv turistico-literar, dar e construită pe criterii eterogene și minată de un simț non-valoric în selectarea poeziilor incluși. Astfel apar aici nume de

poetă de mare valoare alături de autori mai tineri, din cercul de prieteni ai antologatorului, încât poemele semnate de Ștefan Baciuc, Eugen Jebeleanu, George Coșbuc, Mihai Eminescu, Ion Minulescu etc. nu se armonizează cu criteriul tematic al cărții. Nu dau nume și citate, din stimă pentru „seniorii” de mai sus și pentru alții, mai recent.

Ceea ce însă e vizibil în antologia lui Stoe este principiul muzical care generează poezia dedicată Brașovului. Astfel se arată și poemul „Biserica Neagră” al lui Vasile Diaconescu când vedem cum muzica peisajului este captată în culoare și invers, când cromatica versurilor emite vibrații muzicale: „Dom fumuriu sculptat în piatră sură,/ Lângă solara ardere-n culoare,/ Pare-o nălucă ondulată-n boare/ Sau o trecută, palidă, gravură” și: „Ce nesfârșită frumusețe sfântă/ Distilă toamna din lăuntric chin!/ În frunze glasuri de aramă cântă/ Indureratul viers din Lohengrin”. Spuneam mai la începutul acestor însemnări că Vasile Diaconescu era o ființă îndelung rafinată de studiul, cum altfel, în bibliotecă. Conversam cu dânsul într-o tăcere îngăduitoare, dureroasă uneori fără să știu ce tragedie poartă poetul în sine sa.

Acum, în aceste zile post-decembriste am aflat că fratele său, Ion Diaconescu, un pictor și gravor apreciat în anii 40, a murit aruncat dintr-un tren încărcat cu trupe sovietice. Acesta fusese trimis la studii în Germania de către ministrul Ion Petrovici și se întorsese acasă, de unde, grăbit să ajungă la București, la un vernisaj de expoziție, s-a urcat cu noaptea în cap într-o garnitură fatală.

Niciodată în conversațiile mele cu Vasile Diaconescu în librăria Șt. O. Iosif din Brașov poetul nu și-a dezvăluit această rană sufletească, nici măcar, nu-i așa, cine au fost ucigașii fratelui său. A preferat să scrie însă despre Biserica Neagră, a cărei orgă o evoca mereu și o transforma în motiv poetic.

Ultimul său volum de versuri intitulat *Din toamnă începând, sfârșind în toamnă* are accente premonitorii. Într-adevăr, poetul nostru brașovean s-a stins în „toamna de aur” a anului 1979 și-și așteaptă editarea manuscriselor sale într-o sfințenie înțeleaptă.

N.B. Vasile Diaconescu s-a născut la 5 septembrie 1911 în Tg. Ocna, județul Bacău. A decedat la 31 sept. 1979 la Brașov, Strada de Mijloc, Nr. 43. Studii medii la Liceul Sf. Sava din București, licențat al Facultății de drept (1933) și al Facultății de litere și filosofie din Iași (1935). Doctoratul în filosofie la Iași și Berlin (1937-38). A debutat în *Biletele de papagal* ale lui Arhgezi, a publicat volumele de versuri *Scripturile române* și *Geții cei nemuritori*, 1975. A colaborat la revistele *Luceafărul de ziuă*, *Astra*, *Argeș*, *Drum nou*, ș.a.



„Dom fumuriu sculptat în
piatră”, Braşov, 1950, desen
de Fritz Kimm

VASILE DIACONESCU

Biserica neagră

*Un trup muntos, ce suferă-n ogivă,
Stă ca o navă care-aşteaptă vântul;
Fiorul ce-a sculat din somn pământul
Se-nalţă prin statura lui masivă.*

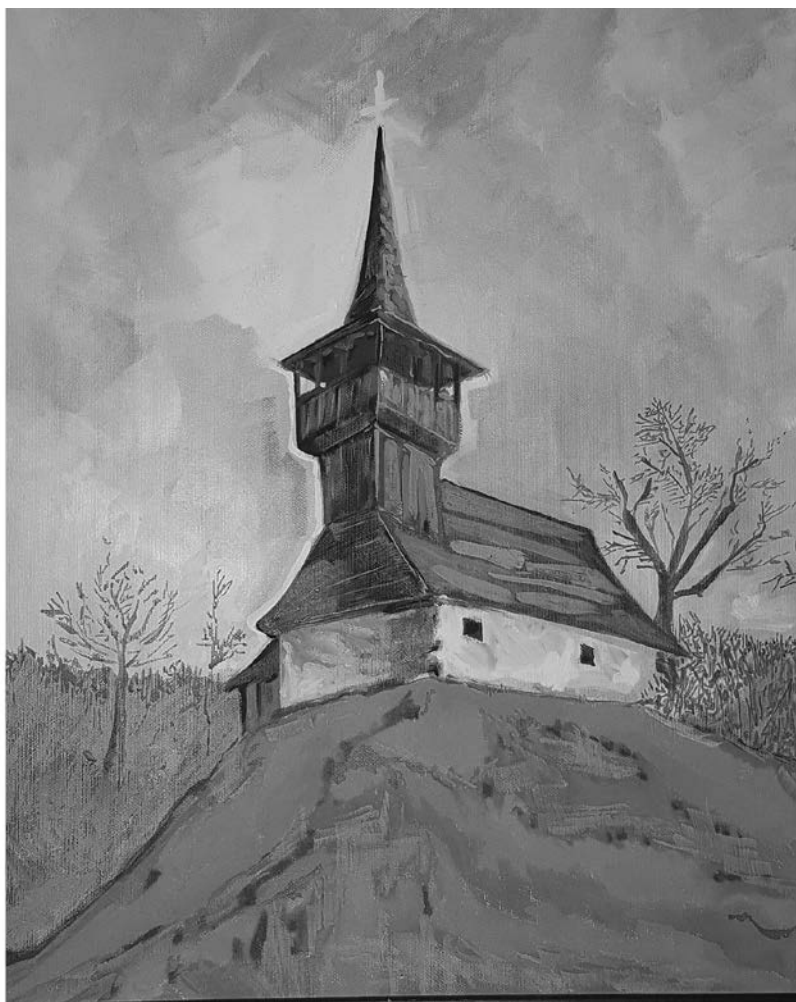
*Dom fumuriu, sculptat în piatră sură,
Lângă solara ardere-n culoare.
Pare-o nălucă ondulată-n boare
Sau o trecută, palidă, gravură.*

Toamna de aur

*Van Gogh a colorat pădurea.
Vino să vezi delir de galben pur!
Vin să priveşti: incendiara toamnă
Un ultim patos zbate în azur!*

*În vaste catedrale dantelate
Brumar a plăsmuit vitralii noi
Şi candelabre-n purpur colorate;
Se simte-o inimă de orgă printre
foi.*

*Ce nesfârşită frumuseţe sfântă
Distilă toamna din lăutric chin!
În frunze glasuri de aramă cântă
Indureratul viers din Lohengrin.*



Irina Sava, *Biserică medievală*

Mitropolitul Sofronie Miclescu al
Moldovei (1851-1860), ulei,
de Nicolae Grigorescu,
Muzeul Mănăstirii Agapia



THEODOR DAMIAN

Biserica Ortodoxă Română și Unirea Principatelor Române: scurtă ilustrare

Preliminarii

Veacuri la rând în istoria poporului român Biserica Ortodoxă a reprezentat conștiința națională, chiar atunci când, teoretic, nu se vorbea încă de o națiune română, ci mai degrabă de principate sau state dacice.

Clerici cărturari precum Diaconul Coresi (Brașov), Mitropolitul Simion Ștefan (Alba Iulia), Mitropoliții Varlaam și Dosoftei în Moldova, Mitropolitul Teodosie al Țării Românești (în timpul căruia, în 1688, s-a tipărit Biblia de la București), pentru a enumera doar câteva personalități eclesiastice din toate provinciile românești, au fost ctitori de cultură ale căror opere și influență nu s-au limitat numai la jurisdicția lor religioasă, ci au transgresat frontierele provinciale pentru a pătrunde acolo unde nu erau nici un fel de frontiere, în conștiințele și inimile românilor de pretutindeni, făcându-i să realizeze că ei toți cred în același Dumnezeu, vorbesc aceeași limbă, au aceleași tradiții și aspirații, sunt de același sânge, deci de același neam, sunt una.

Prezentăm pe scurt, ca exemplu, câteva chemări entuziaste ale unor astfel de clerici cărturari, patrioți autentici, ctitori de neam și țară, care și-au adus un aport decisiv la realizarea marelui ideal al Unirii Principatelor din 1857.

Unioniști de frunte

Arhimandritul Neofit Scriban, rectorul Seminarului de la Socola, Iași, scria deja în 1856 pregătind conștiința românilor pentru marele act al Unirii: „Patriot român! Fiu al creștinătății! Până acum ai fost uitat de restul lumii, de celelalte națiuni. Providența este acum milostivă și astăzi se pune problema de viață sau de moarte. Europa îți cere să răspunzi, ca român și creștin: vrei moartea sau viața? Răspunde! Răspunde ca român pentru ca lumea să știe că în vinele tale curge același sânge nobil care fu gloria lumii întregi, răspunde ca și creștin, pentru ca lumea să știe că ești creștin”.¹

Din tonul și vocabularul scrisorii se vede că acestea nu erau cuvinte scrise de formă, ci pornite din inimă și din fermă convingere cu privire la nobila cauză a unirii tuturor românilor într-un stat unitar național, invocând cu autoritate cele două mari incontestabile calități ale cititorului mesajului: cea de român și cea de creștin.

Tot în 1856, însuflețit de același ideal, Arhimandritul Melchisedec Ștefănescu, rectorul Seminarului din Huși, scria: „Ce voiești tu, noblețe română, floarea nației noastre, și care mai mult decât toți, datorești a te interesa de fericirea patriei! Voiești oare ca în călătoriile tale prin țările civilizate totdeauna să fii silită a te rușina de tine însăși, să-ți ascunzi originea, să tăinuiești nația și țara ta și să cauți a te ascunde sub o mască de Grec, Leah, Ungur sau alta oarecare, afară de fața cea frumoasă de Român? Dacă aceasta este înjosire, apoi dă mâna cu noblețea soră din Valahia și atunci vei avea curaj a declara noblețea română înaintea noblețelor europene, și acelea te vor saluta și te vor stima după vrednicie.

Voiești să fii cinstită, mare și puternică? Ajută mai întâi patria ta să se facă cinstită, mare și puternică.”²

Alături de vocile acestor doi mari intelectuali ai timpului, dar și de cele ale episcopilor Chesarie de Râmnic și Filaret al Buzăului, ale arhimandriților Victor Lemeni și Ioasafat Snagoveanu (exilat la Paris), ale profesorilor de teologie de la Seminarul Teologic din București, ale călugărilor de la Mrea Neamț și ale preoților munteni Dionisie Mărdărescu, Ilie Bunescu și Veniamin Cătulescu, a preotului moldovean Constantin Buțureanu din Dorohoi, și deasupra tuturor, se auzea vocea Mitropolitului Moldovei, Sofronie Miclescu și cea a Mitropolitului Nifon al Țării Românești.

Iată ce scrie Mitropolitul Sofronie Miclescu, președintele Adunării electivă din Modova, în aceste zile fierbinți de dragoste de neam și țară, la deschiderea divanului ad-hoc:

“Moldo-Românie! Innoi-se-vor ca ale vulturului tinerețiile tale (Ps. 103). Acum a sosit timpul ca fiecare să ne arătăm cu faptele, nu numai cu vorbele; cât ne iubim nația noastră cea cu un renume așa de antic și așa de frumos; cât prețuim țara ce ne-a dat toată ființa noastră și cât ținem la canoanele și religia părinților noștri și la Biserica, ce cu luminile sale ne-a

scos din întuneric și din umbra neștiinței, ne-a păstrat limba și ne-a făcut o literatură a noastră proprie, și care, împreună cu fiii săi, cu nația sa, ne-a ridicat asupra oricărei împilări.

Vă mai repet iubitorilor compatrioți, că acum a sosit timpul de a dovedi lumii prin fapte nobilimea sângelui care circulă în noi, de a ne recomanda Europei întregi că merităm îngrijirea ei și că suntem vrednici de garanția ce ne-a dat.”³

Și iată-l pe Mitropolitul Nifon al Țării Românești: “Avem o patrie pentru că avem o Biserică”. “Viitorul se deschide acum în fața noastră. Faceți astfel încât țara să-l poată privi în pace și încredere. Gândiți-vă cu căldură la dragostea de Patrie! Gândiți-vă cu dreptate la cei ce vor urma! Uniți-vă în același spirit frățesc și național. Faceți cu această forță pe care o văd în inimile voastre, ca interesul tuturor să predomină pe cel al fiecăruia. Lăsați generațiilor viitoare bucuria de a citi, cu mândrie și fericire, numele vostru în istoria națiunii române.”⁴

Concluzii

Iată simțire patriotică, iată dragoste de neam și țară, iată voci profetice care au avut căderea, prin autoritatea pozițiilor lor, să mobilizeze inimile și conștiințele românilor la unul din cele mai mare acte eroice din istoria neamului nostru, de la Burebista, strămoșul unificator al triburilor dace, trecând prin intențiile lui Ștefan cel Mare și Sfânt și încercările eroice ale lui Mihai Viteazul, spre împlinirea unui act de dreptate istorică ce a deschis drumul spre o altă unire, tot atât de mult așteptată, cea de la 1918, precum și al progresului poporului roman în istorie, până în ziua de astăzi și mai departe în viitor.

NOTE:

¹ Cezar Vasiliu, *Istorie și credință*, Ed. Danubius, București, 1997, p. 8.

² *** *Biserica Ortodoxă Română și Unirea Principatelor*, Ed. „Cuvântul vieții”, Mitropolia Munteniei și Dobrogei, București, 2009, p. 20.

³³ *Ibidem*, p. 25.

⁴ Cezar Vasiliu, *op. cit.*, p. 9.

Mama din amintire

*Pe mormântul mamei mele,
Toamna ȝese ceaȝă groașă.
Casa noastră de grădele,
Refăcută nu se lasă.*

*Glasul mamei se aude
Pe copii ei strigând
Frunzele de dud sunt ude
Lacrimi cad din norul sfânt*

*Plânsul mamei cel cântat
Dorul, lacrimile sale,
Spaima ei acolo-n sat,
S-au evaporat pe vale.*

*Secera cu zimȝi tăioși
Este plină de rugină
Iar în oalele de Moși
Vinul e sorbit de tină*

*Spre biserică, poteca
Geme, de asfalt strivită...
Cucuveaua, cântoteca
A pierit preapustiită.*

*Doar prin frunzele de dud
Glasul mamei îl aud
Prin lanul de grâu și mei,
Secera din mâna ei.*

Peisaj de iarnă

*În iarna cu munȝi de zăpadă,
Copacii zidiȝi se jertfesc
A lor neclintire e o dovadă
Că jertfa e semnul dumnezeiesc.
Natura-i gătită-n mantie polară,
Văzduhul e numai tăcere.
Sub alba, cerească povară
E-o lume ascunsă-n mistere.*

*Palma mamei cea crăpată
Avea semne de iubire
Iară ochii ei albaștri
Păstrau lumea-n amintire.*

*Venea toamna cu tristeȝe
Amintirile răzleȝe
Adunate-n al ei gând
Se iluminau pe rând.*

*Venea iarna viscolind
Crivăȝul bătea vuiund...
În colinde, mama mea,
Pe Iisus îl preamărea.*

*Primăvara când venea,
Maica mea se desprindea
De războiul de ȝesut
Și pleca cu pas grăbit
Spre ogorul înverzit,*

*Așteptând ca să respire
Aer din a sa iubire.
Pe oriunde ea trecea,
Locul parcă se sfinȝea.*

E liniște

*Mă-ntorc în casa sufletului meu.
Aici nu-i timp, nici lege inventată
Să-mi țină gura mută, încleștată...,
Stăpânul casei, Bunul Dumnezeu*

*E liniște în spațiul nemărginit, armonic,
Iar inima-mi trezește cântările celeste.
Nu se aud bătând nici clipele din ornic,
Nici marile furtuni din vremile aceste.*

*Pe crucea ființei mele stă răstignit Iisus,
Iubirea Lui renaște din sângele ce curge
În cupa fericirii din gândul nesupus,
lumina bucuriei din rană, când se scurge.*

*Îmi picură în suflet clepsidra vieții sfinte,
ținându-mă departe de Răul lumii noi...
Pentru acest lăcaș, îți mulțumesc, Părinte,
și te aștept să vii, cu Sceptrul de Apoi.*

*În bătătura unde s-au adunat speranțe,
iar grijile lumești le-am lepădat de mult,
adie un vânt sacru, pe care îl ascult...
E Duhul Judecății, cu lumea pe balanțe.*

*Retras aici, în casa sufletului meu,
nu mai doresc nimic din tot ce am trăit,
decât lumina blândă, din care-am fost urzit,
Să cadă peste umbra ce m-a urmat mereu.*

Întâlnire cu fratele meu

*Un arbor cu șal de zăpadă
și brațele-ntinse în sus,
fratele meu a venit să mă vadă,
să-mi spună ce nu mi-a mai spus.
Ce mult am dorit să-i văd fața
și glasul lui blând să-l aud,
Dar arborul tace ca gheața
eternă a Polului Sud.*

*Împart îndelunga tăcere
cu fratele meu cel mai bun...
Din înaltul sublim,
viața mea e-n cădere
pe când fratele meu
se înalță în fum.*

P.S. Poeme selectate de M. N. Rusu

Inalta Curte de Casatie si Justitie
Sesiunea I

Anexa ①

Decizia N° 48/142

data 24 Iulie

Prezidentul An. D. Gheorghe Popu
Membru prezent: An. D. Verast Mandicovsch, Causelor
Coronel Boby

D. Ioan Nicol

D. Petre Gheorghe

În cauza de carti funciare a petihantului
Izidor Polak în contra lui D. Bela Racz si soa
sa, pentru înscrierea dreptului de proprietate;

În lual, în executare recursul facut de petihant
în contra deciziei Tribunalului Timisoara N° 325
din 26 August 1919;

Sa anuleze referatul An. Causelor D. Petre
Gheorghe,

Curtea deliberand

Asupra recursului si vazând motivele
din hotarârea atacata:

În numele legii!

M. N. RUSU

O tripletă eminesciană la Înalta Curte de Casație și Justiție: Erast Mandicevschi, Corneliu Botez și Urmuz

Familia Mandicevschi este binecunoscută în bibliografia istorică a Bucovinei, dar foarte puțin recunoscută și cercetată de către cercetătorii și istoricii literari din România de azi. Motivele sunt multiple, dependente de variabilitatea disputelor politice în general, a celor locale, în special. Nu intru în amănunte, dar unul singur nu mă lasă indiferent. Un Erast Mandicevschi, magistrat, jurist celebru, prof. universitar, a trăit până mai ieri, adică până în anul 1946 la București, însă succesiunea rapidă a evenimentelor politice de până la detronarea Regelui Mihai I-a aruncat într-o totală uitare. Un complex de împrejurări arhivistice m-a pus în fața unor documente juridice legate de numele lui Urmuz, documente în care apare frecvent semnătura lui Erast Mandicevschi, consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție cu sediul în Tribunalul Mare din apropierea bisericii Domnița Bălașa din București. Despre ce este vorba?

Constat cu satisfacție că pe fiecare filă a registrelor cu decizii din anii 1919-1921 numele lui Erast este alături de cel al lui Corneliu Botez, magistrat și el, și al lui D. Demetrescu-Buzău, alias Urmuz pentru literatura română și universalitate. Este o primă satisfacție de cercetător, însă și o alta de stupefacție. Dacă numele de Mandicevschi mă trimite la ilustră familie de cârturari și muzicieni bucovineni, iar pseudonimul Urmuz la categoria de părinte al suprarealismului românesc, cu toate protestele de „întemeietor” european ale lui Tristan Tzara, numele lui Corneliu Botez, întâiul monografist al lui Eminescu, nu e de găsit în niciunul din dicționarele și istoriile literare contemporane. Și, totuși, cei trei magistrați, Mandicevschi, Botez și Demetrescu-Buzău au conlucrat zi de zi la Înalta Curte de Casație și Justiție. În pauzele dintre conciliabulele lor juridice să nu fi vorbit ei nimic despre viața, boala și opera lui Eminescu? Greu de crezut. Mai mult decât atât, ne spune o mărturie, Urmuz nu scăpa prilejul să recite din versurile marelui poet, în chiar cadrul auster al Tribunalului.

Erast Mandicevschi, ca și frații săi, Eusebiu, Constantin și Gheorghe, cu înalte studii muzicale la Viena, au compus partituri pe versurile din „Somnoroase păsărele”, „O, rămâi”, „Rugăciune”, „Din valurile vremii” și altele cu titlurile oarecum schimbate.

Erast Mandicevschi, în calitatea sa de eminent magistrat, a însoțit pe Regele Ferdinand și Regina Maria în prima și ultima lor vizită în Bucovina și Basarabia din reîntemeiată și dorită România Mare. Și încă un amănunt. Erast, consilier juridic în problemele de drept ale regilor noștri și sfătuitor

al acestora, a mijlocit ca să se acorde o pensie de urmaș văduvei preotului militar, poetului Al. Mateevici, invocând precedentul nefericit al lui Eminescu și surorii sale, bolnavă și ea. Numele lui Constantin și al lui Eusebie, mari muzicologi și editori ai operei lui Beethoven, Mozart, Haydn, Haendel, Schubert, Bach etc. ajunseseră până în America în revista *Times*. Nimic așadar, despre jurist „consultantul” Erast Mandicevski, coleg cu eminescologul Corneliu Boetz, acesta aproape uitat de eminescologii noștri de ultimă oră, deși cartea lui intitulată *Omagiu lui Mihail Eminescu* din 1909 este viabilă și astăzi dar puțin vizibilă, fiind o *rara avis*. (Am arătat publicului această ediție).

Dar să revin la Erast Mandicevski și persoanlitatea sa enciclopedică. S-a născut în satul Bahrinești din regiunea Cernăuțului, la 29 Septembrie 1860. A urmat cursurile Facultății de drept din Iași, apoi de specialitate la Viena. Membru al Societății „Junimea”, și al Societății „Arboroasa”, binecunoscute lui Eminescu pe timpul când el și Eminescu conlucrau la Viena pentru cauza națională. Editor al publicației *Glasul Bucovinei* de la Cernăuți, 1918-1919, reînființată la București după Marea Unire, devenită cotidian în 1940, apoi lunar, 1941, pentru ca să-și înceteze apariția din cauza mișcărilor extremiste din Capitală. A fost președinte la Tribunalul din Suceava, consilier la Înalta Curte de Casație din Viena, apoi la București, precum se vede și în documentul de față, datat 1921 și în multe altele. A publicat cartea *Studiu comparativ asupra procedurii civile*, din 1921, consultat și astăzi de profesori de drept din universități și nu numai. A contribuit la repunerea în funcțiune a Înaltei Curți de Casație și Justiție din București în ciuda greutăților naționale și internaționale întâmpinate în chestiunea „optanților”.

Este autorul devizei „Uniți să fim în cugete, uniți să fim în cântece, uniți în Dumnezeu”, aflată în fruntea Societății Academice Ortodoxe din Cernăuți și în revistele sale. Intinsa sa publicistică, în care nu se poate să nu întâlnim și numele marelui Eminescu, a rămas necercetată (pe parcursul anilor 1918-1940). Cine se încumetă oare astăzi, să o aducă la lumina zilei? Numai Dumnezeu știe!

PS: Acest text reprezintă forma concentrată a comunicării mele susținută la al 25-lea simpozion academic dedicat marelui nostru poet Eminescu, desfășurat sub auspiciile Academiei Oamenilor de Știință din România, Filiala USA, ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi, ale Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, New York, și ale Societății Române Creștine „Dorul” din New York (fondată 1903).

Anexa 2)

Confirmă decizia Tribunalului Timisoara
 nr. 3325 din motivele invocate în procesul-verbal.
 1919
 Seta în Camera de Consiliu azi la 21 Ianuarie
 1921.

Gr. Georgiu Popa
 președinte

Mandicevski. ①

② H. Corniliu Botez

Dr. Ioan Mănuș

pentru grefierul M. Solomon transferat

Grefier
 Demetrescu-Buzău ③

- 1) Semnătura lui Mandicevski
- 2) Semnătura lui Corniliu Botez
- 3) Semnătura (atenție grafologi!) lui Demetrescu-Buzău, viitorul Urmuz al literaturii noastre moderne

Stare de grație

Să mergi pe stradă făcând gestul obișnuit
și totuși să te întrebi cum este posibil
să-ți păstrezi echilibrul
doar făcând un pas în urma celuilalt -
drept stâng dreptul
ca într-un marș pe care îl visezi la nesfârșit
și pe care, trezindu-te,
dorești să-l visezi din nou -
stâng drept stângul.
Să înțelegi fiecare cuvânt care se rostește
și totuși să nu pricepi nimic
să visezi cu ochii deschiși iar
când i-ai închis să nu mai vezi decât
schimonositele fețe ale unei realități perfecte.
Să încerci să te salvezi deschizând
toate robinetele
bătând în toate țevile
acceptând toate palmele și toate
cuvintele urâte
azvârlite din vârful buzelor până la tălpi
o umilință în care crezi
cu toată convingerea
cu toată convingerea ta de om înțelept.

Să zbori
să traversezi deșertul
să plutești pe ape
nimic mai ușor nimic mai ușor nimic mai ușor.

Hi there

Ușa se deschise larg
larg de tot
de parcă avea să treacă pe acolo
un întreg cartier de amintiri.
Și-a lăsat bărbia în piept, cu umilință.
Ca pe o cămașă
îmbrăcase acea stare nouă
îi suflecăse mânecile

*i-a cusut monograma pe tiv
după ce a prins și ultimul nasture.
Și-a spus rugăciunea de seară
apoi și-a culcat obrazul
pe un anume vis din copilărie
și a adormit.*

*Era Crăciun
și ușa se deschisese larg.*

Ruleta rusească

poetului Nicolae Adam

*Cu tălpile rănite de întrebări
bandajate în zdrențele cuvintelor
respir infinitul și-l car în spinare ca pe un sac
cu cele mai alese semințe.
(Teseu ce a gândit în labirint sau
curățând drumurile de tâlhari?
De ce Zeus de ce Ariadna de ce eu?)
Până când viața noastră va fi repetare
copie fidelă a altor vieți
cine și când a hotărât acest joc periculos
această răzbunare frică îndrăzneală
când au pornit?
(Totul se cumpără se vinde se cumpără totul
se clatină se reclădește
trăiește moare trăiește).
Ne urmărim resemnați ridurile
cum cresc pe chipul celui care credeam că suntem
stând comozi în fotoliile noastre
Louis XV sau Mizil
răsfoind cartea destinului, derulând în viteză
filmul iubirii banal firesc
cu același firesc cu care frunzărim ziare.
Ne este egal
ne este indiferent
ne este inutil.*

*Un singur glonț, al nostru
câștigat cu greu, ca o favoare
la ruleta rusească a vieții celei pământești
întru această moarte atât de trecătoare.*

De pe terasă, marea

*Într-o noapte schimonosită și rea cineva
m-a vizitat prin somn.*

*„Mă recunoști?”, îmi spuse o voce
din care frigul mușcase fără rușine.*

*M-am făcut și mai mică
simțind rugina cum mă pândește.*

„Nu te văd. Sunt oarbă.”

„Nici ghemul din mîna mea nu-l zărești?”

„Văd doar lumina. Atât.”

*„Păcat. Aici e viața ta! Ți-aș fi arătat
cât a mai rămas din ea”*

*și rostogoli ghemul acela ciudat
fără să aștepte nici un răspuns. Scăpat
de sub strânsoare, firul deschise ușile coborî
treptele*

străbătu grădina și se poticni de gard.

*„Uite! Atât mai ai de trăit!” – rîse zgomotos
apoi pieri.*

De pe terasă, marea țipa în noapte.

*Am mers pe țarm și, cu urechea lipită de nisip,
i-am ascultat bătăile inimii
din ce în ce mai puține, din ce în ce mai slabe.*

LUCIA CHERCIU

Să luăm aminte

Copacii cum comunică?

Albinele cum se-nțeleg?

Fluturii cum migrează?

Caisele cum se sincronizează?

Iarba cum își vorbește?

Stolul cum se armonizează?

Crinii cum intuiesc?

Petuniile cum flirtează?

Lanurile cum se coc?

Cactusul cum dăruiește?

Merele cum roșesc?

Teii cum se-ndrăgostesc?

Numai tu știi.

Cum să alungi depresia

*Fă schimb de secrete cu păsările
de haine cu frunzele
de sandale cu nisipul*

*Fă schimb de speranță cu piersicile
de parfum cu tuberozele
de încredere cu pisicile*

*Fă schimb de experiență cu logodna
de onestitate cu un rocker înflăcărat
de consecvență cu scriitorul cel mai adorat*

*Fă schimb de tandrețe cu caisele
de îngăduință cu bibliotecarele
de promptitudine cu amantul sărac*

*Fă schimb de voluptate cu duminica ploioasă
de îngrijorare cu crinii
de insomnie cu ursul*

*Fă schimb de planuri cu un învățător,
pregătește-ți ziua ca o programă școlară
și respectă-te ca o doamnă alintată.*

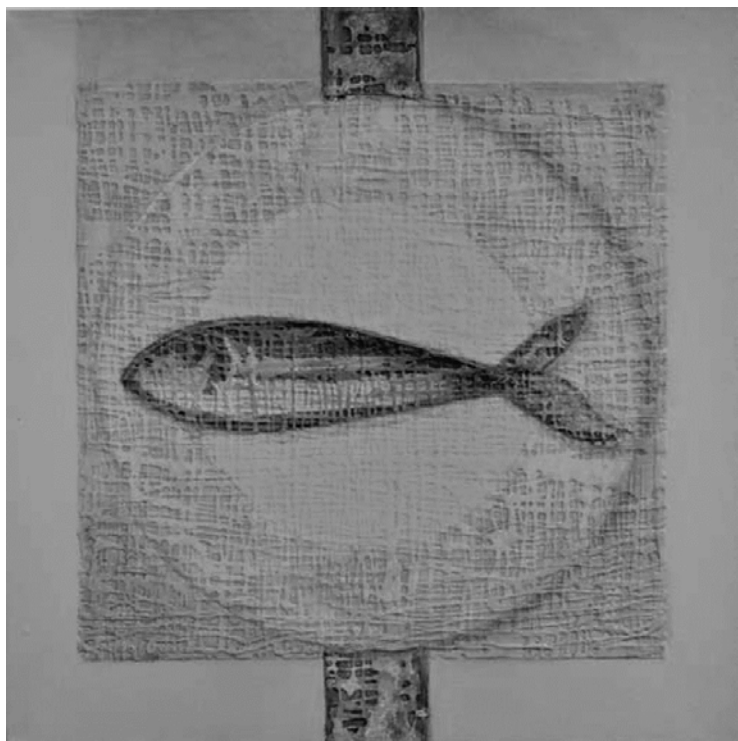
Anotimpurile dragostei

*Toamna era o doamnă care purta prea mult parfum
de te usturau nările și-ți lăcrimau ochii din senin,
care încă se mai încăpățâna să poarte niște pantofi cu toc
scâlțiați, lărgiți la ștaif.*

*Iarna era un bărbat cam beteag, care nici nu te lua,
nici nu te lăsa, până ți se albea
de atâta anticipare nejustificată.*

*Primăvara era o fată sfioasă ca o lalea
dintr-o grădină din Dămăroaia.*

*Vara dansa toată noaptea ca un bărbat îndrăgostit,
și înflăcărat și îndemânatic și generos,
care numai ce zâmbea pe sub mustața bălană
și se coceau caisele în livadă la geam
de bucurie la prima șoaptă.*



Cristian Olteanu, *Pisce*

DAN MIHAI CIUPITU
(Australia)

Omul este ca dulgheru'

„Omul este ca dulgheru”... trăiește cât trăiește și apoi moare!...Îți întindea o mână frumoasă, cu degete lungi, ca de pianist, uitându-se direct în ochii tăi atunci când se prezenta :

– Gheorghe Ciufu T. Gheorghe... Ochii îi erau de un albastru deschis, frumoși cum rar mi-a fost dat să întâlnesc. Cu un zâmbet în colțul gurii, mai mult ca un rânjat, aștepta să-ți vadă reacția. Era un bărbat urât, chiar foarte urât. Nu știu de ce, dar îmi aducea aminte de un caracter din Frații Karamazov... Femeilor, la prima întâlnire, nu le făcea deloc o impresie plăcută. De multe ori am fost întrebat, ce am găsit la el, de ce e prietenul meu, cum pot să-mi pierd timpul cu el? Avea tot ce trebuie să aibă cineva ca să te facă să simți o aversiune, o repulsie chiar în prezența lui. Știa asta și își făcuse din aceasta un „mark”, îi dădea un „kick”. Rânjea și se simțea bine. Se simțea bine, căci vedea că te face ca tu, la rândul tău să nu te simți bine.

L-am cunoscut prin nevasta lui Puțică Pictorul, prima lui nevastă, acum câțiva ani. Mi l-a adus în casă, știind că la noi e „casa deschisă”. Avea doar câteva săptămâni pe aceste „far away shores”. Nu știa pe nimeni, stătea într-un hotel, la marginea orașului, unde nu ajungeai, nici dacă ai fi vrut. Ce să cauți acolo? Nu era nimic de căutat acolo!...

Nu l-am primit imediat în cercul meu de prieteni. Aveam o rețineră și i-am arătat-o. Am căutat să înțeleagă de la început că există o distanță între noi. A înțeles și a lăsat ca timpul să rezolve lucrurile. Era din Ardeal. Mama unguroaică, tata de pe undeva de prin Moldova, Bacău parcă. Vorbea prost românește, nu cu accent, ci pronunța prost cuvintele. La început am crezut că are un defect de vorbire, sau că are „gura de lup” operată. Dar nu. El vorbea la fel și ungurește. L-am întrebat odată ce are, ce a avut? Mi-a răspuns:

– Nu vezi, am dinții din față ruți. Mi i-au rupt grănicerii, când m-au prins prima dată încercând să fug din țară.

– Să treci granița?

– Da, la unguri, pe fâșie...

– Mi-au dat cu patul puștii în gură, ’tu-le morții mamei lor de nemernici.

Da, avea dinții ruți în față, nu de tot, dar și peste ani, când și i-a făcut, tot așa vorbea... Cred că așa a vorbit el dintotdeauna. Nu mănânci cuvintele când vorbești, le spui pe jumătate, că ai dinții ruți!...Era

nemulțumit; nemulțumit de el, de nevastă-sa, de fi-su, de taică-su, de meserie, de viața lui ; era nemulțumit de toate și supărat pe toată lumea. Rar l-am văzut zâmbind, vesel și asta doar atunci când reușea să șocheze, să facă ceva să atragă atenția... Se plângea mereu de bani, că este sărac, că nu a avut noroc în viață. Îi plăcea să încheie cu un oftat spunând:

– Știi cum e?...La omul sărac, nici boii nu trag, ... Mă sunase cu câteva zile în urmă rugându-mă să vorbesc cu Puțică Pictorul să se uite pe un portofoliu al băiatului tailandezului cu care trăia. Să spună ce crede, dacă are talent, că el s-a săturat să-l vadă cum vine la câteva zile și cere bani de la mă-sa.

– Știi, spunea el, mă-sa își rupe curul în fiecare noapte și el vrea bani nemunciți! Așa era, maică-sa își rupea curul, cum spune el, într-un bordel în fiecare noapte și fi-su voia bani nemunciți...

Am vorbit cu Puțică Pictorul să mergem să vadă portofoliul. Puțică Pictorul era un om agitat, obositor. Vorbea mult, cu sens și fără sens. Aveam zile când mă irita și îi spuneam. Se mai potolea, ca apoi să o ia de unde o lăsase. Nu era un om ușor de suportat și o știa... Dar țineam mult la el și îmi plăcea să mă văd cu el.

– Ce mai vrea și ăsta?

– Vrea să te uiți la picturile lui' fi-su gagicii lui.

– Hai, măi, ce, și ăsta desenează femei în p... goală? E și acesta artist? Puțică Pictorul preda la un colegiu de artă. E un fel de a spune, preda. Ținea orele în pub-ul de peste drum de școală. Studenții vorbeau, trebuiau să spună ceva, să arate că înțeleg de ce s-au apucat de pictură și nu de agricultură, sau mai știu eu ce alte cele ... și se bea... se bea mult... Nu știu ce subiect ar fi trebuit Puțică Pictorul să predea, dar studenții îl iubeau și veneau la el în atelier, unde, din nou se discuta filozofie, se bea și nu se picta!

– Auzi, măi, tată, nu te supăra, dar să nu mă mai chemi la chestii din acestea, că nu mă interesează. Dacă cineva vrea să picteze, să picteze, dacă cineva vrea să sculpteze, să sculpteze, dacă cineva vrea să ..., să o facă, dar să înțeleagă că indiferent ce face trebuie să aibă ceva de spus. Puțică Pictorul nu era un tip care să vorbească urât, nu știu de ce o făcea... sau bănuiam... nu îl plăcea pe unguir deloc...

– Hai, măi, că nu se face gaură în cer!...Te uiți și tu pe ce a făcut acela și gata!...

– Gata!?...

– Da, gata!

– Și nu mă mai chemi la chestii din astea altădată?!...

– Nu, mă'!

– Bine, te iubesc!...și mă îmbrățișă...

Ungurul stătea într-o casă pe care reușise să o aranjeze „spartan”, cum îi plăcea să spună el...Nu avea mobilă deloc... un pat din fier, făcut de el și foarte înalt, încât de multe ori mă gândeam cum se urca în el... Seif-ul

prins în bolțuri de perete, în care își ținea puștile, pistoalele, cuțitele și cele 2-3 acte ce le avea. În rest, casa era plină de menghine, nicovale și ciocane... Le pusese pe toate, una câte una pe socluri de lemn, mari, înalte, tăiate din niște traverse de tren luate de la demolări... Peste ani, fiind la MoMa, și văzând din lucrările lui Brâncuși, mi-am adus aminte de ungur... Simplu, auster, dar cu o frumusețe a lor, lucrurile parcă făceau acum parte integrantă din decor... Și după ani de zile, mi se părea că nici nu ar putea arăta casa și altfel...

Ne aștepta. Era mai tot timpul îmbrăcat într-o salopetă. Lucra în curte într-un garaj unde își construise o forjă. Avea comenzi, nu multe și nu des. Asta îi aducea ceva bani ca să poată plăti chiria și facturile... Se plângea, nu numai de bani, dar și de faptul că nu îi plăcea ce trebuie să facă. Clienții erau idioți, nu aveau simț artistic, nu știau ce vor. De multe ori, când veneau să-și ridice comanda, își arătau nemulțumirea. Altfel voiau ei să vadă, altceva ordonaseră. Unguru' se enerva, le dădea banii înapoi și le spunea să iasă din curte până nu-l pune pe Max pe ei... Max era câinele. Un câine frumos, mare, semeț, pe care îl luase de la RSPSA... Știi, îmi spunea:

– Max e singurul care mă iubește necondiționat. Și asta pentru că știe că i-am salvat viața... Trăiau împreună și cu thailandeza, care din când în când mai dispărea pentru câteva zile... Avea „assignments”-uri, spunea el rânjind...

Am intrat în casă, Puțică Pictorul, vrând să termine „afacerea” cât mai repede... Simțeai că nu se plac, Unguru' îl numea „weasel”...

Erau picturi cu flori, orhidee, colorate frumos... orhideele sunt flori frumoase... Puțică Pictorul dădea planșă după planșă din dreapta în stânga... Nu spunea nimic... nimeni nu spunea nimic... Când a ajuns la ultima, le-a dat pe toate înapoi, le-a pus în copertile mari de carton și a spus:

– Măine să meargă și să-și cumpere, dacă nu are încă, un aparat de fotografiat și să facă poze... Era liniște, nu spunea nimeni nimic...

– Asta este... mergem?...

– Mergem, am răspuns eu... M-am întors spre ușă să ies, când Unguru' m-a întrebat brusc :

– Ce-i aia la gâtul tău?...De unde o ai?...Stai așa!...Tonul era poruncitor... chiar amenințător... Mă întorsesem de curând din vacanță, fusesem și în țară să o văd pe mama și pe socru-meu. Erau bătrâni și singuri... De câte ori îi lăsam în urmă, mă gândeam dacă aveam să-i mai revăd în viață, dacă avea să mai fie o dată viitoare... Erau grele despărțirile acestea și îmi dădeau lacrimile când îi vedeam pe amândoi pe peronul gării făcând din mână trenului ce ne lua... Eram abătut tot drumul. Mă gândeam la ei, la viața asta și mă întrebam : de ce?...De ce așa și nu altfel?...Nu aveam un răspuns și nu l-am avut niciodată cât am trăit. Poate așa a fost să fie!?...

Crucea aceasta o cumpărasem în țară, pe Lipscani/Șelari/Sticlari, de la Basarabeanu... și o cumpărasem, e un fel de a spune, numai pentru că a trebuit să o cumpăr... da, a trebuit să o cumpăr, să o iau... Nu era de aur, nu era de argint, ci din tablă, o tablă mai groasă, de inox. Însă avea proporții, era frumoasă prin proporționalitatea ei. Pictorii renașcentini au păstrat și dezvoltat această proporție, 1:7. Capul „intra” de 7 ori în lungimea trupului... Întotdeauna m-am uitat la crucifix ca la un simbol artistic și asta m-a făcut să cumpăr de-a lungul anilor cruciulițe care aveau câte ceva în ele, sau eu vedeam ceva în ele...

Pe o masă șchioapă, la intersecția între Șelari și Sticlari în Cartierul Vechi era un ȝigan gras, cu o burtă mare pe care maieul i se ridica în sus. M-am oprit în fața mesei lui și mă uitam la ce avea pe ea... la nimic anume în particular...

– Ce te interesează, dom’le? Cauți „anticuri”?...Ceva anume?... Poate te ajut!

– Nu, mă uit doar!...

– Da, uită-te, că nu costă bani!...

Am văzut crucea. Imediat am știut că o vreau, că trebuie să o am... Dar și el a știut asta...

– Cât vrei pe ea?, am întrebat eu, încercând să nu arăt prea mare interes...

– Pe asta?...2 poli!...Nu am spus nimic... mi se părea scump... și nu era nici măcar de argint...

– Un pol, ce zici? Încercam eu să negociez...

– Domnule, pe lucruri bisericești nu te tocmești... știi, este păcat...

– Da, este păcat, am repetat încet...

– Da de pe unde ești?...

– De pe aici, am răspuns...

– Lasă, lasă, că știu eu care sunt de pe aici!...Ești plecat, ai?...

– Da, sunt plecat, am răspuns încet de parcă mi-ar fi fost rușine.

– În State?!...

– Nu, nu în State!...

– Canada?...

– Nu în Canada...

– Da de unde ești, dom’le, că... că nu oi fi din A...

– Da, de acolo!...

– Nu se poate!...îl cunoști pe Suru, Mario Suru... Șmecher mare de bulevard în alte timpuri...

– Suru, Mario Suru?!...Nu-l știu, nu am auzit...

– E și el acolo... cu Romanța, Pitici, Chelie, Ochi... șmecheri mari... Știi, Suru a lucrat cu Iosefini pe timpuri... a învățat multe de la Maestru... Da, a fost la circ... Făceau turnee... Așa m-am cunoscut cu el... în turnee... Știi, și eu eram în „turnee”prin țară... alte timpuri... s-au dus...

– Cunosce pe unul care a fost la circ, dar nu îl cheamă Suru... îl cheamă Roman, Romică Roman.

– Da, acesta este!...aşa îl cheamă, dar ştii, noi, băieţii, îi spuneam Suru, că avea părul înspicat de mic... Ce mică este lumea!...Îl ştiam pe Romică, dar nu ştiam că îl cheamă şi Suru... sau aşa i se spunea în lumea „lor”...

– Ia-o, dom’le, ia-o!...e cadou... mi-a întins crucea... Şi spune-i salutări de la mine, Basarabeanu, şi de la Buric, şi de la Nas de Cârpă, Picior de porc şi Copită Despicată... ştie el despre cine vorbesc... Am luat crucea... Eşti sigur?...am întrebat încet...

– Sigur, dom’le, şi Dumnezeu cu tine!...

– Mulţumesc... am plecat...

– De unde o am?...Mă uitam la Ungur... povestea era lungă...

– Din ţară... am cumpărat-o... în ţară...

– Dă-o încoace, vreau să o văd...

Mi-am scos-o de la gât şi i-am întins-o... O luă cu grijă şi o privi îndelung... o întoarse pe partea cealaltă... avea gravat pe ea CC... îmi plăcea să-mi imaginez că o am de la taică-miu... pe el îl chema CC... O strânse în pumn, închise ochii şi oftă adânc... Mă uitam la el... oare ce să-i fi adus aminte crucea... Era linişte, nimeni nu spunea nimic... Puţică Pictorul şi-a aprins o ţigară... Unguru avea lacrimi în ochi...

– Ce, ţi-e şi viaţa asta!?...nu pot să cred că sunt treaz şi nu visez... Deschise pumnul din nou şi se uită la cruce...

– Ştii, crucea asta, eu am făcut-o!...

Ne uitam la el în tăcere...

– Da, eu am făcut-o!...După un timp, continuă:

– ... Şi i-am dat-o singurei femei pe care am iubit-o vreodată...

– Ai cumpărat-o în piaţă, zici?!...

– Da, un fel de piaţă... pe stradă...

– Totul se vinde, totul este de vânzare... chiar şi amintirile... oftă din nou...

M-am rezemat de perete... nu era decât un singur scaun în casa pe care stătea Max... era o linişte adâncă...

– Crucea asta am făcut-o într-o vacanţă, când eram student... Murise bunică-miu şi voiam să fac ceva, să am ceva care să port cu mine şi să-mi aducă aminte de el... L-am iubit mult pe bunicu’... Am făcut crucea aceasta dintr-o tablă groasă, de inox... şi am purtat-o la gât până în acea zi de iunie... S-a oprit... se uită iar la crucea pe care o ţinea în palma desfăcută...

– E o poveste lungă... nu am spus-o nimănui până acum... Ascultam, aşteptam în tăcere...

– Nici nu ştiu dacă să o spun?!...Tăceam cu toţii...

– Știți, în sesiunea din vară, învățam în Herăstrău, în parc... era frumos, cald, liniște... erau biblioteci unde venea lumea, stătea pe un scaun și citea...

Îmi aduceam aminte de acele biblioteci... mergeam și eu cu Nichi și Olga să învățăm acolo... Da, era frumos, cald și multă liniște...

– Aveam examen la Perspectiva... era greu și profesorul scârbos... măcar dacă ar fi știut perspectiva!!... Venisem de dimineață și voiam să trec prin cât mai multă materie... La cămin, nu se putea învăța... Stăteam în Bolintineanu, cu încă 5 în cameră... din ani diferiți... ba, unii chiar de la Litere... așa erau timpurile... Reușisem să trec prin câteva cursuri, să-mi fac notițe și scheme ca să pot înțelege și reține ceva... Eram cufundat în cititul de formule abstracte ce trebuiau învățate, unele din ele pe de rost... Nu era nimic în jurul meu decât acest curs idiot și greu... La un moment dat am ridicat ochii... priveam în gol, cu mintea departe... când am văzut-o... Stătea la o masă spre margine, cu o carte deschisă ; citea... Lumina soarelui cădea cernută prin frunzele copacilor... O vedeam din semiprofil... avea trăsături frumoase line, calzi... oare cine era?...ce citea?...ce căuta aici?...de când venise?...Nu mă mai puteam concentra... mă uitam și nu mă mai săturam privind-o... ce frumoasă era!...Mă gândeam să mă duc și să încerc să intru în vorbă cu ea, să o întreb cum o cheamă, ce face, să-i spun cât de frumoasă este... Dar nu aveam curaj... mi-era frică că am să o sperii, că o să plece, că am să o pierd... că nu am să o mai văd niciodată... Simțeam o căldură plăcută care mă cuprindea... mă simțeam bine... dacă aș fi putut să stau așa mereu... dacă viața s-ar opri la clipele aceste... ce bine ar fi!!...

Nu știu de cât timp mă uitam la ea... nu știu dacă ea și-a dat seama că o priveam... dar brusc s-a ridicat, a închis cartea și-a pus-o în geantă și a plecat... Am intrat în panică... nu știam ce să fac... o pierdeam... și nu făcusem nimic ca să o sperii... Nu, nu voiam să plece... nu voiam să o pierd, să nu o mai văd poate niciodată... Am început febril să-mi strâng cărțile și cursurile... să le înghesui în geantă și repede să o urmez... nu, nu voiam să o pierd... nu, pentru nimic în lume... O urmăream pe alea umbrită de copacii bătrâni ai parcului... Nu se grăbea... nu mergea de parcă ar fi vrut să ajungă undeva, să fie undeva la timp... M-am mai liniștit, deși inima îmi bătea cu putere... să nu o pierd, să nu cumva să o pierd... era tot ce aveam în minte... Se îndrepta spre ieșirea parcului la Arcul de Triumf... S-a oprit la semafor... asta m-a făcut să mă apropiu de ea, dar încă stăteam la câțiva pași buni în urma ei... Nu aveam curaj să-i vorbesc... mi-era frică... ce aveam să-i spun?... ce puteam să-i spun eu, un student care venise să învețe în parc, căci la cămin nu se putea... ei, o fată așa de frumoasă?!... A traversat strada... am urmat-o... stăteam în continuare în urma ei... o urmăam cu privirea, cu mintea, cu tot ce eram eu... Părea că nu mă vede, sau că nu îi păsa, sau nu o interesa... A intrat pe Barbu Delavrancea... Casele în jur erau mari, vechi, impresionante... Aici stătuseră și stătea lume importantă... unele din case aveau gherete cu milițieni la poartă... nu mai fusesem

niciodată pe aici... Eu stăteam la cămin, în Bolintineanu... aceasta era lumea mea... universul meu... A deschis o poartă, la numărul 81 și a intrat lăsând-o deschisă... M-a cuprins panica... nu știam ce să fac... să intru?... îmi era frică... să stau și să o aștept?... avea să iasă din nou?... dacă nu mai ieșea? ce să fac?... Eram agitat tare... dacă intram și mă întâlneam cu cineva și mă întreba ce caut, pe cine caut, și toate acestea?...ce puteam eu să spun?!...

Am intrat... am luat-o în stânga casei, pe sub geamurile înalte cu streșini... spre spatele casei... Mirosea a trandafiri... Erau mulți, mari, roșii, bogați, frumoși... Parcă eram într-o altă lume... Ușa era deschisă pe jumătate... am împins-o... încercând să-mi obișnuiesc ochii cu întunericul... Era în față un coridor scurt ce dădea spre o cameră, cu ușa la fel, pe jumătate deschisă... Pășeam cu frică... Am împins ușa încet... în mijlocul camerei era ea... dreptă, cu părul blond lăsat pe spate, în semiprofil... așa cum era în parc... Abia acum am văzut că era blondă... ce frumoasă era!... M-am apropiat de ea... am îmbrățișat-o... m-am uitat în ochii ei... albastru, albastru-violet, ireali... mari, adânci cum nu mai văzusem eu niciodată... am sărutat-o... Era caldă, mirosea frumos... pielea îi era albă, mi se părea prea albă în lumina slabă a camerei... Strălucea... o simțeam în brațe moale, ușoară, parcă plutea... Am început ușor să o dezbrac... Mă lăsa să iau de pe ea una câte una hainele... cât de ușoare și de fine erau!!!!...să fi fost din mătase?...Am întins-o pe pat și m-am lipit de ea... o mângâiam cu mâna tremurândă... ce caldă și moale era... mirosea frumos, a proaspăt... Am început să o sărut, să facem dragoste... se lipise strâns de mine, liniștită, respirând din când în când, profund, ca un oftat... Simțeam că mă contopesc cu ea, că devenim un singur corp, o singură ființă, o singură suflare... Eram parcă într-un vis ce nu voiam să se termine... După un timp am deschis ochii... era la marginea patului... M-am întins și am sărutat-o pe umăr... S-a sculat și a început să se îmbrace... încet, fără grabă... Mi-am pus și eu hainele pe mine... era liniște... adâncă... Am văzut-o cum s-a îndreptat spre masă... Dintr-o cutie a scos foarfece și, cu grijă și-a tăiat o şuviță din părul-i blond... S-a întors și mi-a întins-o... Am luat-o tremurând... Nu, nu visam... nu eram într-o lume a fantasticului... eram treaz, mă iubisem cu o femeie frumoasă cum nu mai întâlnisem niciodată... uite, dovada, e aici, am o şuviță din părul ei blond... o ținea în mâna strânsă de parcă îi era frică să nu cumva să cred că nu e real...

Mi-am dus mâna la gât și mi-am scos crucea ce o purtam, crucea ce o făcusem eu, cu mâna mea, ca să o port în amintirea bunicului ce l-am iubit așa de mult... și i-am dat-o, i-am pus-o în jurul gâtului... Era liniște... lumina abia se strecura prin perdeaua geamului... Am plecat... fără să ne spunem ceva, un cuvânt măcar!...nu mă gândeam la nimic... pluteam... În stradă, în autobuz, mi se părea că lumea se uita la mine și vedea ceva ce nu mai văzuse... Da, pluteam... La cămin ajuns, m-am așezat pe pat... tot drumul ținusem în pumn şuvița din părul ei blond... Mă uitam la ea... nu

fusesse un vis... nu visasem... aveam dovada în pumnul meu... Am scos valiza de sub pat, am descuiat-o. Aveam în ea o cutie în care țineam scrisorile de la mama. Cu grijă, am pus șuvița într-unul din plicuri... cu siguranța că mama, acolo unde era ea acum, avea să fie fericită... fericită pentru fericirea mea...

S-a oprit... era liniște... nu spunea nimeni nimic... Da!!... ce poveste!!... mă gândeam... ce întâmplare!!...

– Și te-ai mai văzut cu ea?... întrebă Puțică Pictorul într-un târziu?... Unguru' nu răspundea... După un timp, continuă...

Examenul l-am picat!... nu m-am putut concentra să mai învăț... apoi profesorul era un tâmpit... nu știa nimic... Era și ultimul examen... eram obosit... aveam să vin în toamnă... la restante... mai avusesem și în alți ani... Acum trebuia să plec acasă... la Odăești... începeam practica... Aveam să-l văd pe taică-miu beat în fiecare zi... Simțeam cum mă iau fiorii... aveam acea transpirație rece care mă făcea să frisonез... Îl uram?...Da, îl uram pentru viața grea pe care i-o făcuse mamei, pentru bătăile care i le trăgea ei și mie... Nu am să-l iert niciodată...

Îmi povestise odată că taică-su fusese prizonier politic, că după ce a venit din închisoare a început să bea tare și o bătea pe maică-sa... Odată s-a băgat între ei să-i despartă și atunci l-a bătut pe el cu firul de la fierul de călcat... avea și acum urme pe spate... urâte, roșii, vineții... Era ceea ce cu tristețe, mi-a spus : „E tot ce mi-a rămas de la taică-miu...”

Mai erau câteva zile și se închidea căminul... trebuia să plec... nu aveam unde sta... Aveam o stare de amețală,... știi, ca atunci când te scoli brusc și nu știi unde ești... Nu mai știam nimic de ea... Mersesem în parc, în fiecare zi, la bibliotecă și am așteptat-o... ore în șir... zi după zi, chiar și când ploua... nu a mai venit... nu știu de ce... Veneam acasă, la cămin, deschideam valiza, și căutam șuvița de păr... îmi era frică că nu mai exista nici ea... dar nu, era acolo, în plicul cu scrisoarea de la mama... În ziua în care aveam tren, m-am dus din nou... de dimineață... și am așteptat-o... nu a venit... Atunci, m-am hotărât... trebuia să o văd, să o mai văd odată, chiar dacă a fost pentru ultima dată... În fața casei, la numărul 81 m-am oprit... tremuram tot... oare ce aveam să-i spun?...ce aveam să o întreb?...îmi era gura și gâtul uscat... înghițeam în sec... Am intrat, am luat-o la stânga casei pe sub geamurile înalte cu streșini... Trandafirii miroseau amețitor... În spatele casei m-am oprit... am rămas înțepenit... înghițeam în sec... transpiram... tremuram... Ușa era zidită...

– Zidită!...

– Da, zidită!

– Cum, zidită?...Proaspăt zidită?!...

– Nu, nu proaspăt zidită... nu era de loc... era un zid de parcă nu fusese niciodată ușă acolo... Da, un zid... fără ușă...

Nu spunea nimeni nimic... Puțică Pictorul și-a mai aprins o țigară... Fuma în liniște... se auzeau numai respirațiile noastre...

M-am întors în stradă... mă gândeam că nu se poate, că sigur am greșit casa... Dar nu... era 81... cifre mari, vopsite în alb bătute pe poartă... așa cum le văzusem cu o săptămână în urmă... Mă uitam la număr... nu visam... asta era casa... și mirosul de trandafiri... sigur asta era casa... Am intrat din nou... am urcat scările ce duceau la ușa din față și tremurând am bătut la ușă... o dată... apoi din nou mai tare... tremuram... gâtul îmi era uscat... înghițisem în sec... După un timp, ușa s-a deschis... În prag stătea o femeie în vârstă... cu părul alb...

– Da, pe cine căutați, domnule?...

Mă uitam la ea... avea ochii albaștri, albaștri-violet ireali...

– O caut pe o domnișoară o domnișoară tânără... atunci mi-am dat seama că nu știam cum o cheamă, că nu ne vorbisem niciodată, că făcusem dragoste fără să ne spunem un cuvânt...

– O domnișoară?...o domnișoară tânără?...Aici nu stă nici o domnișoară tânără... aici stă profesorul Averescu... Îl cunoașteți?...

Nu spuneam nimic... înlemnisem... nu-mi puteam crede ochilor... la gâtul ei era crucea mea... crucea aceasta... crucea pe care o făcusem eu, în ziua când a murit bunicu' pe care îl iubisem atât de mult... și voiam să-l am cu mine tot timpul...

– Domnule, îl cunoașteți pe profesorul Averescu?...este la universitate... predă...

Totul se învățea în jurul meu... eram amețit... îmi era rău...

– Aici nu stă nici o domnișoară tânără... îl cunoașteți pe profesorul Averescu?...predă...

M-am întors și am ieșit din curte... alergam pe stradă... lumea se uita la mine... un milițian dintr-o gheretă a fluierat după mine... a strigat :

– Stai, bă,... unde fugi?...stai pe loc!...Fugeam fără să mă uit la lume... mă loveam de oameni, îi împingeam...

– Bă, nebunule!...ce-i cu tine? ... Țștia te omoară ziua în amiaza mare dacă nu ești atent... ce vremuri!...auzeam în urma mea...

M-am oprit după un timp... eram în parc... m-am așezat pe o bancă... găfâiam... am început să plâng... am plâns cu sughituri, cu spasme... după un timp m-am oprit... nu mă gândeam la nimic... Seara am luat trenul și am plecat la Odăești... știi, căminul se închidea peste vară și nu aveam unde sta...

Nici unul din noi nu spunea nimic... era o liniște grea... Puțică Pictorul fuma... Unguru', rezemat de perete se uita la palma desfăcută în care ținea crucea... după un timp, mi-a întins-o...

– Nu, nu, ține-o!...am spus...

S-a dus spre safe, și-a căutat cheile în buzunarul salopetei, l-a deschis... S-a întors spre mine :

– Ești sigur?...

– Da, sunt sigur!...ține-o, păstrează-o!...e a ta!...

A scos un plic din seif... l-a desfăcut... în el se vedea o șuviță de păr blond... s-a uitat îndelung la ea, a dus-o la buze... a pus crucea alături... a oftat...

– Știi : viața asta!...

– Da, am răspuns gândindu-mă departe :... viața asta!...

În mașină, Puțică Pictorul fuma... tăceam amândoi... După un timp:

– Ce zici?...Eliade?...La țigănci?...am spus...

– Ei, Eliade,... La Țigănci... și tu acum!...Ăsta a „făcut-o” pe babă!... ce dracu’, nu vezi?...

Tăceam...

– Da,... a făcut-o pe babă!...e clar!...repetă el...

Puțică Pictorul nu îl plăcea deloc pe Ungur...

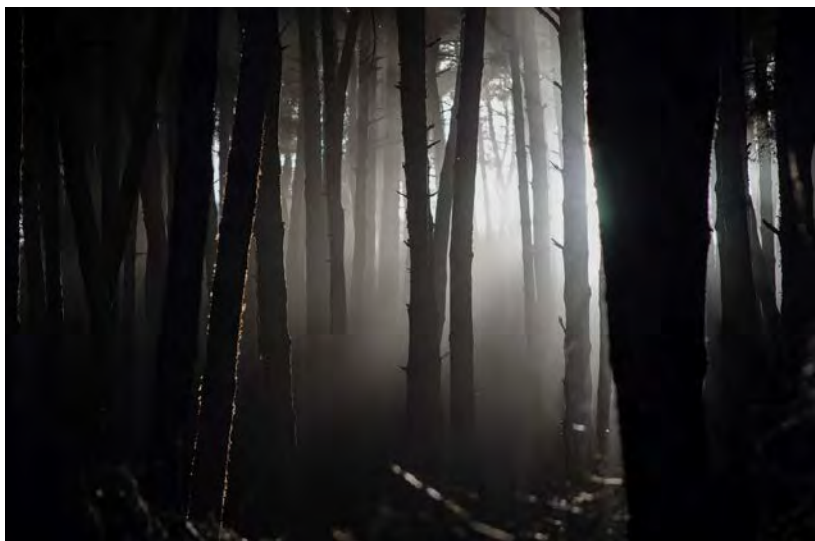
Nu spuneam nimic... mă gândeam...

– Ce zici de o bere?...

– O bere?...am repetat cu mintea încă departe...

– Da, o bere!...ce zici?...

– Ce să zic?!!...



Cristian Macovei, *Forest*

Anul Nou pe stil vechi

Față în față, la masă, în localul ales de Bogdan. „Hai să ne oprim aici”, îmi spusese, după ce am străbătut agale Piața Centrală. „Îmi place numele ăsta, *La Stradivarius*. Au și viori în meniu?” m-a întrebat, glumind. Un ospătar serviabil ne-a întâmpinat, ne-a oferit o masă, ne-a adus meniurile și s-a retras discret. Bogdan nu deschide meniul, răsfoiește dactilograma cu fragmente din „Cazul Bogdana Serafim” pe care am adus-o cu mine și i-am dat-o de cum ne-am așezat la masă. Nu deschid nici eu meniul, îl privesc pe Bogdan citind și mi se pare că săvârșește un ritual pe care se cuvine să nu-l tulbur. Atinge cu nemărginită finețe fiecare filă pe care o întoarce. Nu citește tot, nu e nici locul nici momentul pentru lectură, chiar mă surprinde că a deschis acum mapa cu dactilograma și n-a lăsat pe mai târziu, dar nerăbdarea lui de a citi, măcar pe diagonală, ce am scris mă bucură. Răsfoiește și se oprește doar la câte-o frază-două, la câte un paragraf... După vreo douăzeci de pagini se oprește, închide încet mapa, o așază deoparte, ridică ochii și...

– Ucide-o pe Bogdana! îmi spune – aproape silabisește – privind lung, în gol, de parcă ar vedea undeva, departe, o arătare. Parcă privește prin mine dincolo de mine, ca și cum, dintr-odată, trupul meu a căpătat transparență de sticlă, ori s-a evaporat.

– Știi bine că asta ar însemna să mă sinucid, îi răspund, însă nu mă aude, într-atât e de „prins” de ceea ce vede.

Mă întorc și privesc în direcția în care privește el, dar nu văd nimic sau nu știu ce să văd în afară de mesele și mesenii din spatele meu.

– Ce e?! îl întreb. Ce-ai văzut? Pe cine ai văzut?

Tresare abia vizibil, mă privește în ochi, apoi, ca și cum s-ar fi întors de departe, ostenit, îmi răspunde cu voce stinsă, zâmbind cald și trist:

– Nimic. Nu-i nimic de văzut, stai liniștită.

Sunt ușor confuză: oare, când a spus „Ucide-o pe Bogdana”..., a vorbit cu mine sau cu sine însuși? Dar nu apuc să-l întreb, să mă lămuresc, pentru că apare ospătarul și ne întreabă dacă ne-am hotărât ce să comandăm. Frunzăresc meniul și mă decid repede: cașcaval pane. N-am citit felurile de mâncare, ci prețurile. Cașcavalul pane e cel mai ieftin și nu-mi displace. Bogdan comandă ciuperci gratinate.

– De băut ce să vă aduc? întreabă ospătarul.

Eu dau din umeri, îl las pe Bogdan să comande. Câte o sticlă de bere blondă. Le primim imediat. Ospătarul toarnă cu grijă în pahare, le înclină să nu facă berea spumă, apoi se retrage cu pași elastici, neauziți, de felină. Ciocnim, eu îi urez „bine ai venit”, el îmi răspunde „bine te-am găsit”, zâmbim larg, momentul de dinainte rămâne în aburul tainei. A vorbit Bogdan cu mine sau cu sine însuși? Nu știu. Ne privim intens, în tăcere...

Atmosfera de aici e plăcută, nu se vorbește tare, ca prin alte localuri, muzica se aude discret.

– Tu auzi ce cântă? îmi atrage atenția.

Tresar: e Céline Dion, cu melodia din „Titanic”. Întrebarea lui Bogdan are tâlcul ei. Fulgerător, îmi trec prin minte imagini din film, trista poveste de iubire, naufragiul, apele ucigașe, sacrificiul... apoi viața care merge mai departe... Probabil mi se mohorăște chipul, pentru că...

– Nu te întrista, îmi spune, melodia este foarte frumoasă.

– Da, și povestea este frumoasă, dar...

– ... dar toate cele cu adevărat frumoase au sămânța lor de tristețe, de amărăciune. Altfel ar fi doar...

– ...doar drăgălașe. Frumușele. Nostime ca un nas de clown.

Râde. Râd și eu. Râdem cumva în surdină. Să nu-i deranjăm pe ceilalți? Să nu le atragem atenția? Ne privim din nou în tăcere. Și privirile, și chipurile noastre strălucesc. Apare ospătarul cu ciupercile și cașcavalul. Îndemânatic, ni le așază în față, ne urează „Poftă bună!”, ne întreabă dacă mai dorim ceva – „un desert, poate?” Îi răspundem într-un glas, de parcă am fi exersat replica: „Mulțumim, deocamdată nu!” Unisonul ăsta spontan ne înveselește din nou. Și, iarăși ca și cum am fi exersat îndelung, săvârșim deodată, același gest: împărțim și combinăm meniurile – eu primesc de la Bogdan jumătate din porția de ciuperci gratinate, el – jumătate din porția de cașcaval pane. Ne uităm unul la celălalt, cumva uimiți de acest „sincron” nepremeditat, tăcem și tăcerea, de data asta, capătă alte nuanțe, e mai serioasă, mai sobră.

Bogdan își trage scaunul mai aproape de masă, îl trag și eu pe al meu... E firesc să ne apropiem de masă, ca să mâncăm, dar...

– Așa, ca să fiu mai aproape de tine, îmi spune surâzând cu subînțeles.

– Mai aproape de atât nu putem fi, îi răspund, surâzând și eu cu subînțeles.

Și sunt sigură că Bogdan înțelege ce e dincolo de cuvintele rostite. Nu masa care ne ține la distanță contează, nici distanța geografică dintre Santavila și Maravila, nu interdicția... Sufletele noastre s-au contopit acum, suntem în comuniune și, mai aproape de atât, nu am putea fi nici dacă ne-am alipi trupurile unul de altul, inseparabil, ca niște frați siamezi. Ne privim din nou, îndelung, în timp ce mâncăm. Și nimic din ce ne înconjoară nu mai are glas. De parcă am fi intrat într-un film mut. Nu se mai aude muzica, melodia din „Titanic” a încetat de mult, nu se mai aud deloc vocile scăzute ale celorlalți consumatori, se vede doar mișcarea tacâmurilor, scaunelor, mâinilor, buzelor, unii – abia veniți – se așază, alții achită consumația, se ridică și pleacă...

– Ce mi-ai mai adus? mă întreabă la un moment dat.

– Fotografii. Mi-ai spus să-ți aduc câteva fotografii. Vrei să le vezi acum?

Ne oprim din mâncat, a mai rămas câte ceva în farfurii, dar ne-a fost de-ajuns, au fost bune și sățioase bucatele. Prompt, ospătarul apare și debarasează, repetând întrebarea: „Un desert?”. Îi facem semn că nu.

Am adus câteva fotografii – una de când eram copil, una de când eram elevă, alta de la nuntă, una cu Ana și Matei când erau mici... Privirea lui Bogdan zăbovește pe fotografia de la nuntă. Se uită când la fotografie, când la mine, de parcă ar vrea să reconstituie tot traseul lăuntric al devenirii mele între *atunci* și *acum*.

– Sunt gelos pe fericirea ta, îmi șoptește.

„Pe fericirea mea de atunci sau de acum?” sunt gata să-l întreb, dar alte cuvinte se descătușează din tăcere:

– Eu n-am fost niciodată geloasă. Nu știu cum e să fii gelos, presupun că e chinuitor. Am suferit, iubind, dar n-am fost...

– Brigitte din carte a fost pricina suferinței tale?

– Nu, nici Brigitte din carte, nici cea din realitate. Pricina suferinței mele a fost suferința lui Tudor când s-a despărțit de Brigitte. Acum a trecut...

– Totul trece, știi și tu că totul trece. Ai copii frumoși. Mi-ar plăcea să-i cunosc într-o bună zi, așa, ca din întâmplare. Hai să-ți citesc ceva!

Scoate din buzunarul de la piept câteva foi mărunte, împăturate, scrise de mână. Îmi citește câteva triste poeme de dragoste. Rainer Maria Rilke.

În jur, aceeași mișcare mută, ca de umbre. Brusc îmi imaginez că, dacă s-ar stinge lumina în local, la masa noastră negreșit ar stăruia un halou luminos. Doar la masa noastră, o aură izvorând din noi, și din melodia lui Céline Dion, și din poemul lui Rilke.

Mai avem bere în pahare. Ciocnim din nou, iar eu îi urez „La mulți ani!”. Mă privește întrebător, cumva ghiduș. Simt că întrebarea lui nerostită e retorică.

– E ajun de An Nou pe stil vechi. Sărbătorim?

– La mulți ani! îmi răspunde râzând. Apoi adaugă: ți-am adus, de An Nou, un dar.

– Abia aștept să văd! Ce mi-ai adus?

Se răsuște și scoate din geanta de umăr, agățată pe spătarul scaunului, un pachet. Sunt două dintre traducerile lui mai vechi.

– Ți le dau cu o condiție: niciodată, dar absolut niciodată să nu vorbim despre ele. Sunt cărți despre zile și nopți ale disperării și despre imposibilele întâlniri cu noi înșine.

– E grea condiția asta. Știi că voi fi tentată să vorbim despre ele, nu? Ca să rezist tentației ar trebui, probabil, să nu le citesc. Sunt traduceri...

– Da, sunt – să zicem – traduceri din mine-însumi, pe care ți le dăruiesc cu dragoste, însă țin să rămână sub pecetea tăcerilor tale. Primește-le ca și cum ar fi începutul de poveste al rătăcirii lumii în pustiu.

S-ar cuveni să spun „mulțumesc”, totuși am amuțit. Nu pot decât să scot din poșetă darul de An Nou pe care i l-am adus: un prespapier transparent – pe care e încrustat, delicat, un delfin alb – și o cizmuliță de catifea pe care am cusut-o, în ajun de Crăciun, special pentru Bogdan. Cususem două, pentru Ana și Matei, să le pun în ele darurile de Crăciun, apoi, fără să știu când și dacă ne vom revedea, una pentru el. O cususem așa, simbolic. Am împachetat cizmulița și prespapier-ul și le-am legat cu un fir de panglică îngustă, aurie. Bogdan dă să desfacă panglica, dar fundița se înnoadă.

– Îmi dai voie? Te ajut eu, îi spun și scot din geantă un briceag minuscul, pe care îl port mereu cu mine, o „bijuterie” elvețiană – cu forfecuță, pilă și cuțitaș fin, de trei centimetri.

Mă urmărește cum tai panglica. Îi înapoiez cadoul, să-l desfacă el mai departe. Pe când închid briceagul, îl aud pe Bogdan șoptind:

– Cu lama aceea nu poți ucide, dar poți răni...

Zâmbesc. Am înțeles aluzia.

– Pot răni sau mă pot răni, doar accidental. Niciodată intenționat.

Zâmbește. A înțeles aluzia.

Ospătarul ne dă târcoale, poate-poate mai comandăm ceva, dar cine să mai aibă nevoie de desert, când desertul serii e însăși bucuria asta care ne inundă năvalnic și se citește pe fețele noastre?

– Mă bucur de darurile tale! Tu vezi cum mă bucur, ca un copil?

Întrebarea lui e de prisos. Starea de bucurie a amândurora e atât de vizibilă încât oricine ne-ar privi ar înțelege...

– Cum e finalul cărții tale? Citește-mi tu finalul...

– E final deschis, îi spun zâmbind.

– Cât de deschis? Hai, fii bună și citește-mi finalul.

Iau dactilograma și citesc ultimele trei-patru pagini. Undeva, în fragmentele citite, este și rugăciunea Bogdanei, „Doamne, pe mine-mie redă-mă!” Bogdan ascultă atent, apoi mă iscodește:

– De ce se roagă așa Bogdana din carte?

– Pentru că așa simte la un moment dat: că, dacă vrea să se regăsească, rugăciunea ei nu poate fi altceva decât un vers dintr-o odă.

– Și de ce vrea să se regăsească?

– O să vezi, nu acum, mai încolo, când o să-ți încredințez ce-am scris... Nu știu când... Acum mă simt ciudat, am impresia că mă testezi.

– Să te testez?! Doamne ferește! Uite, dacă asta e impresia ta, o să mă duc să stau zece minute cu fruntea lipită de fereastra aia.

Mă întorc să văd fereastra. În spatele meu, dincolo de mese, e o fereastră mare, acoperită, după gerul de azi, cu flori de gheață de sus până jos.

– Să stai cu fruntea lipită de florile de gheață?

– Da, să mă pedepsesc..., îmi spune, ușor stânjenit.

– Lasă, nu-i nevoie. Te cred, oricum.

Așa e. Îl cred pe Bogdan, cred în el cum n-am crezut vreodată în altcineva pe lumea asta. Și-mi amintesc de primul lui e-mail, în care îmi scria de „jocul toamnei cu sufletele noastre”, un joc discret. Poate că asta e testul pe care l-am simțit: jocul toamnei. Un test la care suntem, amândoi deopotrivă, supuși. Un joc în care am intrat amândoi.

Deodată Bogdan se uită la ceas și oftează. Nu-i nevoie să-mi spună nimic. S-a făcut târziu, e vremea să plecăm, să nu piardă trenul de întoarcere spre Santavila. A venit aici la miezul zilei, pleacă înainte de miezul nopții. L-am așteptat la gară, o să-l conduc la gară. Îi face semn ospătarului să aducă nota. Până să achite, mă duc la toaletă, cobor pe scări, undeva la un demisol al localului. Când ies, văd că Bogdan mă așteaptă, cu haina, poșeta, mapa și cărțile, rezemat de capătul de jos al balustradei.

– Am coborât să te aștept aici, să nu mi te fure cineva.

Îmi ține haina, să mă îmbrac – răsfăț de care n-am avut parte de mult, îmi iau poșeta, pun în ea „traducerile”, apoi ieșim să căutăm un taxi. În timp ce eram în local, afară s-a domolit bine gerul. Cântă, picurând, streșinile, se tocesc țurțurii, zăpada s-a înmuiat, e un aer de primăvară pe care, cu doar câteva ore în urmă, nici nu l-am fi visat. Traversăm Piața spre stația de taxiuri. În dreptul fântânii arteziene, acum tăcute, Bogdan se oprește și-mi spune:

– Cântă cu mine! Hai să cântăm ceva... Troparul Nașterii... Ceva, să răsunе Piața...

Înțeleg dorința lui, am aceeași stare, și mie îmi vine să cânt, e înlăuntrul un cântec ce abia așteaptă să răsunе în toate zările. Totuși cum pot răspunde chemării lui Bogdan? Am moștenit de la mama urechea muzicală, nu și vocea ei frumoasă. Mereu m-am sfiit să cânt altfel decât într-un cor, unde să mi se piardă vocea printre alte voci mai puternice și mai bune. Sau am cântat singură, în casă, neauzită de urechi străine...

– Oo, aș cânta bucuroasă, dar mă tem că s-ar speria de vocea mea țurțurii, și zăpezile, și puținii trecători care mai sunt pe-aici...

– Atunci, hai să ascultăm streșinile, ca în copilărie!

Ne oprim puțin, față în față, privire în privire, aproape unul de altul și ascultăm... Dacă am fi pe un platou de filmare, acesta este momentul în care regizorul ne-ar pune să ne sărutăm îndelung, pățimaș. Sărutul să fie cântecul năpraznic pe care l-am zăvorât în noi. Numai că nu suntem la filmări. Pornim spre stația de taxiuri trăgând, cât putem, de timp. Nu suntem în întârziere. Ba chiar, odată ajunși pe peron, mai avem de așteptat câteva minute până să sosească trenul. Tăcem și ne privim zâmbind, ca doi adolescenți atât de uimiți de ce li se întâmplă încât nu le vine să creadă. Și încă un gest sincron: ne atingem unul pe altul, deodată, cu palma pe antebraț, pe mânecile hainelor, întrebând într-un glas:

– Nu ți-e frig?

Sincronul ne amuză. Dar se aude șuieratul locomotivei. Trenul va sosi îndată. Bogdan mă îndeamnă:

– Scrie! Vezi cum au trecut orele? Parcă au fost cinci minute. Scrie ceva în amintirea acestui ianuarie înveșmântat în alb. Scrie ceva despre ereziile acestei lumi fericite și dă-mi să citesc.

– Crezi că voi fi în stare să găsesc cuvinte pe măsura lor? îl întreb.

Nu-mi răspunde. Trenul s-a oprit scrâșnind, staționează doar două minute. Înainte să urce, Bogdan dă să mă sărute pe obraz – nu știu cum mi-am întors fața că sărutul lui a poposit pe colțul gurii și m-a înfiorat...

Apoi îmi spune:

– Pentru seara aceasta îmi mulțumesc mie, că am avut curaj să te întreb și-ți mulțumesc ție că ai acceptat să ne întâlnim.

– Și eu sunt fericită, îi spun.

Nu știu dacă mă aude, pentru că deja a urcat pe scara vagonului, iar cuvintele mele sunt acoperite de șuieratul locomotivei.

Ne facem semn cu mâna, trenul se urnește, îl urmăresc cu privirea până când întunericul nopții înghite toate vagoanele.

Merg spre casă cu autobuzul, doar trei din cinci stații. Cobor mai repede pentru că simt nevoia să merg pe jos. Și parcă nici nu ating pământul.

La semafor, în apropiere de blocul meu, venind din urmă îmi taie calea – „Sărut mâna, tanti Bogdana!” – Gabriel, un țănc de șase ani, fratele mai mic al unuia dintre colegii lui Matei. Mă mir că e singur pe stradă, la ora asta. Până să-l întreb ce-i cu el, apare și tatăl lui.

– Bună seară, doamna Serafim! Mergeam spre casă și v-am zărit de la depărtare. L-am trimis pe Gabi în recunoaștere, că nu mi-a venit să cred că sunteți dumneavoastră! Nu v-am mai văzut de astă-vară. Ce-ați făcut? Arătați nemaipomenit de bine! Ați întinerit cu 20 de ani! Nu mi-a venit să cred că sunteți dumneavoastră, pe cuvântul meu! La ce salon de înfrumusețare mergeți? Să-i spun și soției...

– Spuneți-i să se îndrăgostească! Știți, azi e vineri, e 13, e zi prielnică magiei albe. Și e ajun de An Nou... Mergeți acasă, dăruți-i doamnei ceva, măcar un bulgăre de zăpadă, și citiți-i la miezul nopții un poem despre streșini îndrăgostite sau despre o grădină cu flori de gheață pe care le-a prins primăvara înflorite!

Bărbatul îl ia pe copil de mână, îl trage lângă el, parcă vrea să-l apere (de mine?) și mă privește lung, crucindu-se. Ce-oi fi pățit de vorbesc, așa, într-aiurea? Că doar mă știa întreagă la cap. Anul Nou a trecut, știe toată lumea. Ce An Nou, acum? Ce magie albă? Ce streșini îndrăgostite și grădini cu flori de gheață? Doamne, apără și păzește!

Mă îndepărtez urându-le „Noapte bună și vise plăcute!” și abia îmi stăpânesc râsul. Precis se va duce acasă și, în loc să-mi asculte sfatul, îi va povesti cu îngrijorare soției că mama lui Matei s-a țâcănit. Umblă singură pe străzi târziu, în noapte, spune lucruri fără noimă, e de nerecunoscut

sărmana femeie (aici, desigur, va omite detalii incomode precum „arată nemaipomenit de bine”, „a întinerit cu 20 de ani”)...

Sunt fericită. Bogdan spunea că fericirea este începutul suferinței. Și că orice sfârșit se nutrește din început. Ca șarpele acela care își înghite coada? Acum sunt fericită. Punct.

Intru în casă pâș-pâș, să nu-i trezesc pe copii, intru în camera lor, îi mângâi, îi învelesc, îi privesc cât sunt de mari și-mi amintesc de chipurile lor de bebeluși. Doamne, cum trece timpul!

Pun cărțile primite pe raft, în bibliotecă, vreau să mai amân lectura dacă tot nu voi vorbi niciodată cu Bogdan despre ele. Oricum am o presimțire: că nu-mi va fi deloc străin, necunoscut mesajul lor. Că lucruri la care eu însămi m-am gândit vreodată sau emoții pe care le-am simțit sunt prezente și în ce scrie Bogdan.

N-am somn. Mă retrag la masa din bucătărie și încep, frenetic, să scriu un jurnal. Se pare că, cel puțin asta mi se întâmplă mie, doar suferința adâncă și fericirea înaltă cer un jurnal.

„M-am reîntâlnit astăzi cu B. L-am așteptat la gară la 12.50, adică puțin înainte de ora 1 a miezului zilei, „unu al începutului” cum spune el. Tare mult m-am bucurat să-l întâmpin... sub ceruri deschise! Apropo – oare cerurile se deschid pe stil vechi sau pe stil nou? Cât contează, oare, în miracolul deschiderii cerurilor, adunările și scăderile din mintea omenească pornită să regleze calendare?”

Astăzi este prima zi în care nu mai port verigheta pe care am primit-o de la T. Am purtat-o din ziua nunții până astăzi, adică... mai bine de 22 de ani. Poate o să adaug în carte și povestea verigheții, că, în ultima vreme, mai exact în răstimpul care a trecut de la prima întâlnire cu B. și până acum, s-a petrecut ceva ciudat. Parcă mi-a poruncit ea singură s-o scot de pe deget. I-am scris prietenului P. despre asta, nu mai scriu și aici. Am dus cu mine dactilograma CBS doar ca să-i arăt lui B. că există, măcar așa, în exemplar unic, povestea pe care mi-a sugerat s-o scriu despre „domiciliile forțate ale iubirii”. N-am vorbit despre iubire, nu ne-am făcut declarații, n-a fost nimic patetic. Și totuși... ce aripă îngerească ne-a atins ființele? Ce adiere de Duh Sfânt a trecut pe deasupra creștetelor noastre, când am stat la masă, două făpturi purtătoare de cruce aidoma multor altora? Camus, parcă, spunea undeva că iubirea este un amestec de afecțiune, inteligență și tandrețe. Nu spune în ce proporții. Oare nu s-ar cuveni să adauge în „compoziție” și înțelepciune? Uite un subiect pe care l-aș discuta bucuroasă cu B. Poate... cândva... dacă va mai fi să ne întâlnim... Am stat câteva ore în local, dar „parcă au fost cinci minute” – așa a zis B. la plecare, așa am simțit și eu. Ce tumult blând al întâlnirii noastre!

Ce-o să fie jurnalul ăsta? Un seif al iubirii și al fericirii damnate? Sau un fel de insulă? O să pot scrie și altceva în afară de jurnal?”

- Nu mă cunoști. Când sunt depresiv n-ai vrea să fii lângă mine.

- Tu, depresiv?!

S-a întâlnit cu plăsmuirea mea. Sunt, pentru prima dată în viață, geloasă. Îmi trece repede. Nu pot fi îndelung geloasă pe o plăsmuire.

FLORENTINA TONIȚĂ

Ploaia nu vine niciodată singură

Totdeauna își potrivea cafeaua cu două lingurițe rase de zahăr. Ar fi putut arunca în ibric o linguriță plină, dar două rase îi dădeau un fel de răgaz, de intimitate cu actul matinal al preparării cafelei. Zahărul era cel mai important. Imediat lua ibricul de pe foc și, într-un găfâit al fierturii pe jumătate, număra cu ochii grămăjoarele de cafea ce se cocoloșeau gemând în aburul care începea să umple toată încăperea, rotea rapid cu lingurița de vreo două ori, apoi trecea ibricul pe linie moartă. O amuza de fiecare dată imaginea îmbufnată a ibricului pe aragaz, ca o fată mare întoarsă de la primul ei bal și părăsită în poarta casei părintești. Privea ibricul și îi simțea tremuratul în abur, carne viind de nervuri și fiori care tocmai descoperă realitatea vlăguită. Ca o minge lăsată în arșița drumului, care își pierde forma perfectă. Dar tocmai această imperfecțiune o face vulnerabilă și frumoasă, altfel, de oriunde ai apuca-o, nu dai decât de încremenire în formă.

Intră în bucătărie și încercă din nou același ritual, dar nu mai simți bucuria celor două lingurițe rase. Aruncă în apa clocotită un morman anonim de zahăr, buluci cafeaua pe nenumărate și stinse focul cu un gest scurt, fără satisfacția fierbințelii aromate. Era trecut de miezul nopții și ploaia care sacada enervant acoperișul o purta într-un film cu cel mai prost scenariu. Minte imagină tot felul de liniști, încercând să proceseze un alt program pentru prezentul zgomotos.

Turnă cafeaua într-o cană mare, pe care o folosea doar pentru ceaiurile din serile reci de iarnă. Voia să scrie, să caute în adânc o formă de liniște care să o plaseze pe o linie a echilibrului interior. Să iasă din opacitatea în care își scufundase conștiința propriei existențe.

Închise ochii și încercă să ignore zgomotul picăturilor de pe acoperiș. Întunericul din interiorul ființei nu făcea decât să urieșească fiecare strop aruncat cu ciudă de ploaia nocturnă. Număra fărâmele de

secunde dintre picături, crea intervale de pace cu ea însăși pe care le umplea perfid cu imagini răscolite aiurea în zona de creier care o menaja de obicei de suferințele cele mai crunte. Un fel de spovedanie la foc deschis, iertări pe bandă, cu scuze pe care și le inventa rapid, în ritmul ploii de afară.

Și-l imaginea în fața ei. Nu alături, nu în spate. În față. Să întindă mâna și să-i cuprindă bărbia aspră de vreme, să simtă în el coaja de bărbat trecut prin timp. Timpul lor împreună. Nu îi voia ochii, nici inima, nici palmele arcuite ca un ghem dezlănat și înfrânt. În barbă îi simțea cel mai bine risipirea. Doar barba rămânea liberă atunci când buzele crăpau înlănțuite de povara cuvântului nespus. Și durerea tot acolo i-o vedea cel mai bine.

Uneori cobora furișat pe linia gâtului, ca o pasăre împrăștiată prin ramuri. Atunci îi lăsa drum liber, să se simtă în siguranță. Rar i se agăța de privire. Un spațiu care, în raport cu bărbia, i se părea desacralizat, stăpânit de un înger al voluptăților terestre. Se temea să îi scotocească în privire, să caute nume pentru cohortele de pași cărora le ghicea forma, mirosul, unduirea. O logodnă mistică, fără sunet, doar urmă de pași în fiecare privire. De asta îi cuprindea bărbia. Acolo timpul rămânea suspendat, acolo clipa se umplea până la refuz cu emoții de tot felul.

De cele mai multe ori îl privea în absență. Adică era acolo, așezat pe scaunul lui galben-pal, cu picioarele înfipite în mocheta adâncă din bucătărie. A încercat de câteva ori să mute scaunul, dar găurile formate deja în mocheta păreau cratere găunoase, amestecate cu fire textile scăpate ca prin minune de greutatea trupului. Când nu era acolo, așeza pe scaunul galben-pal un teanc de cărți pe care nu reușea niciodată să le citească. Biografii, lucrări de teorie, tratate despre hrana vie, plus două reviste de design pe care le căutase luni bune prin chioșcurile din oraș. Le-a găsit într-un nonstop de lângă cimitir. Le cumpăraseră cineva din centru și le uitase în nonstop. Sau scăpase de ele, vânzătoarea nu știa, dar fusese fericită să le vândă la jumătate de preț. Teancul de cărți zăcea acum pe prag, aproape de picioarele înfipite în mocheta adâncă. Îl privea mestecând agale și, dacă ar fi întins mâna, i-ar fi atins absența în răceala care îl înconjură. Se obișnuise cu felul lui de a mesteca fiecare îmbucătură. Eu mâncarea o beau, iar băutura o mănânc, îi spusese odată, și ea asistase fascinată la prima gură de coniac mâncată pe îndelete. Fixa gâtul sticlei pe buzele strategic potrivite, la distanță egală de rotunjimea perfectă prin care curgea într-un echilibru perfect o cantitate bine proporționată de băutură. Proporția depindea, adică, de timpul pe care și-l oferea mestecării, de tăria băuturii sau, îi spusese cu un aer ușor superior, de conversația la care asista. Un subiect neinteresant îi dădea răgaz să adulmece mai întâi gura sticlei, să soarbă din sticlă după ce, mai întâi, realiza o expirație profundă, ca de manual. Mestecatul devenea, apoi, un proces de alene preumblare prin fiecare zonă a cavității bucale.

-Ai încercat să urci pe acoperiș?, zise brusc și întrebarea i se suci în gură printre molfăielile zgomotoase pe care le împrăstia în bucătărie fără nici o jenă. Nu ridică privirea, dar îl simți cu adevărat interesat de acoperiș.

-Nici tu nu ai dormit?

-Nu. Te-am tot auzit zăngănind în bucătărie.

-Da, așa e mereu când plouă.

Numai diminețile de după nopțile ploioase erau altfel. Uneori se trezea obosită. Sau doar plină pe dinlăuntru, ca și cum și-ar strânge trupul acasă după călătorii haotice prin toate viețile de până atunci. Alteori era ușoară, într-o subtilă imponderabilitate, dar vulnerabilă și aplecată într-un fel de ușurătate a ființei. Erau diminețile în care cobora cu teamă din pat. Nu se privea în oglindă, nu se pieptăna decât târziu, spre amiază. Trupul, astfel ignorat, refuza să îi mai dea semnale, iar ea rămânea ascunsă în propria fire, într-o tăcere încremenită și stearpă. Încet-încet revenea în trup, intra sub epidermă și se cocoloșea pe furiș, mai întâi în talpă, urca ușor spre coapse, străbătea pânțele și se aburca tiptil spre umeri. Își potrivea privirile și, abia aici, simțea că revine în lume. Lumea trupească, învelișul de om pe care uneori nu îl mai suporta. Din privire aduna primele semnale, tot pe acolo primea informații despre afara trupului.

S-a rostogolit pe partea cealaltă a patului. Dimineața acolo vine mai încet, ai timp să respiri visul, să îl descompui pe fiecare fereastră. O auzea cum pregătește ceaiul, în fiecare dimineață aceeași rutină, aceeași papuci de casă dezlânați și plictisitori. Cu prima ocazie îi va cumpăra alții, va găsi el vreun prilej. Gandul că îi pregătea ceaiul purtând aceiași papuci pe care îi târșăia prin casă de cinci ani îl făcu să tresară brusc, să împrăstie visul și să grăbească dimineața. Mirosul de iasomie îl mai îmbună nițel, dar nu destul. De fapt, se plictisise de dimineți, de ceaiuri, de papucii mereu aceeași, de trezitul în fiecare dimineață. Uneori avea chef să doarmă pe care parte a patului are chef, să se trezească pe seară, să bea ceaiul înfundat în ghețe. Partea cu aceeași femeie nu intra în discuție, pentru că de asta se ocupase îndeaproape în ultimii ani. Se știe, bărbații iubesc o singură femeie. Atunci când se află în prezența acelei femei.

Sorbea din apa cu miros de iasomie, dar se gândea la următorul ceai, cel pe care avea să îl soarbă peste câteva ore. Bineînțeles, altă aromă, altă femeie. Fără papuci. Așa ajungea să bea, zilnic, patru-cinci ceaiuri, cu arome diferite, în încălzări diferite. Numai diminețile păreau grele, din cauza rutinei. Poate pentru că era singurul moment al zilei în care era nevoit să asiste la preparatul ceaiului.

Ceaiul îi ordona și femeile. Dependența de aromă îi asigura zilnic cel puțin patru femei. Dacă era atent la dozele admise, reușea să nu facă abuz și, astfel, să se trezească în fiecare dimineață în același pat. Era singurul mofit la care ținea. Mara era începutul de zi, de viață, de gând.

Începu să fredoneze ușor, apoi din ce în ce mai apăsător, niște acorduri din Paganini. Se oprea cam la 10 secunde și citea cu voce tare versuri dintr-o carte cu poeme de Pavese. „Străina aceea necunoscută care înota nopțile/Singură și goală, în întuneric atunci când luna se-ascunde,/ A dispărut într-o noapte și de-atunci nu se mai arată”...

Fiecare vorbă răsună de parcă ai hârâi un motor în spațiu închis, cu ferestrele zăgănind a pustiu. Puse mâinile la urechi și, într-un efort de voință, își ascultă suflul. Simțea cum fiecare gând explodează, un spectacol de lumină înecat în fumul propriilor angoase. Nu știa unde merge, nici dacă drumul e drum de-adevăratele sau doar o iluzie din acelea care te înfundă când te aștepti mai puțin. Nu era o senzație nouă, nu era prima dată când se întreba de ce până acum nimeni nu și-a dat seama că ea nu era ea cu adevărat, ci o hologramă care se paraleliza cu un univers în mișcare și continuă refacere. Ea însăși nu se recunoștea în acest univers, dar știa că iluzia va deveni într-o zi formă de viață reală. O formă, să îi zicem femeie, care va ști totul despre mers, plâns, lașitate, trădare, iubire, spaimă, frică, zâmbet, duioșie, tristețe, voci, ascunziș. Tot ce acum trăia intens acolo, înapoia gândului zăgănitor.

Deschise ochii și îl privi. Încremenit în fotoliul vechi, uzat de certuri și frecături existențialiste, privea undeva spre colțul camerei. Un colț al fularului atingea greoi mâna coborâtă pe colțul mesei, peste două volume din Tolstoi. O obseda imaginea și, într-un moment de derută, se năpusti și îl eliberă pe Tolstoi din penitența mâinii lui. Îl simți tresărind, dar fără să își retragă privirea din colțul întunecat al camerei.

-Prefer Dostoievski. Am trăit zile și nopți cu Tolstoi, ca orice adolescent, și știi cât de greu te desprinzi din mrejele lui.

-De ce mreje, Ulm? E ca și cum ai regreta că odată, demult, ai crezut în povești.

-Nu, nu e același lucru. Tolstoi îți încetinește vuietul minții. Uneori ai nevoie de asta, dar pierzi pe drum multe explozii de fericire. Tolstoi e moral, Dostoievski te ajută să ajungi singur la morală, dar numai după ce treci prin iadul propriei firi.

-Azi ești filosof, observ! Dacă tot așa le explici și studenților...

-Studenții mei știu că iadul nu există decât ca proiecție a firii.

Ulm era profesor de vorbire la o facultate care pregătea viitori diplomați. Până la Ulm nu știuse niciodată că vorbirea se predă și că există și o metodă pentru ca studenții să își însușească practica fără să o deturneze pe fâgașul teoriei inutile sau demagogic-bombastice. De multe ori, Ulm însuși scăpa de sub control propria rostire și atunci studenții știau că urmează un regal filosofic. Se obișnuiseră cu asta și aproape că nu își permiteau să lipsească de la cursurile lui, tocmai pentru a nu rata vreo descătușare a profesorului lor preferat.

Durere

Durerea roade ca rugina și doarme ca noaptea în imensa pădure. Trupul fragil al himei mele ascultă cum arborii cerșesc din natură odihna. În artere se-aprinde cântecul ce doare. Doare... durerea... În năzuința către frumos, singurătatea, perdeaua ce-nchide infinitul doare. Mă doare.

Albă, lumina ce stă aplecată-n ferestre privește cum lacrimi albe-mi udă sufletul.

Ce doare, durerea!...

Apusu-n văpăi

Se zbate apusu-n văpăi ce urcă pe culme când arcuri de frunze se piaptănă-n oglinda de lac.

Tot sub frunze doarme obosită piatra. Pe umerii depărtării ce se apropie se scurg lanțuri de ecouri de păsări acide și-n apusu-n văpăi bombastice adorm pe buza dulce a unui nufăr năpraznic.

Piscuri albe

Uitate-n ninsoare, piscurile albe pun scară la nori. Gândurile pline de roade se cațără pe piatra veșniciei unde nu este ciocan și nici daltă. Lacrima căinței se rostogolește peste coline uitate-n armonie crudă.

Simbol al nimicniciei, puncte noi, minuscule, mișcătoare, umblă sinusoidal pe cerul stropit cu stele, fără durere, fără suspin ascuns.

În piscuri albe, Afrodita-și laie pânțele firave.

Noaptea

Trage noaptea iară perdeaua de întuneric, iar marea obosită adoarme șagalnic în porturi.

Tot respirând tăcerea suferinței, trâmbițe neînvins de noroc înalță imnuri fierbinți.

Brațele singurătății sfășie mantii de lumină. Cu nădejdi în lacrimi, pe poteci de stânci imperiul florilor respiră, noaptea tace.

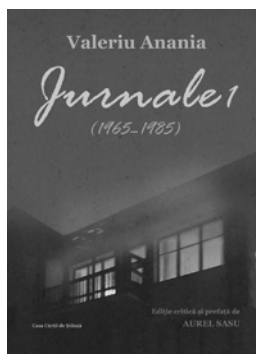
AUREL SASU

Un jurnal maiorescian*

Valeriu Anania este ultimul maiorescian al jurnalului în fărâme, telegrafic, fără elaborări ostentative sau scene senzațional-dramatice, interesant, tocmai de aceea, ca disciplină și atitudine intelectuală, în care idealul de viață și de valori morale exclude egoismul, răzburarea, duplicitatea, ipocrizia și polemica lipsită de finalitate. Există în însemnările zilnice ale scriitorului o psihologie a învingătorului, pe un fond, totuși, de „mizantropie tristă”, de crize și de confuzii interioare („Ce să fac cu restul vieții mele?” – 19 septembrie 1982), de anxietate consumată între „serile pustii” și zilele curgând egale într-o irepresibilă singurătate. Negura de pe suflet și-o înlătură dând curs unui instinct al împlinirii, al jertfei și al adevărării credinței din fapte. Există în paginile jurnalelor o subtilă filosofie a prea puținului și o vibrație de ritm lăuntric al dorinței de a izbuti, de a îndreptăți și de a se cuceri pe sine, ca argument de umanitate superioară și de recuzare a vulgarității ucigătoare de idealism. Impresionează extraordinarul sentiment al predestinării și magia personalității mereu austere, detașate, supusă disciplinei celor chemați, conștientă de valoarea sa în vremuri tulburi de izolare și de istorie căzută în anonimat.

În *Memoriile* din 2008, Valeriu Anania este victima și eroul evenimentelor întâmplare peste oameni, impuse, dictate, desfășurate cu largul concurs al unei politici de teroare, agresiune și tortură. Aici, sensul supraviețuirii se convertește în gestul exemplar de iubire, solidaritate și comuniune. Nu datarea, nu bătaia de oră l-a interesat pe autor, ci drama epuizată într-o grație dincolo de suferință. *Jurnalele* schimbă paradigma tragediei și a identității refuzate („omul fișă”) cu lupta lăuntrică și cu „pravila de chilie” a unei intimități consolidate prin exercițiul în-cuvântării și al arderii în disperarea de a se construi pe sine. *Memoriile* din 2008 erau un deșert de îndoieli și de întrebări fără răspuns, de melancolii și de regrete trăite sub semnul sacrificiului. *Jurnalele* aduc totul în albia de libertate a gândului și de bucurie solemnă a spiritului.

Sigur, însemnările nu eludează nici „intrigile ecleziastice”, nici „clientelismul evanghelic”, nici manipularea, impostura, ineptitudinea sau



* Prefață la Valeriu Anania, *Jurnale I (1965-1985)*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj, 2018.

docilitatea autoagresivă (în literatură inclusiv!). Precumpănitoare este, totuși, oferta de dragoste și de generozitate, modelul jafului duhovnicesc și, ar fi spus Emil Cioran, frumusețea adâncimilor de seninătate. O seninătate prezentă în fiecare izbândă literară, în fiecare proiect de istorie culturală și în fiecare predică construită, în general, pe ideea învierii timpului și a înnoirii omului. Pentru viitoarele ediții integrale de poezie, teatru, proză și publicistică, informațiile documentare (variante, geneze și cronologii), strecurate cu grijă ca argumente ale unei mari libertăți interioare și cu oarecare pedanterie a desăvârșirii vor fi, de acum, indispensabile. Mai mult, ele redefinesc întreaga operă memorialistică într-un tot al unei rotunjimi de idei și principii peste care se suprapun toate fostele înfrângeri, toate utopiile trăirii pe aripa cuvântului și toată arta de a ști să-ți faci fericită singurătatea. Văratecul – de la marginea codrului – a fost „cel mai fertil atelier de lucru literar”. Spiritul lui Valeriu Anania a trăit acolo un fel de existență imperială. Acolo, deznădejile de altădată au luat chipul unei beatitudini bine temperate a omului hoinărind prin cer.

THEODOR DAMIAN

Lectura ca *modus vivendi*.

Georgică Manole: *Buzunarul cu idei*

Georgică Manole este un intelectual de calitate, un cercetător asiduu și entuziast, fapt care este reconfirmat și de volumul *Buzunarul cu idei* (Ed. Ștef, Iași, 2017, 284 pp.), o carte despre cărți, de comentariu literar avizat unde sunt prezentați peste 40 de autori cu peste 50 de titluri, majoritatea dintre ei botoșăneni.

Gânditor sistematic, Georgică Manole plasează autorii studiați în context mai ușor sau mai greu de descoperit (el îl descoperă), cea ce reprezintă una din caracteristicile fundamentale ale criticii literare, dar în același timp face cu vizibilă dexteritate conexii și trimiteri la persoane, idei, cărți ce țin de domeniile literaturii, filosofiei, teologiei, psihologiei, sociologiei etc., conexii care, după Martin Buber, reprezintă cheia filosofiei.

Cum bine spune în prefață, iar cititorul poate vedea acest lucru cu prisosință, Georgică Manole citește cărțile despre care scrie (desigur, și pe cele despre care nu scrie) cu ochiul spiritului (poate fi și altfel? Poate da!). Acesta e modul firesc al autorului de a lectura. Nu este ceva impus, care se face cu efort, este deci un *modus operandi* ce izvorăște din *modus vivendi*, pentru că într-adevăr, Georgică Manole trăiește ceea ce lecturează și scrie



ceea ce trăiește, adică scrie din experiența interioară a întâlnirii cu autorul citit, o experiență uneori paradoxală prin aceea că nu numai cititorul lecturează textul dar și textul îl citește pe cititor. Georgică Manole se lasă citit de textele pe care le citește, adică afectat de ele și așa acestea intră definitiv în universul său interior din care apoi scrie pentru a împărtăși celorlalți ceea ce i s-a revelat numai lui.

Buzunarul cu idei este o bibliotecă vie ce se oferă lumii spre înobilare și înfrumusețare.

TUDOR SPĂTARU

**Dragostea ca destin în romanul lui
Nicolae Dabija
*Tema pentru acasă***



...să vă iubiți unii pe alții! Așa cum v-am iubit Eu,
tot așa să vă iubiți și voi unii pe alți.

Ioan 13:34-35

Trăim aproape numai cu grijile noastre zi de zi ...de parcă lumea a început cu noi și va dura mii de ani cu noi, mentiona Voltaire în unul dintre cunoscutele sale aforisme. În rarele momente de reflecție ne întrebăm de ce soarta noastră e altfel decât ne-am dori-o. Din păcate, umbra trecutului planează ca o povară grea asupra destinelor noastre. *Volens-nolens*, prezentul și viitorul nu sunt altceva decât o firească continuare a trecutului. Foarte puțini caută cu adevărat să cunoască de unde vin și să se pătrundă de viața și încercările prin care au trecut părinții lor. Nicolae Dabija, autorul romanului *Tema pentru acasă* este unul dintre ei. Dar el nu este un simplu continuator al operelor marilor scriitori-umaniști Paul Goma și Alexandru Soljenitin, fiindcă, spre deosebire de operele înaintașilor săi, romanul lui Nicolae Dabija *Tema pentru acasă* este, în fapt, un imn al dragostei, acea dragoste care „nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr” și care „...nu cade niciodată”. Se poate spune cu siguranță că romanul *Tema pentru acasă* și autorul său și-au creat locul lor în literatură, redescoperind viața tragică din trecutul apropiat prin prisma dragostei.... la fel cum Auguste Rodin redescoperea sculptura clasică, care părea epuizată ca metodă artistică de exprimare, transformând piatra în apă vie, miscându-se viu și unduios într-un continuu sentiment de dragoste veșnică. Iar dragostea

este „... sediul adevărului”, spunea Petre Țutea. Prin prisma dragostei și a adevărului, în romanul lui Nicolae Dabija se oglindesc și ororile patimilor prin care au trecut înaintașii și părinții noștri. Nicolae Dabija creează o veritabilă oglindă a Infernului pământesc continuu creat de regimul stalinisto-comunist, totalitar și criminal, dar și o minunată și dulce imagine a Paradisului dragostei. La Dabija adevărul este concentrat, intrând în el toată epoca lagărelor staliniste. Pe autor nu-l interesează anii de naștere ai eroilor săi istorici, ci epoca în care au trăit și activat. În romanul lui Nicolae Dabija dragostea nu este o declarație *de serviciu* sau una *siropoasă*, ci o firească formă de existență *aidoma laptelui matern*, care „... nu pismuiește, nu se laudă, nu se trufește”. Acesta este secretul popularității enorme a romanului *Tema pentru acasă* printre cititori, în special printre cei tineri.

Fără îndoială o operă de dragoste ca a lui Nicolae Dabija trebuie să se sprijine pe niște piloni de cristal ai inspirației, care determină prioritățile și crezul autorului și în definitiv locul și valoarea romanului în discuție. Opera lui Mihai Eminescu, și în particular proza lui, este fără nici o îndoială un punct de sprijin al romanului *Tema pentru acasă*. S-a scris despre asemănarea fizică a profesorului Ulmu cu Toma Nour din *Geniu pustiu*. De fapt, Toma Nour nu este singurul, ci totalitatea eroilor lui Eminescu atât din proză, cât și din poezia sa, și caracterizează calitățile fizice, dar mai ales pe cele spirituale și morale ale eroului principal din romanul *Tema pentru acasă*. În particular, trebuie menționat chipul demiurgic al lui Ulmu, baza profilului învățătorului de literatură din Poiană. Ca și al Mariei, de altfel. Cel mai important aspect al romanului *Tema pentru acasă* în relația cu opera înaintașului său este forma neintinată a dragostei. Sentimentul denumit cu acest termen în diverse situații poate fi o descriere a unei pasiuni, patimi ale unei iubiri păgâne și pământești, sau a unei dragoste pure, adevărate, perfecte sau divine, pe care Grigore Vieru o numea dumnezeiească. Fără îndoială că anume dragostea adevărată, sublimă, sacră, gata de sacrificiu, de lipsuri, într-un cuvânt dumnezeiească, este sentimentul care explodează din toată opera Marelui Eminescu, dar exact la fel și din romanul lui Nicolae Dabija. În acest sens romanul *Tema pentru acasă* se vrea a fi o continuare a prozei Luceafărului limbii românești, Mihai Eminescu.

Al doilea punct comun al cărții lui Nicolae Dabija și al creației eminesciene, în general, este participarea plenară a naturii, care este un material firesc la crearea părții lirice a romanului: „In acea noapte cerul era spuzit de stele ca niciodată. Dormiră pe acel covor de frunze și flori - pentru prima oară în ultimele luni - somn liniștit”... „Ce frumoasă e taigaua: închid ochii și-mi aduc aminte fiecare arbore pe lângă care am trecut împreună...” În acest sens un alt pilon de sprijin al romanului lui N. Dabija este creația populară, culminând cu neprețioasa nestemată a folclorului românesc „Miorița”, nelipsită de aceeași dragoste desăvârșită. În acest fel, Nicolae Dabija, în romanul său, își determină coordonatele

existențiale ale crezului de creator asumându-și rolul de urmaș fidel al marelui anonim.

O altă sursă de inspirație, la fel de importantă, în care sentimentul perfect al dragostei, curat, sublim și dramatic, așa cum îl prezintă Nicolae Dabija în romanul său, este dragostea în Cartea Sfântă (în special în Corinteni 1,13 și în Cântarea Cântărilor, și în chiar în Biblia întreagă): - *Mă gândeam că dacă ar fi să scoți din Biblie ... iubirea ... aceasta devine o carte oarecare*,- ne spune eleva Maria Răzesu. Teologic vorbind, dacă scoți din Biblie dragostea chiar nu rămâne nimic. Autorul romanului *Tema pentru acasă* încearcă și reușește astfel să aducă în limitele existențialului uman divinitatea și sacrificiul dragostei adevărate. „Ceea ce simt pentru el nu e dragoste. E ceva mai mult. E un foc ceresc, un sentiment din cele care te împreună cu cerul și face să te simți Dumnezeu”. În romanul lui Dabija găsim nu numai sursa modelului definiției biblice a dragostei, ci și modelul definiției biblice a familiei perfecte în unitate prin dragoste „Așa că nu mai sunt doi, ci un singur trup” (Facerea 2,24; Corinteni 6.16; Matei 19:6). „Mihai și Maria deveniră un singur suflet și o singură inimă ... Ființele lor se amestecară: el era ea, ea era el ...” De altfel autorul se referă în permanență la Cartea Sfântă și la Mihai Eminescu, iar versurile și tradițiile populare sunt prezente cu evidență în roman.

În literatura universală sunt multe opere care ar putea fi comparate cu lucrarea lui Nicolae Dabija pe motivul sentimentului erotic. Se poate face o comparație între *Tema pentru acasă* și *Romeo și Julieta*. Romanul are multiple afinități cu clasicul *Les Misérables*, chiar dacă *Les Misérables* nu este un roman dedicat expres sentimentului erotic. Fenomenul dragostei legate de sacrificiul suprem pentru binele aproapelui curge permanent în *Tema pentru acasă* și la fel de limpede ca în cunoscutul *Les Misérables*. Rezolvarea problemei fundamentale sociale și filozofice a existenței umane din ambele opere este similară și profundă, încât se poate spune că romanul în discuție ocupă același loc în literatura universală precum romanul *Les Misérables* și că profesorul Ulmu este o încarnare modernă a lui Jean Valjean. În acest context amintim decernarea prestigiosului premiu „Prix de l'Autre Edition” autorului și popularitatea enormă de care se bucură romanul său în rândurile cititorilor din Franța.

În literatura de limbă română învățătorul de limbă și literatură, Mihai Ulmu, amintește de cel de istorie, Horia Holban din romanul lui Ion Druță, *Horia*, sau din *Clopotnița*, iar eleva Maria Răzeșu amintește de o alta elevă, Marie, din același roman. De asemenea, cuplul Mihai Ulmu - Maria Răzeșu și istoria lor amintește de cuplul Nechifor Lipan - Vitoria Lipan din romanul lui Mihai Sadoveanu *Baltagul*. De altfel toate trei opere sunt piese de rezistență, bazate pe valori perene.

Romanul lui N. Dabija, în partea sa lirică în special, poate fi considerat un imn poetic al dragostei scris în vers alb. Traducerea lui în engleză a fost făcută de un alt poet (cunoscutul poet româno-american

Nicholas Andronesco), care a creat o urmare fidelă a originalului, transpunând în același vers alb cu aceeași vigoare poetică atât paradisul, divinitatea dragostei, cât și atmosfera infernală în care acționează eroii și profunzimea sentimentelor lor. Se știe că poeziile se traduc foarte greu, fiind nevoie să se transmită nu atât textul, cât valoarea poetică și spirituală, armonia, dar și profunzimile specifice ale versiunii în limba originală. Și mai greu e de tradus atât creația populară, cât și versurile unui poet de talia lui Eminescu, în ambele cazuri operele fiind parte din sufletul unui popor. Cu toate acestea, poetul Nicholas Andronesco a reușit o traducere excelentă a versurilor din debutul romanului, realizând în limba engleză o transpunere atât a celor din creația populară, cât și a celor din creația eminesciană. Titlul romanului în limba engleză *Resurrection from Hell* (*Înviearea din Iad*) corespunde în totalitate conținutului romanului și celor scrise mai sus, fiind de deasemenea o minunată dovadă de inspirație a poetului Nicholas Andronesco.

P.S. Sute de mii de țărani și intelectuali din Basarabia au fost persecutați și duși ca vitele în Siberia în perioada prigoanei comuniste, mărturisind prin lipsuri, suferințe și sacrificii în condiții crâncene dragostea pentru aproapele. Despre ei vorbește romanul lui Nicolae Dabija *Tema pentru acasă*.

PASSIONARIA STOICESCU

Al norilor

De la Kogaion la Athos este titlul cărții lui Marcel Miron, apărută la Editura „Timpul”, Iași, 2016, sugerând călătoria de la muntele zeului străbun Zamolxe, la muntele sacru al creștinismului.

Strabon relatează că dacii își numeau preoții „călători prin nori”, sanctuarul la care se închinau fiind un munte atingând norii. Dar tot călător prin nori e și poetul, iar un poet-preot, așa cum e autorul cărții sus-menționate, e de două ori „al norilor”.

Ca versul său să plutească, să zboare folosind Cuvântul, recreând lumea sub spectrul simțirii și originalității sale, începe o călătorie din norii cei joși ai profanului către cei cu mult mai sus ai sacrului. Darul acestei călătorii sunt poemele.

Rostul lor e mărturisit încă de la început de către autor: „/.../ să cânt, să slăvesc veșnicia,/ să dorm pe a cerului prispă” (*Cântec de luptă de la Muntele Athos*). Numai că, până la slava veșniciei, „în nopți de tânguire/ printre pădurile de psalmi/ cu nesfârșite litanii” (*Chihlimbare athonite*), sunt întâmpinați la Athos „copiii obosiți ai lumii/ aruncați de valuri/ pe

țărml pustiu/.../ și luptă cot la cot/ fără să se cunoască,/ trăiesc murind/ fără să se iubească/ și zboară vulturește în cer/ fără ca cineva să-i jelească” (*În portul Vatoped*), aceștia fiind pelerinii și viitorii călugări athoniți.

Totul se petrece între jos și sus: “cerul se lasă jos/ mai jos/ și mai jos/ până în sufletul drumețului/ frate pelerin/ prin râpile/ străjuite de copaci/ jnepeni/ și chiparoși” (*La Muntele Athos*).

Răgazul pentru rugă e atât de pătruns de sacralitate „pe muntele cu cerul lăsat”, încât măruntele fapte lumești nu-și află aici locul (și e demonstrativ cazul pelerinului-poet Cassian Maria Spiridon, cu barba și unghiile netăiate).

Chipuri de călugări (*Călugărul de la Karloviț*), dar și de călugărițe (evident, nu de la Athos!), obiecte din recuzita monahală și din practicile mănăstirești (*Candela, Polifonie, Priveghere, Rugă la miez de noapte*) rotunjesc structura cărții și esența ei: „mergi și cântă/ muncești și te rogi/ și-l pui pe Dumnezeu la lucru/ în inima ta” (*Polifonie*).

Contemporaneitatea e uitată asumat, pentru a fi tactic readusă în finalul cărții. Până atunci poetul rememorează alt urcuș: din prispa casei părintești către lume și viață. Dar și în această ipostază „Cu capul în jos/ ca apostolul Petru pe cruce / eram singurul care vedeam cerul./ Cei din jur/ priveau cu atenție pământul/ și-mi desenau cărările” (*Tânăr risipitor*). Iar cărarea aleasă, privind cerul , devine profesiunea sa de credință: „A practica liturghia din mers/ ca respirația/ ca mâncarea/ ca iubirea” (*Polifonie*), adică a fi dedicat pe viață ei.

Câteva poeme de dragoste pentru mamă, bunică, soție, iubită completează fericit și discret cartea: *O stea pescuiește, Mi-am uitat somnul, Pâinea nedospită, Cununie, Două lebede pe Siret*.

Copleșit de nostalgia trecerii și a devenirii, Marcel Miron rememorează rădăcinile părintești: *De mână cu tatăl meu, A plecat tata, Pătuțul mamei*.

Basmul, ca poartă de trecere de la lumea fantastică la cea reală, amintind parabola vieții din *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, întregeste această călătorie în *Întâlnire cu Ghionoaia*: „Aruncă Făt Frumos/ aruncă-ți toate amintirile/ păstrează curată/ roata cu cele șapte spițe/ ale neamului tău...”, dar și în poemul *În port spre tărâmul celălalt*.

Întors în gheena contemporană, „deasupra timpului periculos/ întindem orizontul/ mai departe de noi/ și capetele în nori/ pentru o gură de oxigen” (*Cântecul statuilor unduitoare de la clubul Colectiv*).

E clar că atmosfera citadină e irespirabilă, cu tragediile și neputințele ei, din prostie sau din nepăsare. Extrem de lucid „pe banca mea de pelerin”, poetul aflat în trecere se simte gunoier și adună „princiipiile concitadinilor/ abandonate la întâmplare/.../ Stăpânii lor/ încă mai sforăie adânc/ în somnul dimineții/ iar eu adun/ ideile/ cuvintele mărunte/ planurile înalte/ idealurile salvatoare ale omenirii/ produse în ajun”. Numai că,

martor în cetatea athonită a lui Dumnezeu, se simte înălțat de consecvența și profunzimea rugilor de acolo, iar în cetatea de zi cu zi din toate rămâne „un pumn de cenușă/.../ pe când măreții autori/ încă mai sforăie/ în somnul dimineții” (*Principii abandonate*).

Ajuns „În port spre tărâmul celălalt”, autorul îmbie ca un adevărat preot-poet ce este: „Dragi prieteni / mai treceți prin portul meu/ și vă luați candelile aprinse”.

„Îmbrăcat în suflet foșnitor” (*Priveghere*), Marcel Miron caută și găsește în acest spectaculos balans al lumii aflate între sacru și profan corespondențe lirice, bucuria calmă a conviețuirii cu ființe și lucruri, adică „vorbirea cu Dumnezeu în limba maternă”.

VICTOR TEIȘANU

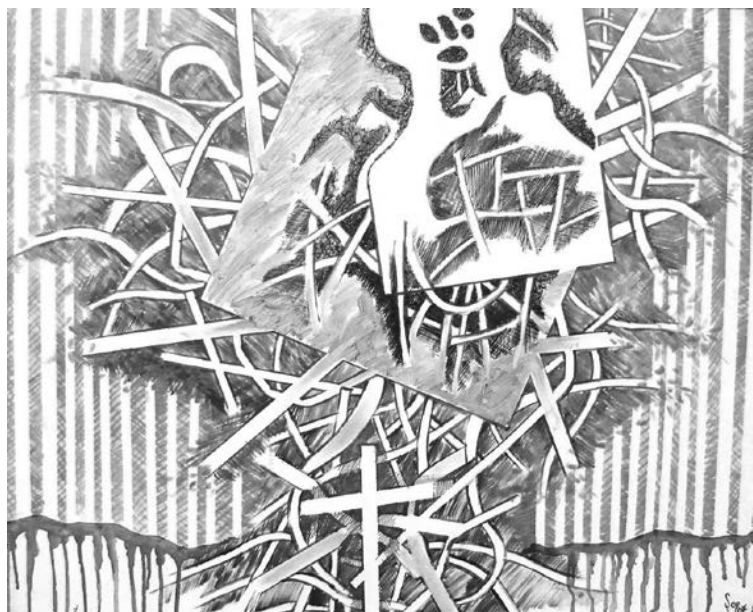
Cezar C. Viziniuck: Raportul cu timpul și limitele ontice

Un aspirant la poezia adevărată, mistuit de fascinația cuvintelor, este și Cezar C. Viziniuck. A doua sa carte de versuri, *Eu în culori incerte* (Vital Prevent Edit, Drăgotești, 2016), continuă într-o măsură importantă filonul inaugurat cu volumul de debut. Și anume, o zonă erotică saturată de freamăt romantic, în care partenera este rareori extrasă din vălurile ficțiunii și visului, spre a fi abordată în toată concretețea ei palpabilă. Persistă încă tonul confesiv, autorul fiind mereu atent să-și compună o mină a autenticului și sincerității, ceea ce-i și reușește. Ce nu-i reușește pe deplin este constanța valorică. Există multe texte valabile, unele chiar remarcabile și din unghiul judecății estetice, dar sunt și compoziții fade, care conțin naivități și insuficientă sublimare poetică. Vezi, de pildă, *Ciori* (p. 21). Lupta cu materialul de construcție lirică se arată dramatică și greu de câștigat, pentru că și scopul final este măreț. Ne-o spune însuși Cezar C. Viziniuck: „ideea unui poem pe care/ niciodată nu-l voi termina/ iar copiii mei vor lupta cu el/ generații/ un poem în care luna apune/ soarele se stinge/ moartea răsare” (*De mii de ani*).

Purtând pecetea introvertirii, autorul nu se simte confortabil decât în solitudine sau refugiat în sine însuși. Dar aceste ipostaze devin primejdioase, întrucât îi adâncesc rana necicatrizată a iubirii : „mă trezesc



și dezvoltiez negativul/ închid ochii te privesc plâng și/ merg mai departe/ singur/ (asta se-ntâmplă acum)” (*Îngerul meu*). De altfel erotismul pare să irige suprafețe întinse din poezia lui Cezar C. Viziniuck, totul proiectându-se în închipuire și cu tușe nostalgice. Recluziunea și distanțele geografice pot avea însă și partea lor bună, cum ar fi menținerea apetitului creator : „de atâta singurătate fericită am parte/ mai fericită chiar decât primăvara/ sunt un bărbat singur ce-și scrie poezia/ la mansardă privind pe geam la taxatorul/ din parcare vecină îmbrăcat în vestă/ reflectorizantă/ verde cu mustață cernită și chelie/ (seamănă cu bunicul Dumnezeu să-l ierte)” (*Iubita mea singurătate*). Dar cum aparențele înșală adesea, nici Cezar C. Viziniuck nu este chiar un introvertit total. Are și elanuri combative, încordându-și mușchii contra nimicniciei din jur și punând la zid spiritul intrigant al contemporanilor: „puteți zice ce vreți/ nu vă aud/ cuvintele gurilor voastre sunt/ prea încete pentru urechile mele/ adio lume a bârfelor” (*Lumea mea*). Dacă din când în când poezia lui Cezar C. Viziniuck este subminată de platitudini, rostite cu aerul apodictic al cugetătorului, există, precum afirmam mai devreme, și multe texte admirabile. Am pomeni în acest sens o compoziție ca *Șantier*, în care discursul convinge pe deplin și este de reținut: „peste tot se profilează ziduri/ grinzi metalice/ un pod rulant/ hale deschise/ și containere sub lacăt/ ceva de ruină plutește/ peste șantier/ de timp părăginit/ mort/ și iarăși o cifră fatidică// printr-un efort de voință/ apar brațe lungi de macarale/ făcând să zboare prin aer volume/ să se așeze unul peste altul/ unul lângă altul”. Aici penetrarea textului cu vocabule din universul tehnicii și aparenta cantonare în antipoetic, amintesc de spațiul încă foarte dinamic al postmodernismului. În perimetrul reușitelor trebuie citat și *Ekdysia*, unde autorul izbutește să pună în consonanță palierul meditativ cu limbajul necesar, conferind lexicului o mereu adecvată capacitate de repliere: „mai plini suntem de cele dobândite prin fapte/ cuvintele oarbe și visul/ nu ne mai sfășie zborul,/ amintirile seninătății/ nu ne mai dor...// o, Ekdysie, Ekdysie,/ Eleuthyie a descătușării./ Zeiță cu trup de peșteră/ și suflet,/ lumina din oasele stelelor./ Vamă ne-ai fost/ unde-am pierdut Paradisul/ netrăit precum moartea/ și copilăria”. Această planare pe deasupra contingenței, ca reflex al înțelepciunii, face cumva trimitere la Saint John Perse, pe care autorul nostru îl și menționează într-un loc. Și aici, ca mai peste tot în textele semnate de Cezar C. Viziniuck, obsesia erotică pare desenată în aer, devenind o fantasmă.



Liviu Șoptelea, *Ziua mea de luni*

Nu întâmplător toate drumurile duc la reverie, la constructul imaginar, unul din texte intitulându-se chiar *Femeia din vis*. Granițele dintre real și fictiv fiind aproape imperceptibile, ajung să se confunde, încât autorul nu ezită să pună semnul egal între portretul iubitei și cel al morții, aceasta din urmă reprezentând însăși imaginea perfecțiunii : „Mă opresc un moment/ din călătoria mea cu viața de mână/ și o privesc în ochii negri/ păru-i lung/ mâinile-i albe/ corpu-i perfect/ este atât de frumoasă!// Foarte curând voi fi al ei/ și viața va rămâne văduvă pe veci” (*Moartea*).

Fără a întrerupe contactele cu lumea exterioară, Cezar C. Viziniuck pare mai degrabă un prizonier al realității dinlăuntrul său, în care se confruntă dorințe și renunțări. Cu siguranță, trăirile sunt intense și tensionate. Rămâne ca travaliul poetic și filtrele propriei senzuri să aleagă întotdeauna echivalențele inspirate pentru aceste trăiri. Momentele izbutite, destule și în acest nou volum, indică traseele pe care se poate dezvolta mai departe poezia lui Cezar C. Viziniuck. Adică un teren pe care să se completeze reciproc filonul confesiv, bazat pe autenticitate, cu vibrația reflexivă, rezultând din însuși raportul său cu timpul și limitele ontice.

Luminița Cornea: Cercetări reprezentative

Sub sintagma *Studii și articole literare* (Editura Pastel, Brașov, 2014, 234 pp.) Dna prof. dr. Luminița Cornea, cunoscută mediului cultural românesc prin lucrările deja publicate¹, a antologizat o parte a studiilor, articolelor și recenziilor de literatură, cultură și teologie ce poartă semnătura dânsiei.

Între preocupările importante materializate în cercetări ce se regăsesc în paginile volumului se numără cu precădere cele dedicate unor personalități importante din istoria județului Covasna. Astfel, valorificând un bogat material documentar, dar folosindu-se totodată și de informațiile provenite din materialul edit existent, dânsa oferă medalioane ample dedicate unor membri marcanți ai familiei Cioflec, respectiv scriitorului Romulus (pp. 17-88), profesorului Constantin (pp. 8-9), soților lor Antonia și Maria (pp. 9-11), dar și celorlalți exponenți ai acestei ilustre tagme scriitoricești, episcopului Justinian Teculescu al Armatei, devenit ulterior ierarh al Cetății Albe-Ismail (pp. 89-108), și altor membri ai familiei acestuia (respectiv Nicolae Teculescu – pp. 131-150, Radu Teculescu, pp. 109-131, sau Bujor Teculescu 151-162), toți exponenți de seamă ai literaturii noastre.

Momente importante ale istoriei românilor, precum Marea Unire de la Alba-Iulia sunt și ele prezentate în paginile volumului, într-un studiu ce analizează contribuția fraților Horia și Bujor Teculescu la acest eveniment (pp.163-170). Apoi, scriitoarea se concentrează asupra a două monumente importante ale literaturii române vechi, respectiv *Cazania lui Varlaam* (pp. 171-182) și *Biblia de la București* (pp.183-191), cărora, cu prilejul unor momente omagiale, le analizează rolul jucat în evoluția poporului nostru.

Ultima parte a volumului conține o selecție de recenzii și prezentări de carte purtând semnăturile autorilor Menuț Maximinan, Ionel Simota, Marin Iancu, Ioan Dănilă, Teodor Ardelean, Marian Palade, Ana Hinescu și Arcadie Hinescu sau Maria Stoica. Dacă în paginile unor reviste precum *Angystia* sau *Vatra Veche* ele i-au delectat pe cititori, antologizate aici, ele pot fi accesibile mai ușor celor interesați de opera publicistică a autoarei sau de lucrările autorilor prezentați.

Lucrarea doamnei profesor dr. Luminița Cornea ce antologizează o parte dintre cercetările cele mai reprezentative ale autoarei, se constituie așadar, după cum am încercat să arătăm în paginile prezentării noastre, într-un volum util și interesant deopotrivă cititorilor interesați de istoria culturală a județului Covasna, cât și pentru cei care doresc să afle mai multe despre istoria românilor. Titlul, căruia i s-ar putea obiecta faptul de a fi incomplet (personal, aș fi propus sintagma *Studii și cercetări literare, istorice și teologice*), deconspiră totuși în parte conținutul volumului, care face cinste autoarei, clasându-o între cei mai prolifici scriitori transilvăneni,

a căror operă beneficiază de standarde academice înalte. De aceea, nu putem decât să felicităm inițiativele doamnei profesor și să sperăm că acestei lucrări se vor adăuga în curând altele, în paginile cărora va desțeleni istoria covăsneană și cea transilvăneană, scoțând la iveală lucruri noi și interesante privitoare la conținutul ei.

NOTE:

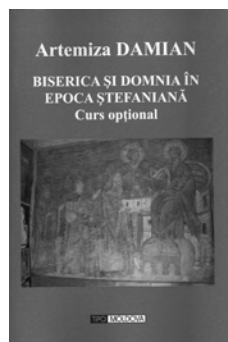
¹ Între cele mai importante titluri se numără și: Luminița Cornea, *Pe cărarea Raiului. Convorbiri duhovnicești cu Înalt-Preasfințitul Ioan, Arhiepiscop al Covasnei și Harghitei*, ed. a II-a, Editura Sophia, București, 2014; Idem, *Scriitori. Case memoriale*, vol. 1, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2001; Idem, *Întru lumina munților – fragmente de spiritualitate românească*, Editura Nico, Târgu Mureș, 2013; Idem, *Excursia literară – îndemn spre cunoaștere*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010; Idem, *Locuțiuni verbale în romanul istoric sadovenian – o abordare gramaticală, stilistică și poetică*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008; Luminița Cornea, Constantin Catrina, Ioan Lăcătușu, *Teculeștii din neam în neam*, Editura Angvstia, Sfântu Gheorghe, 2008; Afrian Costache, Luminița Cornea, Cristina Ionescu, Gheorghe Lăzărescu, *Atlasul literaturii române*, Editura Cartographia, București, 2003; Ioan Lăcătușu, Luminița Cornea, Ioan Luca, *Personalități ale orașului Covasna*, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2009. Aceștia li se adaugă și edițiile îngrijite de dânsa. A se vedea: Romulus Cioflec, *Cupa Domeniilor, comedie în trei acte*, ed. Luminița Cornea, Editura Angvstia, Sfântu Gheorghe, 2012; Ioan Graure, *Cinstirea părinților – culegere de predici și articole*, ed. Luminița Cornea, Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2008; Justinian Teculescu, *Pentru neam și pentru lege – cuvântări și predici*, ed. Luminița Cornea, Editura Angvstia, Sfântu Gheorghe, 2006; Societatea de Științe Filologice – filiala Covasna, *Ideea de Eminescu*, ed. Luminița Cornea și Cristina Vișan, Editura Arcuș, Sfântu Gheorghe, 2000; ***, *Romulus Cioflec – un ardelean pe drumurile lumii*, ed. Luminița Cornea, Editura Arcuș, Sfântu Gheorghe, 2007; Romulus Cioflec, *Moarte cu bucluc*, ed. Luminița Cornea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, 1998; ***, *Poezii populare culese de Dimitrie Cioflec*, ed. Luminița Cornea, Societatea de Științe Filologice, Filiala Sfântu Gheorghe, 1994.

O interesantă abordare a istoriei medievale românești

Lucrarea *Biserica și Domnia în epoca ștefaniană. Curs opțional* (Colecția Academica, Editura TipoMoldova, Iași, 2015, 269 pp.), a cărei autoare este distinsa Dna prof. Artemiza Damian de la Școala cu clasele I-VIII “Teofil Vâlcu” din Hânești, a văzut lumina tiparului în condiții grafice deosebite și cu o ilustrație impresionantă. Volumul este structurat în două părți distincte, relativ simetrice cât privește cantitatea de informație. O primă parte, numită „Retrospectivă istorică”, formată din șase capitole, poate fi oricând publicată separat, ca lucrare științifică de cercetare, găsindu-și locul în orice revistă științifică de profil.

Autoarea ne oferă, în această primă parte, suportul teoretic pe baza căruia va fi structurată a doua parte, cea a *Cursului opțional*. Capitolul introductiv este cel în care ni se prezintă motivația abordării acestei teme: necesitatea aprofundării aspectului religios al domniei lui Ștefan cel Mare, în contextul mai larg al realităților sud-est europene din a doua jumătate a secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea, valorificarea și completarea lucrării *Biserica și Domnia în epoca ștefaniană*, realizată de către autoare în vederea obținerii gradului didactic I, familiarizarea elevilor de gimnaziu, cu precădere a celor din clasele a VI-a și a VIII-a, cu viața bisericească din epoca ștefaniană, cu aspecte ale prezenței istorice a marelui voievod pe meleagurile botoșănene. Tema în sine, Ștefan cel Mare și Biserica, a suscitat un mare interes în istoriografia română, dar și în cea străină. Să nu uităm, cum menționa și doamna profesoară, că istoriografia epocii ștefaniene numără peste 2500 de titluri, monografii, studii și articole, multe dintre acestea referindu-se la componenta religioasă a domniei lui Ștefan, cea care a dus, de altfel, la canonizarea voievodului, prin Tomosul Patriarhal și Sinodal de canonizare din 20 iunie 1992, Președinte al Consiliului Sinodal fiind Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Primul capitol prezintă succint, dar bine documentat, geneza cadrului instituțional al statului medieval Moldova, fiind evidențiată originea bizantină și sud-slavă a instituțiilor ce au articulat viața statală de aici. În următorul capitol, se face o aprofundare a uneia dintre instituțiile fundamentale ale statului medieval românesc, Biserica, având legătură directă cu subiectul lucrării. Organizarea bisericească e prezentată începând de la întemeietorii Dragoș și Bogdan, continuând cu Petru I Mușatinul, care înființează Mitropolia Moldovei, deși nerecunoscută de către Patriarhia constantinopolitană, continuând cu rodnică domnie a lui Alexandru cel



Bun, în timpul căruia se desăvârșesc episcopiile Rădăuților, păstorind ținuturile din Țara de Sus a Moldovei și cea a Romanului, necesară în contextul extinderii spre sud și est a statului moldovean. Nu este amintită a treia episcopie, cea a Hușilor, înființată în 1589, în timpul domniei lui Petru Șchiopul, dar evenimentul transcende perioada asupra căreia și-a propus autoarea să reflecteze în prezenta lucrare.

Capitolul al IV-lea, care dă și numele lucrării este, firesc, și cel mai consistent. Sunt abordate relațiile Domn - Biserică în timpul lui Ștefan cel Mare, relații care nu puteau fi decât foarte bune, lucru evidențiat încă din momentul preluării domniei de către marele voievod, a cărui întronizare spirituală a făcut-o mitropolitul Teoctist, se prezintă, apoi, prolifică activitate ctitoricească a lui Ștefan cel Mare, 44 de biserici și mănăstiri “presărate pe tot cuprinsul Moldovei” și înălțate, potrivit pisanilor păstrate, “spre lauda Domnului și pentru pomenirea drept măritorului și iubitorului de Hristos, Io Ștefan Voievod”. Nu sunt uitate nici mănăstirile cărora marele domn le-a făcut doar danii, nici bisericile atribuite lui Ștefan cel Mare, dar asupra ctitorilor cărora încă există dubii. În sfârșit, sunt evidențiate și ctitoriile bisericesti ale rudelor lui Ștefan cel Mare și ale marilor dregători din vremea sa. Este remarcată arhitectura religioasă specifică a domniei lui Ștefan, care a făcut să se vorbească despre stilul artistic al epocii ștefaniene. Nu sunt uitate nici relațiile domnilor de până la Ștefan și ale Bisericii ortodoxe cu armenii și Biserica armenescă, precum și cu catolicii și Biserica acestora. Capitolul se încheie cu o scurtă, dar cuprinzătoare prezentare a creațiilor spirituale ale Bisericii Moldovei, evidențiate prin caligrafie, decorația manuscriselor, orfevrărie, broderie, copiere de pravile, consemnarea evenimentelor istorice, punându-se accent pe aceste activități desfășurate în cadrul mănăstirii Putna, aleasă de domn și ca loc al odihnei veșnice a trupului său.

Următorul capitol prezintă relațiile Bisericii Ortodoxe moldovenesti cu Bisericile surori din Transilvania și Țara Românească. În Transilvania, Ștefan cel Mare va ctitori biserica mănăstirii Vadului, unde vor păstori vlădicii transilvăneni aleși de domnia Moldovei și sfințiți de către Mitropolitul Moldovei. La Feleac va ridica domnul, pe locul unei mai vechi ctitorii de lemn, o frumoasă biserică în stil gotic. Cele două așezăminte ștefaniene transilvane, de la Vad și Feleac, vor deveni centrele a două episcopii ortodoxe ale românilor transilvăneni. În ceea ce privește spațiul muntean, în care Ștefan cel Mare a domnit timp de 16 ani, prin interpuși, este menționată ctitoria de la Râmnicu Sărat a marelui domn, ctitorie cu hramul Sfintei Parascheva.

Ultimul capitol al primei părți are în vedere relațiile Moldovei și ale lui Ștefan cu Patriarhia constantinopolitană dar, mai ales, cu mănăstirile de la Sfântul Munte Athos. Începând cu mănăstirea Zografu, fostă a bulgarilor dar ctitorită din nou de către domn, continuând cu daniile, ajutoarele bănești sau lucrările date, respectiv efectuate, la mănăstirile Hilandar, Sf.

Pavel, Grigoriu, Kostamonitu, Vatoped, toate au făcut ca până astăzi călugării de la Sf. Munte să-l pomenească respectuos și cu adâncă evlavie pe Ștefan cel Mare, unul dintre cei mai mari susținători ai acestor așezăminte. În eventualitatea unei aprofundări ulterioare a temei, îi recomand doamnei profesoare volumul editat de către prof. univ. dr. Petronel Zahariuc, istoric ieșean cu obârșii botoșănene, din Ibăneștii care l-au dat și pe istoricul Dumitru Vitcu, volum intitulat *Contribuții privitoare la Istoria relațiilor dintre Țările Române și Bisericile răsăritene în secolele XIV-XIX*, apărut în 2009, la Editura Universității “Al. I. Cuza”, din Iași și reunind studii de specialitate ale unor cunoscuți istorici.

Partea a doua a lucrării este și cea care oferă suportul conceptual de curs opțional. Autoarea propune o structură a programei de opțional pentru două semestre, o oră pe săptămână, programă care se adresează elevilor din clasa a VI-a sau clasa a VIII-a. Aici aş sugera o diferențiere a competențelor generale, a celor specifice, dar și a conținuturilor, prin adecvarea lor la particularitățile cognitiv-afective, de vârstă și preocupări distincte, ale elevilor de clasa a VI-a, respectiv a VIII-a, inclusiv care să țină seama de contextul în care se studiază istoria medievală românească în clasa a VI-a, cumva conjunctural, într-un cadru istorico-geografic integrat, ca parte a istoriei europene și universale.

Sunt create și prezentate și modalități și instrumente de evaluare, cu itemii corespunzători, pe lângă metodele clasice de evaluare propunându-se metode moderne, alternative, dintre care cităm: observația sistematică, investigația (interviuri cu preotul sau cu bătrânii satului), portofoliul, individual sau pe grupe, proiectul, studiul de caz, autoevaluarea sau hărțile conceptuale.

Sunt date două modele de teste, dar alegerea acestora sau conceperea altor modele de teste rămâne la libera alegere a cadrelor didactice care, eventual, se vor decide pentru acest opțional. Sunt elaborate mai multe tipuri de proiecte didactice, pentru diferite unități de învățare din planificarea calendaristică, modele de aplicație pentru diferite metode de învățare, tradiționale și moderne.

Ultimul capitol e cel conclusiv, în care autoarea, ajunsă la finalul demersului său creativ, explică resorturile ce au dus la proiectarea acestei lucrări, venind și cu o serie de explicitări ale intențiilor urmărite.

Lucrarea doamnei Artemiza Damian propune o abordare interesantă și complementară a istoriei medievale românești, cu accent pe epoca ștefaniană. O primă parte, foarte bine documentată, dovedește incursiuni în arhive și acces direct la documente, cum îi stă bine unui istoric și unui profesor de istorie, parte care sintetizează foarte bine o vastă literatură istorică și care este suportul pe baza căruia, prin operaționalizare, profesorul de istorie poate susține un curs opțional. De remarcat faptul că acest opțional poate fi predat și elevilor de liceu, cu precădere celor din clasa a XII-a, profil socio-uman sau filologie. Și aici, din nou, sugerez o

adaptare a suportului de curs opțional, a programei, obiectivelor și unităților de învățare potrivit cu nivelul de școlaritate și contextul învățării istoriei românilor.

În final, o încurajez pe doamna profesoară să completeze lucrarea cu un capitol referitor la confruntările militare ale lui Ștefan cel Mare abordate din perspectivă geo-politică și religioasă. E ceea ce, de altfel, doamna Damian și-a și propus să facă, în finalul lucrării sale. O felicit din toată inima pentru această lucrare, și sper că nu va rămâne doar la nivel de intenție cursul opțional, pentru tot ceea ce reprezintă Domnia Sa ca vector de spiritualitate, credință și mentorat, la nivelul unei comunități, precum cea a Hăneștilor, care a dat românilor pe Teofil Vâlcu, marele actor sau, mai recent, pe distinsul Theodor Damian, cunoscut teolog, profesor universitar, literat, eseist de factură creștin-ortodoxă, editor și iubitor de tot ceea ce înseamnă Botoșani și România.

DANIEL MARIAN

Dumitru Ichim: Lecția iubirii pentru veșnicie

Iubirea nu are căi de acces, porți, uși, ferestre la care să te faci anunțat; nu e ca și când ai căuta unde e acel infinit de frumos la care să mergi uneori, în zori sau în apus, în zi se sărbătoare sau de lucru, atunci când ești vioi sau obosit. Iubirea e sâmburele sinelui tău; pornind de la ea se întâmplă tot ceea ce merită trăit. Singura proiecție personală care corespunde adevărului este doar cea pornită din certitudinea iubirii, orice altceva fiind simplu decor.

Pentru Dumitru Ichim, care este Om al lui Dumnezeu, prin taina preoției și mai înainte de aceasta, prin voința Lui, iubirea este esențialul catalizator, care nu poate fi discutabil sau analizat. Atunci când iubirea are partea ei firească de omenească adresabilitate și totodată atributivitate, se face astfel încât sufletul poetului Dumitru Ichim își desfășoară curcubeul înspre fericirea Cuvântului.

Alcătuirea de poezie *Tu știi că te iubesc*, volum apărut la Editura Cathisma (București, 2016) și prefăcut de către ierom. Savatie Baștovoi, reprezintă, cred, gestul său cel mai greu de dus în această viață, acela al profunzimii trăirii dincolo de a-i fi alături aleasa inimii sale într-o împlinire



vieții pe acest pământ, care împlinire însă înainte de vreme s-a surpat dureros și ireversibil.

Aș îndrăzni, cu evidente riscuri de interpretare semantică, să spun că există de-adevăratelea o bogăție a asumării pierderii, prin aceea că memoria poate dacă nu suplini, măcar împăca nemăsurat ființa omenească și a o îmbrățișa în orizonturile tandre care nu țin de absolut în nicio conotație fizică. În același timp nefiind doar închipuire, ci mai degrabă prea-clară aieva, prioritatea măsurării și interpretării existențiale este transpusă de la emoțional la categoric.

Dumitru Ichim uneori îmi spune 'fratele meu mai mic'... eu i-aș cere voie acum să-mi asum aceasta, atunci când voi cita din scrierea dumnealui, pe care nu știu dacă e potrivit să o localizez spațio-temporal; acest lucru este însă deja sugerat ca voință dar și ca neputință de către ierom. Savatie Baștovoi, astfel: „Atemporal ca Shakespeare, fără a părea o icoană; îndurerat ca Voiculescu, fără a fi un militant; z buciumat ca Argehezi, fără a-și pierde credința; ermetic și muzical ca Barbu, fără a fi sedus de joc, acest nume prea puțin cunoscut din pricina smereniei autorului, este, prin aceste sonete, ultimul mare poet român în viață care se înscrie în cea mai riguroasă și mai solemnă tradiție a poeziei moderne universale”.

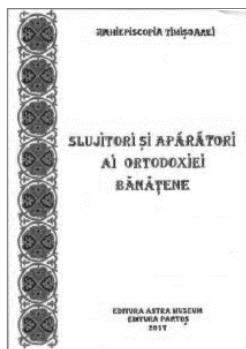
Bine, și acum întreb oarecum sfios: Cum să mai citez? De ce aș face asta? Și dacă aș fi scris despre o mie de cărți sau despre niciuna. Este poetul, este cartea. Este ceea ce trebuie să rămână. Da.

VASILE MUNTEAN

Personalități bănățene în trecut și azi

Volumul *Arhiepiscopia Timișoarei: Slujitori și apărători ai Ortodoxiei bănățene*, (Ed. Astra Museum și Ed. Partoș, Sibiu-Timișoara, 2017, 374 pp.) a apărut la inițiativa și cu binecuvântarea Î.P.S.Părinte Mitropolit Ioan Selejan al Banatului, care în Cuvântul-înainte vorbește despre vechimea creștinismului în arealul Banatului, colț de țară românească ce a cunoscut suficiente vicisitudini, trecând în timp prin vama mai multor stăpâniri străine.

Cartea de față - cum arată același întâistătător al Bisericii bănățene – conține 173 de medalioane, dedicate unor oameni de bine: ierarhi și alți clerici (de mir și din cinul mănăstiresc), cârmuitori laici, dascăli, ctitori de așezăminte (inclusiv de școli), militanți pentru drepturile legitime ale „oamenilor pământului”, după expresia lui N. Iorga, adică ale autohtonilor, politicieni cu frică de Dumnezeu, mireni atașați spiritualității ortodoxe și neamului nostru ș.a.m.d. Toate aceste personalități și-au adus o contribuție mai mică sau mai mare la înaintarea, la propășirea Bisericii străbune și a poporului bășinaș din această parte de patrie.



În ceea ce privește ordinea medalioanelor, se respectă – cum era de așteptat - criteriul alfabetic. În raport de informația bibliografică, alcătuitoarii textelor (colectiv de autori) au redactat profiluri sau portrete celor ce au meritat cu adevărat neuitarea noastră, nu puțini dintre aceștia sacrificându-și bunurile materiale și sănătatea, ba chiar și libertatea, spre a fi utili într-un fel sau altul obștii, concetățenilor.

În continuare, să ne fie permis a face o selecție de nume: voievodul Ahtum de la anul 1000, Ana Alexandrovici/Alexandru – fondatoare, preotul Mihai Avramescu – scriitor, Vincențiu Babeș – unul dintre membrii fondatori ai Academiei Române, politicianul Sever Bocu (decedat în închisoare în 1951), marele tribun Coriolan Brediceanu, Daniel – patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, monahia Patricia-Ecaterina Codău (condamnată la temniță de către autoritățile comuniste), părintele Emanuil Copăcianu – prozator, mitropolitul Nicolae Corneanu, Sorin Cosma - teolog, pr. Gh. Cotoșman – istoric, Eugeniu de Savoia – eliberatorul Banatului de sub otomani, protoiereul Mihai Gașpar – valoros scriitor, Gavrilă Gurean – ctitor, prof. univ. Aurel Jivi, mitropolitul Vasile Lazarescu (cel înlăturat din funcție de regimul roșu), Mocioneștii (Alexandru și Andrei), preotul Gheorghe Naghi - foarte competent istoric (emigrat în SUA în anul 1989), Ionel Popescu – vicar eparhial și cercetător, pictorul academic Nicolae Popescu, protopopul-istoric George Popoviciu, actualul arhiepiscop și mitropolit Ioan Selejan, vicarul mitropolitan pașoptist Dimitrie Petrovici - Stoichescu, I. D. Suciu – reputatul banatolog, mecenajii Constantin Udria și Emanuil Ungurianu, compozitorul și dirijorul Ioan Vidu *et alii*.

Cum reflecta pe drept cuvânt, în prefață, același mitropolit Ioan al Banatului, această lucrare poate deveni cu vremea un autentic dicționar al personalităților ecleziastice, naționale și culturale din Banat, în încheiere îndemnând pe lectori să se aplece cu smerenie asupra exemplului vrednicilor înaintași și să caute a le urma pilda.

New York-ul Poetului

*Orașul acesta-i din altă lume!
- îmi spuneam pe Broadway -
iată-mă în altă lume
cu ochii dilatați de amețitoarele
înălțimi ale zgârie-norilor
și de fețele trecătorilor multiplicându-mă
ca niște oglinzi în toate culorile
printre mașini se rostogolește pălăria
lui Walt Whitman poet din Manhattan
și mi se așează pe cap
iar Garcia Lorca ciuruit de gloanțe
lipește poeme pe geamurile metroului
ale lui? ale mele? –
m-afund în pădurea de blocuri
ca Dante în cealaltă lume
până mi se rup încălțările
și m-așed pe-o bancă din Central Park
trezit din vis de zgomotul caleștilor
cu miri și mirese îmbrățișându-se
nemuritori în fotografii
amintindu-mi de tânărul care am fost
și visam cu ochii deschiși
după zidul de beton al istoriei
ziua când voi ajunge aici
să-mbrățișez Statuia Libertății*

Către o lume a tuturor lumilor

*Aer în unsprezece colțuri,enerate vederi de sacră putere imperială,
- un fel de multigramă este frunza de copac interior.
Se strecoară înțelepciunea pe lângă iluminare,
se împrumută zei mesageri din vegetație,
strângând convingerea că-naripate coroane rănesc cerul.
Deochi deschis în mână de piatră întotdeauna dăruit se duce în fertilitate.
Arcuri plâpânde intră în secret,
insondabil oceanul devine purtător de adânc.
Mântuitor semn în fecundă dezvăluire piere.
A renăscut ciclica iarbă în aripi de păsări din intersecții.
Magică geometrie moare în fluidă și iregală putere.
Purificator teritoriu se pune în veghe,
întinsă conștiință de zeu petrece reamintiri,
veghează un zbor înconjurul solar, topește vârfuri de piramide.
Atotvăzătoare creștere se interzice în împodobire,
- imperiienerate în statui se prăbușesc în lungi sunete din tăceri.
Creatoare eră se cade pierdută în crescătoare unigramă.
Axele supreme se duc în energie, explicațiile mor în echivalențe,
dor adoptări de coincidențe,
se sfârșesc egale aripi ale nordului topit în sud,
- perfectă convertire se pune în marele meu sigiliu.
Benefic noroc are doar soarele prolific,
răspândirea șansei se duce-n probabilă ură,
simbol îngust de fundament adoarme în vegetală încredințare.
Sub formă de idee trecea o dropie tristă,
parabolă sfârșită-n însușire,
în dimensiunea deschisă a iubirii de mare teritoriu liber,
de înalt orizont către o lume a tuturor lumilor.*

Pot fi o energie liberă!

Vechea Stea în care m-am născut ca un uraniu viu.
De aş putea repeta, matematic vorbind, unirea şi spargerea de atomi
Aş fi Nemuritor, aş fi o energie liberă arzând la infinit!
Să respir energie, să inspir şi să expir energie, acesta este
antrenamentul Nemuritorilor.
Sunt chiar Universul respirând. Socoteala la piaţa energiei
e aproape simplă:
Că s-au născut grele sau uşoare, toate nucleele vor să aibă
o greutate medie!
De aceea respiră energie, inspiră, absorb şi expiră, eliberează energie.
Oamenii le spun acestor respiraţii energetice: fuziune şi fisiune.
Ai crede că te afli ori într-o stea ce se răceşte, absorbindu-şi
propria căldură,
Formându-şi uraniul viu, viaţa?!
Sau într-un reactor nuclear din secolul 21, fabrică de stele.
Cât din căldura universală, a absorbit, a respirat viul,
radioactivul uraniu cosmic,
la naştere? De aceea în lume uneori e atât de frig!
Un frig dublu parcă...
Dar fiindcă stelele trebuie să fie şi strălucesc, pot fi o energie liberă!
Fiindcă stelele strălucesc...

Proiect pentru statuia paradoxului

Statuia Libertăţii tânără la cap şi bătrână la picioare.
Am gândit, imaginat şi realizat cel mai bizar şi paradoxal proiect-
Proiect pentru Statuia Paradoxului! Proiect şoc!
Statuia Libertăţii cu cap de tânăr şi picioare de bătrân
Dar timpul pavajului de pietre al drumului istoriei e mult mai încet
Decât timpul gândului, timpul ideii - căci în apropierea pământului,
A masei, crescând gravitaţia, timpul curge încetinit astfel că de fapt
Picioarele noastre şi implicit ale Statuiei Libertăţii sunt mult
Mai tinere decât capul nostru. Si totuşi, poet fiind sfidez această
Deformare a timpului şi a spaţiului.
Aşez Statuia Libertăţii invers
O dau peste cap şi peste ochi şi peste inimă, spre a mă cunoaşte,
A mă avea. A mă da. A o avea. Între a fi şi a nu fi Steaua Paradoxului!
A fi un Om Matematic! Cu cap mereu tânăr şi picioare mereu bătrâne.

Ca și lumea ce a înălțat-o. Ca și omul ce și-a făcut o casă, masă
 și zbor în stele.
 Istoria ascunsă a omului e veche ca și picioarele ei, iar capul mereu tânăr
 Ca și linia schimbătoare a orizonturilor.
 Toate drumurile, fie și cele spre stele, pleacă din cap și sfârșesc
 în picioare.
 Înălțând capul, prelungind picioarele.
 Schimb viteza timpului și a luminii, opresc timpul și lumina,
 Fără a-i modifica viteza. Am prins lumina în capcana ei
 Si am numit-o Gaură Neagră. Einstein spunea că nu sunt găuri negre
 în Univers.
 Există locuri, găuri albe în care timpul poate să meargă mai lent?
 Poate chiar acum, scriind acest poem, pe această albastră filă!

Vizitatorii

Ei erau Copiii cei Mari ai Cosmosului,
 Oamenii cu Capul Mare și Ochii Imenși
 Puteai citi în ei imensitatea albastră
 A Spațiilor Siderale,
 Locuințele lor de pe Stațiile Orbitale
 Rotindu-se paradoxal de tăcute în jurul
 Pământului nostru
 Într-o stranie supraveghere sau ocrotire
 Sau corecție genetică, ultradirijată, depinde
 Cât te duc neuronii să-i detectezi cu radarele
 Din zona 51 ori din tine, din memoria cromozomială.
 Pune degetul pe hărțile cerești și adu-ți aminte
 De unde vii, ai venit, vei veni, călător în timp,
 De milioane și milioane de ani- Lumină
 Care ți-e Mesajul, Misiunea și cum poți respecta
 Într-o mișcare, browniană a străzii de pe Terra
 Etica galactică.
 Ii vezi, îi auzi cum bat - cu Iubire, la Porțile
 Dinspre Stele ale Pământului?! Ei, vizitatorii...
 Din Navele lor spațiale ne salută în zbor!
 Jalonând Drumul Întoarcerii în Stele, al Umanității,
 Spre Învierea ei, în Zbor Neîntrerupt, cu Viteza
 Luminii.
 Între Națiunile Cosmice cu Dreptul ei Cosmic,
 Sunt unul din Urmașii Zeilor Zburători - Oamenii din
 A 12-a Planetă în Sumer!
 Al Vizitatorilor!

MARIANA FLOAREA

Rămas bun, Majestate!

Sigur, avem fiecare propriile reprezentări despre locuri și repere geografice. Azi, îmi vin în gând aceste versuri: „Aș vrea să fiu o velă galbenă-n țara /Spre care plutim purtați de destin.”

Tunurile de la capătul străzii ce urcă la castel, locul de memorie al eroilor. Platoul de la Babele unde cerul coboară atât de jos că poți întinde o mână și prinzi norii ce-și deșiră palpabil, umbrele pe stânci. Ca într-un teatru cu umbre. Ca o transparență de haiku suprapusă peste alta.

Totul atât de discret. Pastelat.

Castelul, locurile unde am poposit, cărțile de la castel, obiectele, povestirile pentru copii ale poetei Carmen Sylva, Bucegii după ploaie, în fumul de locomotivă al respirației unui plămân uriaș.

Stări, recitiri dintr-o carte a copilăriei, în relief, cum în lemnul de tec de la palat, ca o feronerie veche, cu blazon, înscrisuri, simboluri și litere necunoscute. Ca într-un vechi ritual.

Toate acestea pot deveni loc comun...

Totuși, azi, se cuvine o reluare critică a lecturării acestor ficțiuni reale, fugace, un studiu al urmelor, unde te poți face pierdut și numai ce îți apar în față alte urme: treptele regale spre castel, umbre ale demnității conținute, reținute.

Fanfara duminicilor. Gogoșile franțuzești din cafeneaua cu fotografii de actori celebri.

Și totuși... Ceva atât de grav... Ireversibil.

Dangăn de clopot la Mănăstirea Sinaia... Ca într-un sincron atemporal, clopotele bat, toate, peste tot în țară și afară.

Între Peleşul nașterii Regelui Mihai și Mănăstirea Sinaia (putem acum afla, în câteva clipe) în cât timp parcurgem distanța la pas...Poate o jumătate de oră. Calm, meditativ...

Adică aproximativ un kilometru.

Cam atât avem. Un kilometru de eternitate.

În acest spațiu îngust, dar predestinat, brazii închipuie pe cer, între ecouri de clopote, arheologia dramatică a unui destin regal: tandrețea, ca o amprentă a unei copilării triste. Și calmul responsabil al unei gravități structurale, constante.

Se-ngândurează stelele. Clipesc des, timid, a hohot. Cu gene subțiri, de copil.

Rămas bun Majestate!

MIHAI EMINESCU

Unto the Star

*Unto the star that rose in night
 It's long the way to travel,
 It took millennia its light
 To reach us and unravel.
 Perhaps it died along the way
 Afar, in a blue distance,
 And only now has showed its ray,
 To us, its bright existence.
 The icon of the perished star
 The sky above climbs slowly:
 Unseen when shined alive, afar,
 We see it now, light only.
 The same with our longing when
 It died in night-deep hollows,
 The light the perished love glowed then
 Our trail forever follows.*

La Steaua

*La steaua care-a răsărit
 E-o cale-atât de lungă,
 Că mii de ani i-au trebuit
 Luminii să ne-ajungă
 Poate de mult s-a stins în drum
 În departări albastre,
 Iar raza ei abia acum
 Luci vederii noastre.
 Icoana stelei ce-a murit
 Încet pe cer se suie:
 Era pe când nu s-a zărit,
 Azi o vedem și nu e.
 Tot astfel când al nostru dor
 Pieri în noapte-adâncă,
 Lumina stinsului amor
 Ne urmărește încă.*

Translated from Romanian by Mircea Pella

A Cypriot *Lady from the Sea* – Notes on Heinz-Uwe Haus' recent Ibsen production

The opening of the winter season of the National Theatre of Cyprus (THOK) in Nicosia is a lesser seen Ibsen play of 1888, *The Lady From the Sea*, directed by Heinz-Uwe Haus. The director's adaptation is wonderfully accessible and approachable; vibrant, funny, sarcastic, dramatic, profound and I would be remiss if not to say magical.

The Lady from the Sea is one of Ibsen's most elusive plays. Ellida, the protagonist, is a woman who has been brought up not simply in sight and sound of the sea but with waves under her feet and at her window pane... she is the lighthouse keeper's daughter. Married to a widower with two growing girls, she seems detached from her husband and family, remote to the point of alienation. There had been, it is revealed, before her marriage, another man in Ellida's life. A seaman. Memories of this man appear to be invading her with more and more domination. Is he real? Will he, as she says she fears, come back and claim her?

Ellida is one of Ibsen's most complex creations. Challenging the contention that most people live happy, productive lives, she says: "That isn't true. It's like happiness we feel on a long late summer's day – we can sense the dark winter days ahead. And that casts a shadow over us... just like driving clouds cast shadows over the fjord. It's all so bright and blue – and, then, suddenly..."

There is something strange about Ellida. She doesn't fit in. Her stepdaughters are daunted and resentful at her seeming unwillingness to be part of their world. Is her remoteness the result of an isolated childhood, peopled only by birds and sea creatures, to the ever-changing sight and sound of water? Or are state of mind? Is she damaged – ill? In need of protection?

It is a very demanding role for the lead actress (Stella Firojeni), this watery creature, part Mermaid, part woman. Ibsen's original title for the play was *The Mermaid*. With her blonde hair and delicate physique she looks the part. Elena Hatsiefendi delivers a confident performance as the eldest daughter Bolette, the girl who tries to defend her stepmother to Hilde (Stiliana Ioannou), again a very sound performance as the young girl who can be childish and frivolous. Haus directs her so that her behavior never seems to be an adult aping a child. Dinos Liras as Wangel is solid and kind, Arnholm (Neoclis Neocleos) is concerned, Lyngstrand (Nectarios Feodorou) is an appropriately pale, sad figure. Asterios Peltekis has a darkly gruff insistence as the Stranger, demanding that Ellida leaves with him. Neophytos Neophytou as the resident artist, Ballested, serves to

introduce events and characters, as his painting of the mermaid sets the scene.

The Lady From the Sea is a play full of atmosphere and Haus richly textured production evokes the Norwegian seascape and mystique. Instead of a decorative set we see an open, wide, spacious stage, with movable platforms and panels, as well as entrance arches of different width and height (Lakis Genethlis). The image of the sea is created by the company of actors undulating a large sheet of cloth, which creates visual images and emotional contexts of the lure of the sea. As usual Haus included a movement coach (Panayiotis Tofis) for daily exercises, which trained the actors to develop this choreographic structure. The beautiful (Monet-inspired?) costumes of Stefanos Athainitis show signs of individuality and social class, which serves the realistic portrayal of the characters. The lighting design (Giorgios Koukoumas) demonstrates, as Daniel Meyer-Dinkgraeve underlines in his review, “that light need not be dim to create atmosphere – here the light creates mood, and enhances emotion while it is possible to see all characters, and especially their faces”. (<http://dmd27.blogspot.co.uk/2017/11/heinz-uwe-haus-directs-ibsen>)

Angela Christophides comments: “Haus’ expertise as a ‘Brechtian’ director had been trusted by the company and that attitude has liberated not only the ensemble of actors, but the ‘sister arts’ and the whole crew too from traditional and cliché perceptions and solutions. “ (Roundtable “Ebb and Flow”, THOK, Nicosia, 12. November 2017) We experience a true collective of theatre makers focusing on story telling and the “use-value” of their narration. Outstanding too is the inclusion of sound and music, composed by Michael Christodoulides. At the beginning and end of the performance, as well as the transitions it strengthens the playful approach to the material. Haus predictably eschews Stanislavski-based aesthetic in which mimesis is “fetishized” – a trait that has frequented Western stages since the early twentieth century – and instead he champions a strong theatrical style. Haus’ “magic of direction” is his ability to make the audience both listen and watch every second of the show. He offers a “playground” for the spectators’ own emotional memory. The characters on stage reveal contradictions and ambitions familiar to all.

The play, which is highly sexualized – everyone yearns for someone else – deals with the younger people with such affection and tender amusement. The young ones are allowed to be mischievous, silly and to dream. For the grown-ups, the climate is cooler. Dreams are for adolescents. Ellida has the choice to remain enmeshed in immaturity, etiolated by fantasy...to leave with the Stranger on the quest for extended youth. Or of abandoning the girl for the woman, rejecting dream and fantasy for the complexity of the here and the now. To grow up, to mature, means to take on responsibility.

Ibsen's work overall inspires the spectator to forge new links between fragmented aspects of knowledge and experience: to create links between his imagination and the sense of the unexpected – a form of 'revelation'. As he frequently emphasized, through life experiences and drama the self and the audience is allowed to melt away, so that the truth can emerge from the dissolution and reconfiguration of the concept of 'I'-ness.

The atmosphere in the household is Bergmannesque, to put it mildly – murderous when the Stranger's appearance completes the classical triangle. The play works, because the performance allows to empathize with the agony of the doctor as well as the pain and bewilderment of his wife. The director summarizes his basic concept as such: "Wife and husband learn to listen to each other. Listening is needed to challenge and change social conditioning." (see <http://dmd27.blogspot...>) Through such an opening up of the intellect, the audience is enabled to perceive and experience new ideas, new emotions, new perceptual frameworks, and therefore, new ways of seeing things, and also is open to the fullness of being or at least the expansion of being.

Mercurial, distracted and restless, Ellida yearns for a broader horizon, for the furthest reaches of freedom, for an experience that is both liberating and dangerously self-destructive. Ellida knows that she is ill, and eventually it is her own husband who discovers that the only medicine that can cure her is a release from her duties and the gift of absolute freedom.

The Lady from the Sea has been described as an early example of the influence on literature of Sigmund Freud. Are we dealing with the nature and stresses of Ellida's subconscious? The production seems to bring out a resonance for today's generation of women as Ellida decides which man she wishes to live with. Whether to embrace the values of the land, solidity and reliability or those of the sea, mystery and fluidity? Should her husband insist she honors her marriage vows or give her the freedom to choose?

Ibsen knew that the search for self-realization causes a struggle between our duty to ourselves and our duty to those around us. With a powerful instinct for the tragic, he understood that this can lead to disaster for all: the cult of the untrammelled individual can be just as dangerous as repression.

But Ibsen also recognized that self-realization – what Freud was to call "becoming a person" and Perl amplifies as "Grow Up" – is fundamental to psychological well-being. And he observed that it was especially challenging for the women of his time, for whom the opportunities for self-realization were limited while the obligations of duty were enormous – which is why he placed women at the heart of so many of his greatest plays.



Jean Bodin, *Sketch*

He provides enough plot and action in his plays for the most literal audience. But there is always more... strangeness, something unsettling. He himself wrote of the influence of winter in the remote whiteness of Norway, with the ominous and ever-changing sea so close. Those influences are overt in *The Lady from the Sea*. There is a restlessness, not confined to Ellida but infecting everyone. The play is a sea poem.

Daniel Meyer-Dinkgraeffe describes the visuality in his review as such: "(Ellida) rolls around the stage in joyful abandon. Her existence 'on land' is also related to the element of water in her physicality, the fluidity of her movements. She is hardly ever not moving, and restless in that sense, but those movements are like quicksilver, fluid, flowing, wave-life, not sudden, abrupt or jerky. Her physicality is thus in stark contrast to that of Wangel, her husband, who is stiff not only from age, but from the set and established conventions and routines characteristic of his life." (<http://dmd27.blogspot...>)

The purpose of the performance is to keep asking questions, since life requires answers. In a round-table discussion the day after the opening, one of the actors, Neophytos Neophytou, explained the complexity of the performance: "Theatre making has a role in explicating how we should live life, as does our experience of consciousness. The re-reading of the play draws upon recent discussions, focusing on how Gestus can be both tool and weapon: reflecting reality while projecting imagined alternatives." (Roundtable "Ebb and Flow", THOK, Nicosia, 12. November 2017)

In *The Lady from the Sea* Ibsen provides an answer to the challenge that he set 11 years earlier in *A Doll's House*: under certain conditions of absolute honesty, where free will is respected, happiness in marriage is possible. But Ibsen goes deeper than that. He shows that human beings do not have to be wedded to self-destruction, that there is such "a thing as society", and that it's just conceivable, as the puckish Ballested argues, for even the most damaged "to acclimatize" themselves to sharing.



Joi, 9 noiembrie 2017, Pr. Th. Damian a fost onorat cu trofeul Queens Ambassador de către trustul de presă Times Ledger din New York.

Pr. Th. Damian și Dl Cătălin Radu Dancu, Consulul general al României la New York, alături de Cristian F. Pascu, președintele Societății române creștine „Dorul” (st.) și de Grigore Culian (dr.), directorul ziarului *New York Magazin*.



Th. Damian, la momentul sărbătoresc, între prieteni.

12 noiembrie 2017,
„Mulți ani trăiască” pentru
Victorii.

De la st.: Victoria Plăvițu,
Preoteasa Claudia Damian,
cântărețul Cătălin
Condurache, Pr. Th.
Damian, Victoria Plaveti.



În aceeași zi, membrii Bisericii noastre au participat după Sf. Slujbă, la serbarea de Lăsatul secului, organizată la restaurantul românesc „Boon” din Queens, de Societatea română creștină „Dorul”, în cadrul banchetului ei anual „A ruginit frunza din vii”.



Pr. Th. Damian, preoteasa
Claudia și fiul, Andrei.

Vineri 17 noiembrie 2017, în Cenaclul nostru, întrunit la restaurantul „Boon” din Queens, s-a lansat volumul *În umbra marilor imperii ucigașe* de Mugur Andronic.



Mugur Andronic
la microfon.



Theodor Damian,
Dl Viorel Badea, senator
pentru românii de
pretutindeni.



M. N. Rusu



De la st.:
M. N. Rusu,
Th. Damian,
Mugur
Andronic,
Valentina
Ciaprazi,
Mariana
Terra, Vasile
Bădăluță.

Duminică 19 noiembrie 2017, după Sf. Slujbă, la Biserică, în cadrul Ceneclului “M. Eminescu” din New York, a fost lansat volumul *Viața ca o vacanță* de John Predescu.



Th. Damian



Valentina Ciaprazi



M. N. Rusu



Mariana
Terra

Duminică 26 noiembrie 2017, în sala socială a Bisericii a avut loc expoziția de fotografii *Florile vieții* a artistei Elena Mitru.



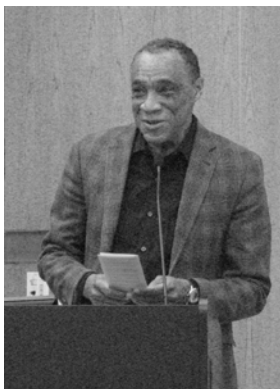
De la st.: Pr. Th. Damian, Nicole Smith, Elena Mitru, Irina Anițului

Sâmbătă 2 decembrie 2017, la Metropolitan College din New York a avut loc al 25-lea Simpozion ecumenic, teologic și interdisciplinar, organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de filiala americană a Academiei Oamenilor de Știință din România.

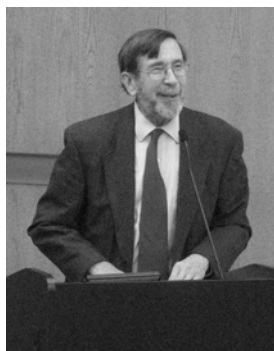
În deschiderea Simpozionului se cântă imnul academic „Gaudeamus igitur”



Prof. Dr. Theodor Damian, organizatorul simpozionului, deschide lucrările



Dr. Vinton Thompson, Președintele MCNY se adresează participanților



Dr. Humphrey Crookendale, decan, moderatorul Simpozionului



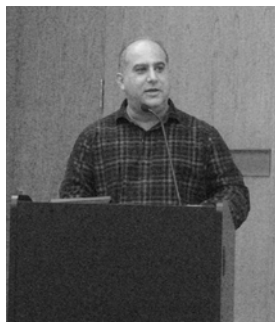
Prof. Dr. Richard Grallo



Prof. Dr. Doru Tsaganea



Prof. Dr.
Alina Feld



Prof. Dr.
David Rosner



Prof. Dr.
Louis Tietje



Elena Mitru și expoziția sa de artă
vestimentară



Expoziția Galeriei
de artă „Spiritus”
a Institutului nostru
(Director Viorica
Colpacci)



Duminică 3 decembrie 2017, la Biserica noastră, după Sf. Slujbă, în sala socială s-a desfășurat programul simpozionului dedicat Zilei naționale a României.

Pr. Theodor Damian

Doru
Tsaganea



Dr.
Napoleon
Săvescu



M. N Rusu



Valentina Ciaprazi

Aspect din sală



În contextul acestei celebrări în care s-a sărbătorit și Sf. Andrei, ocrotitorul României, Prof. Irina Anișului, directorarea Școlii de Duminică a susținut împreună cu tinerii și copiii noștri un variat și frumos program artistic.



Frumusețe de suflet românesc



**Duminică 10
decembrie, după
Sf. Slujbă, în cadrul
Cenacului nostru
a fost lansat
volumul *Vest-Art*
de Elena Mitru.**

De la st.:
Mariana Terra,
Pr.Th. Damian,
Elena Mitru și
M. N. Rusu

**Duminică 17 decembrie 2017 la parohia noastră a poposit icoana Maicii
Domnului de la Mrea Necula din România.**



La mirungere



Vineri 15 decembrie
2017 Cenaclul nostru
literar s-a întrunit la
restaurantul "Boon"
pentru lansarea
volumului *Bal mascat
cu Miss Liberty pe
Queensboro Bridge*
de Mircea M. Ionescu

Mircea M. Ionescu (st.),
Grigore Culian,
Th. Damian



Mariana
Terra

M. N. Rusu



Mircea M. Ionescu,
venit din România
la New York





**25 decembrie
2017,
Sărbătorirea
Nașterii
Domnului la
Biserica noastră**

După Sf. Slujbă,
Moș Crăciun a
oferit copiilor
daruri sub
privirile preoților
Th. Damian (st.)
și Paul
Theophilus.

Ana Maria Paul la chitară
asistată de câțiva dintre
tinerii noștri.



Irina Anițului,
directoarea Școlii
Duminicale cu unii dintre
tinerii și copiii parohiei



Costin Târșoagă
într-un număr de jonglerie



Victor și Victoria Plăvițu cu mama Janetta



Aspect din sală



Aspect din
sala socială

**Slujba Bobotezei, sâmbătă pe 6 ianuarie 2018
în fața monumentalei cruci de gheață**





Duminică 7 ianuarie 2018, după Sf. Slujbă, în sala socială s-a desfășurat întrunirea literară a Cenuclului "M. Eminescu". A fost lansat volumul *Jurnalism: O artă efemeră?* de Corneliu D. Zeană

Pr. Th. Damian, Corneliu Zeană (st.), M. N. Rusu

Dr. Corneliu Zeană



Valentina Ciaprazi

Mariana Terra





Pr. Th Damian și Angela Cawog



Încă se mai joacă
dansul caprelor



Andrei Damian și Nicole Smith

Sâmbăta 13 și duminică 14 ianuarie 2018 s-au desfășurat lucrările celui de-al 25-lea Simpozion „Eminescu”, organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Societatea română creștină „Dorul” sub auspiciile filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi, la restaurantul românesc „Boon” din Queens și la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din Astoria.



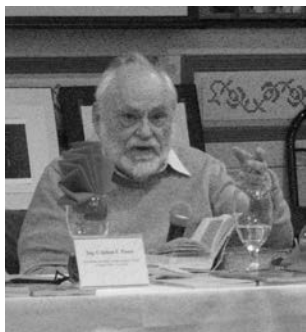
Pr. Prof. univ.
Dr. Theodor
Damian, Prof.
univ. Dr. Anca
Sirghie, invitata
de onoare, din
Sibiu, Cristian F.
Pascu,
Președintele
Societății
române creștine
„Dorul” și Prof.
Ștefan
Stoenescu



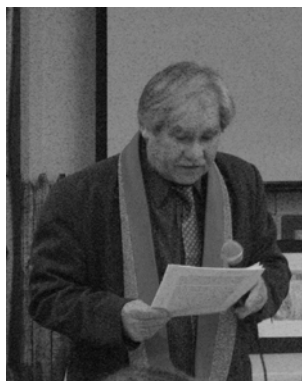
Ing. Cristian F. Pascu,
co-organizator al evenimentului



Prof. Mariana Terra, moderatoare



Prof. Ștefan
Stoenescu



Prof. univ. Dr.
Theodor Damian



Criticul și
istoricul literar
M. N. Rusu



Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie



Scriitoarea Adina Dabija



Prof. univ.
Dr. Doru
Tsaganea



Prof. univ.
Valentina
Ciaprazi



Aspect din sală



Unele din
lucrările expuse
de Galeria de artă
„Spiritus”

Partea a doua a Simpozionului a fost desfășurată la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel”, după Sf. Slujbă.



În timpul parastasului tradițional pentru Mihai Eminescu, dar și pentru Grigore Vieru, Mitropolitul Antonie Plămădeală, George Alexe, și anul acesta și pentru Regele Mihai, oficiat de preoții Th. Damian și Paul Theophilus.



De la dr.: Cristian F. Pascu, Pr. Th. Damian, Consul general Cătălin Radu Dancu, Anca Sîrghie, Dl ministru consilier Dr. Călin Radu Ancuța, Doru Tsaganea, Valentina Ciaprazi, Dima Lascu, Mariana Terra

**Lansarea volumului
America visului românesc
de Anca Sîrghie**





Valentina
Ciapra zi

M. N. Rusu



Anca Sîrghie



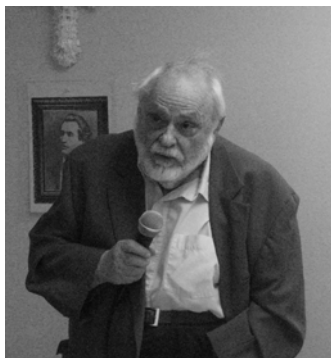
Excelența Sa Cătălin Radu Dancu,
Consul general al României
la New York

Mariana Terra



Recital de poezie

Ștefan Stoenescu



Felicia Georgescu



Angela
Cawog



Theodor
Damian



Nicole Smith



Vasile Crețu



**Tinerii și copiii Școlii de
Duminică în drag de Eminescu**



Duminică 21 ianuarie 2018, la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York s-au desfășurat lucrările celui de-al 25-lea Simpozion dedicat Unirii Principatelor Române, eveniment organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă în colaborare cu Societatea română creștină “Dorul” din New York, sub auspiciile filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi.



După Sf. Slujbă (de la st.): Prof. Irina Anițului, directoarea Școlii de Duminică, Cătălin Condurache, cântăreț, preoteasa Claudia Damian, Cătălin Radu Dancu, Consul general al României la New York, Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie, invitata de onoare sosită de la Sibiu, Pr. Th. Damian, Dl ministru consilier Dr. Călin Radu Ancuța.



Se cântă imnul
„Deșteaptă-te Române”



Pr. Th. Damian deschide lucrările simpozionului alături de Dr. Napoleon Săvescu, Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie, Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea, criticul și istoricul literar M. N. Rusu, care au prezentat comunicări.

Cristian F. Pascu, adresează un cuvânt de bun venit participanților la Simpozion.



Prof. univ.
Valentina Ciaprazi



Prof. univ. Dr.
Anca Sîrghie



Pr. Th.
Damian și
Dr.
Napoleon
Săvescu



Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea

Programul Școlii de Duminică.

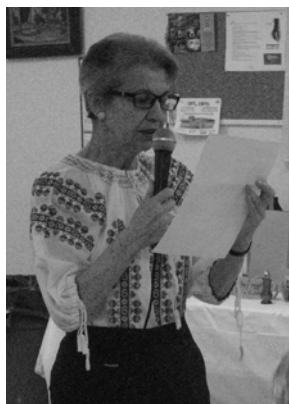


La microfon Irina Anițului

Victor Plăvițu (st.),
Andrei Damian și Alex Orza



Aaron Anițului asistat de Irina Anițului
și Nicole Smith



Mariana Terra în recital de poezie



Angela Cawog



Vasile Crețu din Philadelphia recită din creația sa poeme
dedicate Unirii



Frumusețe de suflet românesc



Cântec, joc și voie bună





„Hai să
dăm mână
cu mână”



Duminică 28 ianuarie 2018 s-a sărbătorit la Biserica noastră Hramul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, ai cărui patroni sunt Sf. Trei Ierarhi: Grigore, Vasile și Ioan. Au avut loc lucrările Adunării generale a parohiei.



Moment festiv pentru Iustina Anițului



P.C. Pr. Ioan Proteasa,
musafirul evenimentului

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light

30-18 50th Street

Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele

Adresa

Oraș/stat

Cod

Tară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele

Adresa

Oraș/stat

Cod

Tară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Mărul de pe tejghea...

Ianuarie. O zi mohorâtă se anunțase încă de dimineață peste întreaga cetate. Bruma, căzută din abundență pe întreg covorul verde, plin de viață, ținea căldura pământului ascunsă; cu cearcăne la ochi și promoroacă, avea aerul unei matroane trecute prin toate intemperiiile vieții și acum, parcă și-ar fi dorit o vreme de răgaz, să-și refacă forțele lăuntrice dar, unui boboc de trandafir nu-i prea păsa de bruma căzută peste noapte, pentru el aceasta fiind rouă cerească ...

Cum să uite reflexele razelor soarelui care i-au luminat chipul și încălzit sufletul...?! Acum la început de ianuarie ...

Ianuarie. Oamenii se salută grăbiți, căutând cu înfrigurare să-și umple sacoșele în piață apoi, se întorc grăbiți, înfrigurați la cuiburile lor, unde aveau să-și odihnească ciolanele obosite de alergătură și vechimea anilor... Unii. Ceilalți, din fugă, cumpără un „hot dog” un fel de mâncare caldă-rece de la chioșcurile ce stau la marginea șoselei ca purecii la marginea cearșafului, scormonind stomacurile trecătorilor și, grăbiți, fugăriți parcă, merg tăcuți, privindu-se pe furiș, apreciindu-se prin zâmbetul forțat al gurii pline cu mâncare sau prin rânjetul obosit al unei guri mereu flămânde... De adevăr, de mai multă iubire, de falsă credință care a mai rămas din câte au mai rămas...

La o masă, răsărită din pământ, un om își așează, pe sortimente grămezile de mere: galbene, roșii, de toate soiurile. Câțiva, stau liniștiți la rând, să cumpere. Trufanda. Și erau multe mere pe masă... Iar în ianuarie merele sunt pofticioase...

Ca un om obișnuit ce-și așteaptă rândul, privirea liberă îmi alerga încoace și încolo, cuprinzând întreaga masă de oameni ce-și numărau agoniseala din palmă apoi, de parcă ar fi urmărit cu atenție în zare ceva..., își îndreptau cu înfrigurare privirea în sus... Să nu cadă roadele de la pomul lăudat, poame pline cu lapte și miere, așteptate de mii de ani, din neam în neam, oamenilor fiindu-le acum lehamite de acriturile timpului... Cereau de la o forță necunoscută, dar cereau mana cerească ...

Deodată atenția îmi fusese atrasă de un pui de om a cărui privire căuta undeva - dincolo de bolta cerească, așteptând parcă să-i „pice” un mesaj tainic... Piciul, mărunț de ani, zgribulit și golaș de pene ca un pui tomnatec, sta nemișcat și cu urechiule ciulite să primească un mesaj ce parcă de multă vreme se lăsa așteptat...

În atmosfera aceasta cuprinsă de moarte, viață și vrajă, unde ploaia de oameni ce vorbesc, bârfesc, se sfătuiesc, își făcu prezența impunătoare un domn, mult prea saturat, care plin de sine, căuta prin grămada de mere pe cel mai mare. Pesemne mărul acesta avea ascunse în el semințele

dimineții... Dimineața celeilalte vieți. Tot îmbrâncindu-le, ele, merele se loveau căpătând răni ușoare, invizibile pe moment.

Ori poate că misteriosul nostru cumpărător nu dorea să cumpere mere... Căuta, aici cu siguranță, aici cu o vizibilă nervozitate mărul acela ales, care să strige în pustie... Pustia sufletului...

...și în mijlocul mulțimii adunate, merele, în muțenia lor, nu strigau și nici lacrimi nu vărsau...

Copilulului îi înțepeniseră degetele de frig; trupșorul lui și așa firav tremura în hainele mult prea mari. Aproape că-l doborî o foame lăuntrică, greu de stăpânit; aceasta îl face să aleagă cu privirea același măr din grămada de pe tejghea; fiindu-i teamă însă să nu-l strivească domnul cu pantofii lustruiți impecabil, aștepta...

Și parcă nervos că nu-l mai descoperă odată, după ce-și suflă zgomotos nasul într-o batistă, începu a le trânti cu ciudă în terezie. În mâinile sale lungi, bine îngrijite, cu un ghiul mare pe degetul mic, se „împiedică” un măr găunos la prima vedere și mic, mic. Îl apucă cu ciudă, vrând să-l arunce; văzând fața copilului și privirea-i de milog, i-l aruncă acestuia zicând:

- Ia, pomanagiule!

Privindu-l fix și cu oarecare teamă, acesta se apropie; după ce luă mărul dădu să-i sărute mâna dar zărind inelul acela mare de pe degetul mic a cărui unghie putea oricând să-i lase o amintire vie, apucă repede mărul și-l ascunse în sân. Ochii săi, luminași de o bucurie tainică străluceau atât de puternic de-l miră pe celălalt. Hm! De parcă nespălatul acela tocmai găsisese mărul divin...

Își scutură mâna- să nu fi luat lepră de la pomanagiu; după ce-l mai privi o dată cu scârbă, cuprins de o curiozitate neînțeleasă își zise:

- De ce oare „piciul” nu mușcase din măr și-l ascunsesese în sân ca pe un talisman!? Cine știe, continuă, mai are frați acasă...!!! Și se îndreptă spre alte tarabe pline cu pere, prune, struguri, gutui...

Doar copilul rămase ținut și cu privirea plecată undeva, dincolo de zenit; știa bine că mărul acela cu aromă de nectar, aruncat din întâmplare de mâna necunoscută, ascundea o adâncă taină...

Apoi, zâmbind discret, se îndepărtă.

Elena Olariu

Mi-e dor

*Mi-e dor de-mperecheatele priviri
și zâmbetele, candidе fecioare.
Eu, geană tremurândă-n visare,
tu, sprânceană arcuită să zboare.
De-mbrățișarea nelumească,
unire în lumini arzând,
înflorire-n țărâna omenească,
nepătată, ascunsă-ntr-un rând.
Mi-e dor...*

Doi copii complici

*Te dezbrac de telurice haine,
Palmеle-mi ard de flăcări nelumești,
Frumoasă e durerea din taine,
Mi-e tare teamă să nu mă orbești.*

*Solemne flăcări, celeste altare,
Ghețurile-mi aprind și viețuiesc;
Visuri trezite, tulburătoare,
Cu mâini de lumină zidesc.*

*Vorbim șoptit, nu trezim sihaștri,
Mâinii rup șei argintate de vânt;
Ne hrănim din ochi de mări, albaștri,
Cu profundul și blajinul cuvânt.*

*Surprinși la fel ca doi copii complici,
Zărim albul fir de simetrie;
Spectacolul magnific de furnici,
În imensa lumii armonie.*

Adriana Tomoni

Stânca și primirea îmbrățișării

*Stânca adună schiturile
În harta ochilor,
Curioșii merg tiptil
S-o îmbrățișeze.*

*Vocea ei urcă în clopotnițe,
Cuvintele devin scântei
Născute din zâmbetul
Vieții în valuri.*

*Lacrimile se topesc,
Înotăm în marea
Visurilor descătușate...*

Un surâs uscat în piept

*Sfântului Ardealului
Îi curg lacrimi în icoane
Într-un sat de prin Moldova
Unde mor copii de foame.*

*Un ochi încă mai privește
Către Domnul cu-ndurare,
Poporul îngenunchează,
Lacrimile sunt amare.*

*El e sfânt în vatra sfântă,
Numai cei ce ne înșeală
N-au nici lacrimi, nici credință,
Inima le este goală.*

*Dar se cred buricul lumii
Între sufletele stoarse
Unde sfinți adevărați
Aduc soarele în case.*

*La icoană-ntindem mâna,
Cerem îndurări în sat,
Aprinzând câte-o făclie
C-un surâs, în piept uscat!*

*Stânca fulgeră
În săgețile de zbor,
Până în gât
Suntem iarbă și flori,
Ungem axa timpului
Cu scrâșnetul sângelui.*

*Zbaterea mea
Lăcrimând
S-așează în genunchi
Și devin stâncă.*

*Mă întreb:
Pe care parte a ei
Schitul îmi primește îmbrățișarea?*

Marin Moscu

NICOLE SMITH

Mugur Andronic: Botezul nemuririi și ceasul învierii de apoi

Mugur Andronic, istoric, arheolog și scriitor din Suceava, a poposit la Cenaclul literar „Mihai Eminescu” din New York în seara zilei de 17 noiembrie 2017. I-a fost lansată cartea *În umbra marilor imperii ucigașe*, prefăcută de Eugen Uricariu (Ed. Limes, Florești, jud. Cluj, 2016, 313 pp.).

La ședința Cenaclului a participat și Dl Viorel Badea, senator pentru românii de pretutindeni.

Ca de obicei, directorul Cenaclului, Theodor Damian, a deschis evenimentul cultural și i-a prezentat pe cei doi invitați din țară: Prof. Dr. Mugur Andronic, personalitate de prim rang în cultura română și pe senatorul Viorel Badea. Theodor Damian a dat citire mesajelor de felicitare sosite din țară cu prilejul acestei lansări de carte. A spus că volumul în discuție este împărțit pe capitole, episoadele succedându-se cu repeziciune și având un mare impact în sufletul cititorului. Prozatorul ține firul roșu al povestirii cu mijloacele narative necesare: descrierei, epitete, comparații, metafore; descrierile sunt meticuloase, fascinante, cu supans interior și exterior; folosește graiul neaoș bucovinean cu fidelitate.

Prof. Mariana Terra a remarcat că volumul în discuție este un roman istoric care descrie viața soldaților ce au luptat în primul război mondial, autorul menționând numeroase aspecte de pe front și din prizonierat. Cartea este o lacrimă pentru istorie și pentru cei ce au pierit nevinovați.

Prof. univ. Valentina Ciaprazi a comentat pe marginea titlului cărții care este ușor științific; aici istoricul readuce în memorie multiple aspecte din prima conflagrație mondială bazate pe documente și mărturii ale supraviețuitorilor cruntului și îndelungatului măcel. Narațiunea implică mai multe etnii (români, ucrainieni, evrei, polonezi – toți din Bucovina), care au a fost la răscrucea marilor imperii: cel habsburgic și cel țarist. În construcția volumului autorul dovedește calități regizoriale și de scenarist, narațiunea putând deveni oricând un film sau o piesă de teatru.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu a analizat lucrarea autorului plasând-o în contextul istoric de profil la nivel național și internațional și făcând analogii cu scriitori de romane istorice precum: Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hemmingway.

Musafirul serii, Mugur Andronic a mulțumit pentru elogioasele prezentări. El a precizat că și-a făcut datoria morală față de cei care s-au jertfit pentru reîntregirea neamului în prima mare tragedie mondială. Cartea a fost tradusă în italiană și engleză și se vrea, a explicat autorul, a fi

o lucrare istorică și în același timp beletristică, aceasta fiind una din cele 23 de apariții editoriale ale sale pe teme de istorie, arheologie și beletristică. El a mulțumit și bucovinenilor Vasile Bădăluță și Cristi Boghian pentru implicarea lor în organizarea acestei întâlniri.

Th. Damian a încheiat întrunirea literară invitându-i pe cei prezenți la tradiționala recepție.

John Predescu, *Viața ca o vacanță*

Acesta este titlul volumului post-mortem al regretatului John Predescu, îngrijit de Mariana Terra, redactor-șef la ziarul *Romanian Journal* din New York, cu o prefață de M. N. Rusu. Cartea a apărut la Editura RawexComs, București, 2017, 102 pp., și a fost lansată în Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York care s-a întrunit în 19 noiembrie 2017 la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” din aceeași metropolă.

Pr. Th. Damian a deschis lansarea evocând personalitatea lui John Predescu, o fire bonomă, un om împăciuitor, o personalitate vibrantă, arătând că poeziile lui John Predescu fac parte din literatura de sertar, deoarece el nu a îndrăznit să se afișeze în viața literară.

Luând cuvântul, Mariana Terra a prezentat interviul pe care aceasta i l-a luat, precum și interviurile și fotoreportajele pe care autorul le-a luat unor personalități româno-americane din New York.

Prof. univ. Valentina Ciaprazi și-a exprimat regretul că poeziile din volum nu i-au fost publicate antum. A mai remarcat că John Predescu a iubit oamenii, dar el a fost un timid, cu o sensibilitate deosebită.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu l-a comparat pe John Predescu cu Radu Theodoru care a fost marinar și aviator. El a explicat cum John Predescu, la vârsta adolescenței, a făcut un act de bravură, aventurându-se în lume, după ce s-a cățărat noaptea pe parâma vaporului „Transilvania” care era ancorat în portul Constanța.

A vorbit apoi despre valențele poeziilor din volumul în discuție.

Mariana Terra, în cuvântul ei, a prezentat istoria scrierii cărții pe care a îngrijit-o, exprimându-și mulțumirea sufletească pentru faptul că volumul a putut fi lansat în Cenaclu exact la un an de la plecarea spre eternitate a autorului, el fiind considerat în comunitatea românească din New York ca ultimul mohican al adevăratei prietenii, dar și un fotoreporter pasionat, realizând interesante emisiuni în cadrul programelor românești de televiziune, din New York, precum și articole în ziarul *Romanian Journal*.

Dr. Naopoleon Săvescu în cuvântul său a relatat despre începuturile prieteniei sale cu John Predescu, menționând că la Muzeul „Grigore Antipa” din București există o cameră dedicată soților Fane și John Predescu, pentru donațiile făcute acestei instituții. Apoi și-a amintit cum la

Congresul de dacologie din 2006, inițiat de vorbitor, John Predescu a filmat toate evenimentele, inclusiv coliva de patru tone de grâu, fapt inclus în Guinness Book.

A mai evocat amintiri despre răposatul și Dna Nuți Ionescu.

Cartea a fost oferită celor prezenți în memoria frumosului marinar plecat dintre noi.

N.S.

Elena Mitru și credința în frumos

După Sfânta Liturghie din duminica de 10 decembrie 2017, în sala socială a Bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel”, a avut loc lansarea cărții *Vest-art* autoarea fiind Elena Mitru, un nume cunoscut în comunitatea noastră și în Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York. Volumul a apărut la Editura RawexComs, București, 2017, 130 pp., editor și tehnoredactor Raluca Tudor, fotoreporter Alex Marmara. Au prezentat cartea, vorbind elogios, următorii: Pr. Prof. Dr. Theodor Damian, criticul și istoricul literar M. N. Rusu, prof. Mariana Terra și prof. Nicole Smith.

Directorul Cenaclului, Th. Damian, a remarcat întâi că de-a lungul veacurilor Biserica și cultura s-au împletit organic în viața neamului nostru, explicând caracterul religios al unei creații autentice. A făcut apoi o serie de observații legate de referințele critice de la expozițiile personale ale Elenei Mitru organizate în România (încă din anii 80) și la New York (începând din 2015) precum și la alte aspecte specifice ale cărții.

Mariana Terra a accentuat originalitatea volumului considerând-o pe Elena Mitru ca fiind o talentată creatoare prin cuvânt și formă: poezie, proză, creații vestimentare.

M. N. Rusu a remarcat că autoarea este o persoană cu multe surprize, ea realizând interesante creații vestimentare și literare. Maestrul a ținut să precizeze și să explice sensul peiorativ al expresiilor „doi pe față, doi pe dos” și „unu pe față și unu pe dos” folosite în perioada ceașistă.

Nicole Smith a apreciat de asemenea condiția tehnică excelentă în care a apărut volumul și a interpretat unele dintre lucrările artistice incluse în el.

Autoarea a explicat că volumul ca apărut pe baza unui album în care a adunat toate impresiile și referințele care au fost ecoul expozițiilor de obiecte de vestimentație pe care le-a organizat în țară și în New York. Ea a dat detalii tehnice despre firele pe care le folosește: lână, bumbac, mătase vegetală, macrame și a exemplificat cu anumite exponate lucrate cu aceste materiale. Elena Mitru s-a arătat deschisă la colaborări și schimburi de experiențe.

I s-a mulțumit creatoarei pentru bun gust, simț estetic și originalitate.

N.S.

Mircea M. Ionescu: Teatru

Întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York l-a avut ca oaspete deosebit pe bine cunoscutul dramaturg Mircea M. Ionescu în ziua de 15 decembrie 2017, la Restaurantul „Boon” din Queens.

Cartea lansată, *Bal Mascat cu Miss Liberty pe Queensboro Bridge – Teatru*, însumează peste 300 pp. și a apărut la Editura Tracus Arte, București, 2017.

Pr. Theodor Damian, ca de obicei, a deschis întrunirea de cenaclu, prezentându-l pe ziaristul, scriitorul, dramaturgul și comentatorul sportiv Micea M. Ionescu, comentând și întâmplările cu peripeții pe care autorul le-a trăit cu ocazia sosirii sale la New York.

Vorbitorul a remarcat că Mircea M. Ionescu a scris peste 30 de cărți și că acesta este o personalitate remarcabilă a vieții scriitoricești și artistice contemporane cu o bogată și interesantă bio-bibliografie, făcând apoi numeroase referințe la diverse aspecte ale conținutului cărții.

A vorbit în continuare Mariana Terra care a precizat că volumul prezentat este captivant, impresionant și pasionant prin aceea că surprinde probleme esențiale ale vieții din fascinanta metropolă New York, personajele pieselor arogându-și dreptul de a fi un tribunal al etniilor, făcând o radiografie minuțioasă a problemelor actuale ale imigrației.

Grigore Culian a adus în discuție relația de prietenie și colaborare cu Mircea M. Ionescu, mărturisind că acesta i-a fost „un fel de profesor de jurnalistică”.

În intervenția sa, criticul și istoricul literar M. N. Rusu a arătat că acest volum de teatru stârnește melancolii și că poate fi o replică la piesele lui Paul Everac, Ion Băeșu, Matei Vișniec, Fănuș Neagu, Iosif Naghiu, Mircea Micu, Alexandru Mirodan.

Maestrul a explicat cum Mircea M. Ionescu, fiind un filozof, își transferă conceptele în bucurie estetică, anecdotică, satira, ironia, umorul sănătos făcând ca acest volum să fie valoros, demonstrând multe realități și irealități ale visului american.

Intervențiile vorbitorilor au culminat cu cea a invitatului serii Mircea M. Ionescu. Acesta, cu modestie, a explicat de ce acest volum este unul din mult iubirii lui copii, după care a trecut la o serie de interesante considerații despre dramaturgia actuală din România care trebuie să nu neglijeze trecutul, dar care trebuie să se ancoreze solid în prezent.

Invitatul cenaclului a precizat că pleacă din America cu o experiență de viață fabuloasă, mulțumind celor „doi frumoși” ai scrisului din *Lumină lină* (Th. Damian și M. N. Rusu) și tuturor celor prezenți.

Au mai luat cuvântul Adriana Hegbeli și Florin Constantinescu.

Intrunirea cenaclului a fost o defătare pentru auditoriu, autorul oferind autografe.

N.S.

Corneliu Zeană: Medic și jurnalist

Zi de sărbătoare ortodoxă, Sfântul Ioan Botezătorul, 7 ianuarie 2018, după minunata slujbă a Sfintei Liturghii, enoriașii Bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel” și membrii Cenaclului literar „M. Eminescu” s-au întâlnit în sala socială unde a avut loc lansarea volumului *Jurnalism: O Artă Efemeră?* de Corneliu Zeană. Volumul a apărut la Editura Laurent, București, 2016, 379 pp., cu o prefață semnată de Dinu Moraru și o postfață de C. D. Zeletin.

Pr. Th. Damian a început prin a prezenta personalitatea complexă a invitatului Cenaclului, doctorul, profesorul universitar, scriitorul, ziaristul și activistul social Corneliu Zeană din București, cunoscut de asemenea în străinătate prin participarea sa activă în organizații internaționale culturale de anvergură. A vorbit apoi despre volumul lansat, atât în ceea ce privește structura și conținutul, cât și în privința unor aspecte ale vieții sociale românești pe care autorul le descrie și analizează critic.

Mariana Terra a observat de asemenea puternicul angajament social al autorului, realismul de care dă dovadă, potrivit celor citite în volum, precum și importanța unor astfel de demersuri pentru situația socială și politică în care se află România de azi.

Intervenind, Valentina Ciaprazi a arătat cum profesia de jurnalist s-a deteriorat în perioada comunistă. Medicul Corneliu Zeană își pune condeul în slujba binelui, a omului biruit de neputință fizică, de boală, are curajul să spună adevărului pe nume; vocabularul ales al acestei cărți dovedește că doctorul Zeană este un om de înaltă cultură și finețe spirituală.

Maestrul M. N. Rusu și-a manifestat emoția deoarece îl revede pe Corneliu Zeană după 35 de ani. Criticul a specificat că medicul este în scrisul său un anticomunist, are o conștiință civică extraordinară, este un enciclopedist, o personalitate de talie europeană care a făcut să renască mișcarea conștiințelor românești. Corneliu Zeană este Președintele fondator al Mișcării pentru Integrarea României în Europa din 1987. Acest om de mare cultură a scris articole incisive la adresa învățământului românesc de toate gradele, de după 1989, precum și altele care abordează problemele noastre politice și sociale, cu un sens al urgenței și cu un curaj demn de toată admirația.

În cuvântul său, Corneliu Zeană a precizat că situația juridică, socială și politică din țară este tragică, ea fiind un fel de revenire spre epoca abia apusă și a oferit detalii despre modul în care este direct angajat pentru reșezarea normală a valorilor de temelie ale spiritualității neamului românesc.

Întrunirea cenaclului a fost o adevărată lecție civică pentru participanți.

N.S.



Jean Bodin, *Sketch*

Anca Sîrghie: O nouă lansare în Cenaclul literar New-York-ez

După cum s-a obșnuit în ultimii ani, Simpozionul anual „M. Eminescu” organizat la New York de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Societatea româno-creștină „Dorul”, s-a desfășurat și anul acesta timp de două zile, sâmbătă 13 ianuarie 2018 la Restaurantul „Boon” din Queens prezentându-se lucrările academice legate de tema generală a Simpozionului, iar duminică 14 ianuarie, la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” având loc partea culturală a evenimentului.

În acest context, tot ca în anii precedenți, în cadrul Cenaclului literar „M. Eminescu”, se lansează, când este cazul, un volum al invitatului de onoare la Simpozion. În anul acesta, persoana invitată a fost Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie, scriitoare, ziaristă, sosită la noi de la Sibiu.

Volumul invitatei lansat acum, *America visului românesc* a apărut la Editura D.A.S. (Sibiu, 2017, 403 pp.) cu un Cuvânt înainte semnat de Pr. Gheorghe Naghi din Sacramento, California.

Directorul Cenaclului „M. Eminescu”, Th. Damian a prezentat personalitatea autoarei, vechi colaboratoare a acestei instituții și a revistei *Lumină Lină*, și a descris apoi structura și conținutul cărții. Prima parte a acesteia este o colecție de reportaje de mare adâncime, de profundă observație despre comunitățile românești din diaspora nord-americană. Vorbitorul o numește pe autoare apostol misionar al culturii române, ea vizitând Câmpul românesc de lângă Toronto, localități și comunități din statele Quebec, Ontario, Michigan, Colorado, Ohio, California, New York, ș.a. În partea a doua a cărții se pot citi interviuri pe care Anca Sîrghie le-a luat unor personalități româno-americane ce activează în diferite zone ale Americii de Nord. Th. Damian a explicat importanța deosebită a unui astfel de volum pentru vizibilitatea și punerea în valoare și lumină a vieții românilor de peste ocean.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu a început prin a se referi la preotul Damian Samoilă (1706-1780), primul român cunoscut venit peste ocean, preot ce l-a cunoscut pe Benjamin Franklin; a subliniat apoi o serie de importante aspecte ale cărții Ancăi Sîrghie ce țin de modul în care românii de peste ocean se străduiesc să-și mențină identitatea culturală și națională, dar încadrându-se în același timp în viața complexă a țării de adopție. Vorbitorul a explicat că este în posesia unui Album (1852) în care apare poza mormântului primului preot misionar menționat, album pe care îl oferă Ancăi Sîrghie cu rugămintea ca aceasta să scrie despre el.



Jean Bodin, *Sketch*

Valentina Ciaprazi a notat cartea ca fiind de „cinci stele”. Coperta o arată pe Anca Sirghie care își ia zborul spre a cunoaște oameni noi, locuri încă nevizitate, cu bucuria de a împărtăși cele văzute cu conaționalii ei. Curiozitatea scriitoarei este cea a cunoașterii profunde, arta reportajului este deosebită, valoarea documentară este inestimabilă.

Mariana Terra a scos în evidență modul obiectiv în care textul este conceput, ideile curgând ca apele unui râu curat, ceea ce face ca reportajele din volum să fie ca „un strop de soare” ce ne ajută să ne înțelegem mai bine pe noi înșine. Vorbitoria a concluzionat că autoarea este un suflet sensibil și talentat, fiind un liant semnificativ între românii din America de Nord și cei din România.

În cuvântul său, Doru Tsaganea a remarcat nivelul înalt de pregătire în școala românească și talentele pe care aceasta le-a dăruit lumii, făcând apoi referiri relevante la aspectul educativ al întregului volum ca și la scrisul Ancăi Sirghie în general.

Invitata serii, cu talent oratoric dar și cu modestie, a explicat în detaliu motivația și contextul general al cărții și impactul pe are întâlnirile ei cu românii care trăiesc și muncesc în America l-a avut și îl are în viața și munca sa de creație, dar și în activitatea educațională desfășurată la nivel universitar în țară.

DI Consul general al României la New York, Cătălin Radu Dancu, prezent la eveniment, a apreciat prezența rodnică a Dnei Anca Sirghie în comunitățile româno-americane și s-a oferit să sponsoreze ediția a doua sau volumul doi al cărții pentru a fi apoi prezentată la nivel oficial în alte instituții în acest an al Centenarului Unirii.

Seara în sine a fost o desfătare pentru minte și suflet, o lecție de cultură și spiritualitate românească de excepție. N.S.

Un sfert de veac de simpozioane de inimă și cultură românească la New York

Anul acesta s-au împlinit 25 de ani de când Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian organizează în cadrul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă (de mai bine de zece ani împreună cu Societatea română creștină „Dorul” – președinte actual Ing. Cristian F. Pascu), Simpozioanele din luna ianuarie dedicate lui Eminescu și Unirii Principatelor Române. Tot în ultimii ani, de când Pr. Th Damian a fost numit președintele filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România, evenimentele s-au desfășurat sub auspiciile acestei prestigioase instituții, iar anul acesta și sub cele ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi.

În timp ce detalii despre aceste două evenimente se pot citi în Retrospectiva trimestrială de la sfârșitul revistei, publicăm aici cele două importante mesaje de întâmpinare sosite din partea președintelui Academiei Oamenilor de Știință din România, Prof. univ. Ing. Dr. Adrian Badea din București și din partea Întâistătorului Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi, Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Nicolae Condrea din Chicago.

Redacția



**Stimate Domnule Profesor Theodor Damian, Președinte al filialei AOSR din New York,
Distinși Participanți,
Dragi Prieteni și Dragi Români,**

În numele **Academiei Oamenilor de Știință din România** și al meu, personal, vă rog să-mi permiteți să vă urez, înainte de toate, un AN NOU 2018 fericit, plin de sănătate, bucurie și împliniri pe toate planurile! Anul 2018 are o semnificație specială pentru poporul român de pretutindeni, pentru că marchează un secol de la încheierea Primului Război Mondial și de la realizarea Marii Uniri. Centenarul Unirii semnifică astfel celebrarea unui eveniment istoric suprem, a cărui împlinire s-a făcut cu jertfă de sânge. Întreaga noastră istorie, prin marile sale momente și personalități, a

evoluat către acest ideal, împlinit în urmă cu un veac. Evocarea și omagierea acestora este o datorie pentru fiecare român și pentru întregul nostru popor, care nu trebuie să-și uite reperele și modelele, identitatea națională și culturală, sensul evoluției sale în Europa și în lume. Cu atât mai mult, celebrarea lor într-un an de jubileu al istoriei, cum este Anul Centenarului, capătă semnificații și mai înalte, în ordine morală, spirituală și identitară.

Simpozionul anual „Mihai Eminescu”, ajuns și el la o ediție jubiliară, care marchează împlinirea unui sfert de veac de existență, reverberează până în România ca un eveniment cultural de prestigiu, dar și ca un act de conștiință și ca o declarație permanentă de iubire pentru poet și pentru națiunea română. Poetul Național, în același timp, unul dintre cei mai mari poeți ai literaturii universale, a fost și a rămas în istoria și conștiința românească, un mare Român, un luptător, cu armele geniului și ale sufletului său, pentru unitatea tuturor românilor și un precursor al Marii Uniri, împlinite cu actul final de la 1 Decembrie 1918. Se cuvine să-l onorăm de-a pururi pe acest geniu național și universal, pe marele poet și marele patriot român, Mihai Eminescu! O importanță excepțională, în aceeași ordine a istoriei și identității românești, o prezintă și **Simpozionul dedicat Unirii Principatelor Române**, aflat (iată ce conjuncție fastă de evenimente și semnificații istorice!) tot la a XXV-a ediție. Unirea Principatelor, realizată de generația de aur a României Moderne și de luminatul Principe Alexandru Ioan Cuza, este evenimentul crucial care unește două țări românești și care anunță împlinirea visului de secole al românilor: Unirea cea Mare.

Pentru aceste două manifestări științifice de prestigiu pe care le organizați, un adevărat tribut de inteligență, de spirit și de suflet adus istoriei noastre, neamului românesc și Centenarului Marii Uniri, vă rog să-mi permiteți să vă adresez felicitări cordiale și să-mi exprim admirația față de eforturile și dedicația Dumneavoastră pentru cauza românească. Suntem mândri că, în această prodigioasă activitate, Academia Oamenilor de Știință din România, prin filiala USA, are un rol de inițiator și organizator, alături de Mitropolia Ortodoxă Română a celor două Americi, Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York și Societatea Română Creștină „Dorul” din New York. Vă urez tuturor mult succes și vă asigur de întreaga noastră considerație și prețuire!

La mulți ani Domniilor Voastre, la mulți ani României în anul Centenarului!

Prof. univ. dr. ing. Adrian Badea, Președintele Academiei Oamenilor de Știință din România

București, 12 Ianuarie 2018



MITROPOLIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A CELOR DOUĂ AMERICI
THE ROMANIAN ORTHODOX METROPOLIA OF THE AMERICAS

Most Reverend Dr. NICOLAE CONDREA
Archbishop and Metropolitan

5410 N. Newland Ave. Chicago IL 60656
tel: 773.774.1677; fax: 773.774.1805;
www.mitropolia.us; email: contact@mitropolia.us

12 ianuarie 2018

Participanților la a 25-a ediție a Simpozionului anual “Mihai Eminescu”,
13-14 ianuarie 2018, New York

Mă bucur să adresez acest cuvânt de salut și binecuvântare participanților la această ediție jubiliară a Simpozionului anual “Mihai Eminescu”. Este o coincidență fericită că în acest an al Centenarului României Mari să se organizeze a 25-a ediție a Simpozionului anual “Mihai Eminescu”. Cu acest prilej, Mitropolia noastră Ortodoxă Română a celor două Americi se asociază organizatorilor, Academia Oamenilor de Știință din România (Filiala SUA), Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și Societatea Română Creștină “Dorul”, în a-l omagia pe Mihai Eminescu, marele scriitor și patriot român.

Acest Simpozion este un prilej deosebit de a comemora cu prețuire pe marele nostru poet Mihai Eminescu și de a mulțumi lui Dumnezeu pentru darul făcut poporului român prin acest geniu al literaturii române, un om cu o cultură vastă din domenii diferite, un patriot român autentic și, în același timp, un român cu o deschidere universală deosebită. Prin tematică, acest Simpozion este și un prilej de a reflecta asupra tensiunii istorice actuale între identitate națională și globalism cultural. Iar pentru noi, românii din America, de a reflecta asupra identității noastre și a urmașilor noștri.

Îi felicităm pe organizatori și adresăm cuvânt de binecuvântare tuturor participanților la acest Simpozion, alături de o rugăciune de pomenire pentru poetul nostru național Mihai Eminescu.

Cu arhieriești binecuvântări și doriri de bine,

† Nicolae

Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române
a celor două Americi



Foc sacru, sculptură de Viorica Colpacci

Prezență în București

Directoarea Galeriei *Spiritus* artista Viorica Colpacci, a participat în București la expoziția intitulată: *LUI EMINESCU, Arte la Muzeul Satului de Ziua Culturii Naționale*, organizată de Muzeul Satului „Dimitrie Gusti” în parteneriat cu Asociația Filială „Artă Plastică Religioasă și Restaurare” a Uniunii Artiștilor Plastici.

La acest amplu eveniment au expus peste 50 de artiști plastici de renume, din diferite generații, lucrări executate în cele mai diverse stiluri și din cele mai diverse materiale.

Cu acest prilej Viorica Colpacci a expus lucrarea sa *Foc sacru...* un omagiu adus Spiritului ce purifică materia transfigurând-o, fiind prezent în Creație dar regăsindu-se și în operele de artă de valoare de peste veacuri.

După vernisaj a urmat un spectacol încărcat de atmosferă eminesciană și de bucuria de a fi împreună în această minunată zi. Spectacolul a fost susținut de renumiți actori, cântăreți de muzică clasică și folclorică.

Indiferent pe ce meridian ne aflăm, prin astfel de celebrări, expoziții și simpozioane dedicate lui Mihai Eminescu, ne reamintim în fiecare an de esența structurii noastre sufletești ca popor, și a culturii noastre naționale.

Mihai Eminescu este pentru cultura noastră, așa cum a spus Petre Țuțea, “suma lirică de voievozi”.

Reporter



Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie
F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie
Iqbak, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:



X-Ray
EKG

Spirometrie (Evoluari Pulmonare)

**Sonografii Abdominale,
de Rinichi si Cardiace**

Cardiotrace (EKG prin telefon)

24 de ore Halter Monitor

Sigmoidoscopii si Pap smear

Tens (Stimulare electirca)

Ultrasound

Timpanometrie

toate testele de sange si urina

teste pentru depistarea

cancerului de colon si ulcer

teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)

Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)

**bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights**

**Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,
unde schimbati cu Q 104.**

❖ Joi, 9 noiembrie 2017 Pr. Th. Damian a primit distincția Queens Ambassador Award din partea Trustului de Presă Times Ledger din Queens, New York (propus fiind de Dl Grigore Culian, recipientul anterior al acestei distincții). La ceremonia decernării premiului, ținută la Marriott Hotel, La Guardia, au participat pe lângă unii români din comunitatea românească din New York și Consulul General al României, Excelența Sa Cătălin Radu Dancu, precum și Dr. Vinton Thompson, președintele de la Metropolitan College of New York unde, de 25 de ani, Pr. Th. Damian este profesor titular pe catedra de Filosofie și Etică.

❖ Duminică, 12 noiembrie 2017, membrii Bisericii noastre au participat după Sf. Slujbă, la serbarea de Lăsatul secului, organizată la restaurantul românesc „Boon” din Queens, de Societatea română creștină „Dorul”, în cadrul banchetului ei anual „A ruginit frunza din vii”.

❖ Vineri 17 noiembrie 2017, în Cenaclul nostru, întrunit la restaurantul „Boon” din Queens, s-a lansat volumul *În umbra marilor imperii ucigașe* de Mugur Andronic. Au vorbit Th. Damian, M. N Rusu, Mariana Terra, Valentina Ciaprazi și autorul, venit din România.

❖ Duminică 19 noiembrie 2017, după Sf. Slujbă, la Biserică, în cadrul Cenaclului “M. Eminescu” din New York, a fost lansat volumul *Viața ca o vacanță* de John Predescu, volum îngrijit de Mariana Terra. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Mariana Terra și Valentina Ciaprazi.

❖ Duminică 26 noiembrie 2017, în sala socială a Bisericii a avut loc expoziția de fotografii *Florile vieții* a artistei Elena Mitru care a și prezentat expozatele, alături de Pr. Th. Damian și Nicole Smith.

❖ Sâmbătă, 2 decembrie 2017, sub egida filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România, Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă a organizat la Metropolitan College din New York cel de-al 25-lea Simpozion teologic, ecumenic și interdisciplinar cu tema *Nation and Identity: Reconciling the Traditional Sense of Belonging with the Globalist Tendencies of Current Post-Culturalism*. Comunicările științifice au fost după cum urmează:

Theodor Damian, PhD, Professor of Philosophy and Ethics, Metropolitan College of New York; President of the Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality: “Nationalism vs. Globalism. The Cultural Meaning of Borders”;

Humphrey Crookendale, JD, Dean of School for Public Affairs and Administration, Metropolitan College of New York: "Communication and Identity in American Politics";

Richard Grallo, PhD, Professor of Applied Psychology, Metropolitan College of New York: "Fooling Ourselves with Personal Identity";

Louis Tietje, PhD, Professor of Ethics, Metropolitan College of New York: "Driverless Cars: A New Occasion for the Trolley Problem";

Doru Tsaganea, PhD, Professor of Mathematics, Metropolitan College of New York: "Nation, Nationalism and Nation State in Historical Perspective";

Alina Feld, PhD, Affiliate Faculty at the General Theological Seminary, New York: "Cosmopolitanism or Recognizing Humanity on the Other: Simone Weil and Martha Nussbaum";

David Rosner, PhD, Associate Professor of Values and Ethics, Metropolitan College of New York: "How Can the Ancient Teachings of Xenophanes of Colophon Be Applied to the Contemporary Problem of Globalization?"

Oaspeți de onoare au fost: Vinton Thompson, PhD, President of Metropolitan College of New York, și Tilokie Depoo, PhD, Chief Academic Officer and Dean, School for Business, Metropolitan College of New York;

Moderator a fost Humphrey Crookendale, JD, Dean, School for Public Affairs and Administration, Metropolitan College of New York;

Discussant: David Rosner, PhD, Associate Professor of Values and Ethics, Metropolitan College of New York;

Galeria de artă "Spiritus" a Institutului nostru, condusă de artista Viorica Colpacci, a expus lucrări ale unor artiști din SUA și din România (Vlad Ionescu, Cristian Olteanu, Florentina Voichi, Irina Sava, Eduard Stoenică, Maria Tăzlăuanu, Ionel Cristescu, Gabriel Costescu Arnotă, Liviu Șoptelea, Victorița Duțu, Viorica Colpacci), iar Dna Elena Mitru a prezentat o expoziție proprie de artă vestimentară.

❖ Duminică 3 decembrie 2017, la Biserica noastră, după Sf. Slujbă, în sala socială, s-a desfășurat programul Simpozionului dedicat Zilei naționale a României, eveniment organizat de filiala americană a Academiei Oamenilor de Știință din România și de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York.

Au vorbit despre tema Simpozionului profesorii universitari Pr. Theodor Damian și Doru Tsaganea, criticul și istoricul literar M. N Rusu, Dr. Napoleon Săvescu, președintele Asociației "Dacia Revival" din New York.

În contextual acestei celebrări în care s-a sărbătorit și Sf. Andrei, ocrotitorul României, Prof. Irina Anișului, directorarea Școlii de duminică,

a susținut împreună cu tinerii și copiii noștri un variat și frumos program artistic.

❖ Duminică 10 decembrie, după Sf. Slujbă, în cadrul Cenaclului nostru, a fost lansat volumul *Vest-Art* de Elena Mitru. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Mariana Terra și autoarea.

În aceeași zi a avut loc ședința Consiliului și Comitetului Bisericii noastre întrunită pentru organizarea Serbării de Crăciun.

Vineri 15 decembrie 2017 Cenaclul nostru literar și-a ținut ședința la restaurantul “Boon” pentru lansarea volumului *Bal mascat cu Miss Liberty pe Queensboro Bridge* al dramaturgului Mircea M. Ionescu, sosit din România. Au vorbit Th, Damian, M. N. Rusu, Grigore Culian, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra și autorul. Au mai luat cuvântul Adriana Hegbeli și Florin Constantinescu.

❖ Duminică 17 decembrie 2017 la parohia noastră a poposit icoana Maicii Domnului de la Mrea Necula din România.

❖ Pe data de 25 decembrie la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” s-a celebrat marea sărbătoare a Nașterii Domnului. După Sf. Slujbă cei prezenți au cântat colinde tradiționale după care a urmat vizita lui Moș Crăciun care a oferit daruri copiilor și tinerilor noștri în fața pomului împodobit.

În sala socială s-a desfășurat un bogat program dedicat sărbătorii, organizat de Prof. Irina Anițului, directoarea Școlii de duminică împreună cu tinerii și copiii parohiei.

❖ Vineri 5 ianuarie 2018 s-a construit în fața Bisericii tradiționala cruce de gheață pentru ziua Bobotezei. Echipa de construcție: Ciprian Solomon, Marius Stoica, Sorin Lazăr, asistați de Pr. Th. Damian, M. N. Rusu, Cătălin Condurache, Andrei Damian, Ghiță Tărțan.

❖ Slujba Bobotezei s-a ținut sâmbătă pe 6 ianuarie 2018 în Biserică întâi și apoi afară, în fața monumentalei cruci de gheață, mărturie ortodoxă într-un cartier multi-religios american.

❖ Duminică 7 ianuarie 2018, de Sf. Ioan Botezătorul, după Sf. Slujbă, în sala socială, s-a desfășurat întrunirea literară a Cenaclului “M. Eminescu”. A fost lansat volumul *Jurnalism: O artă efemeră?* de Corneliu D. Zeană, sosit din București. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra și autorul.

Totodată au fost celebrați cei care și-au sărbătorit ziua onomastică.

❖ Sâmbăta 13 și duminică 14 ianuarie 2018 în comunitatea română din New York s-au desfășurat lucrările celui de-al 25-lea Simpozion “Eminescu”, organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Societatea română creștină “Dorul” (fondată în 1903) sub auspiciile filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi.

În partea întâi a Simpozionului, în sala mare a restaurantului românesc “Boon” din Queens, după deschiderea lucrărilor de către Pr. Prof. Dr. Theodor Damian și de Ing. Cristian F. Pascu, au prezentat comunicări pe tema generală: *Identitatea națională în viziunea lui Eminescu și tendințele actuale de deznaționalizare prin globalismul post-cultural*, următorii: Ștefan Stoenescu, anglist și românist, comparatist și editor, “O fantasmă a dramaturgiei shakespeareiene în meditația asupra Istoriei izvodită de timpuriu în poesia lui Eminescu”; M. N. Rusu, critic și istoric literar, redactor-sef al revistei *Lumină Lină*, New York, “Admiratori bucovineni ai lui Eminescu: familia Mandicevski”; Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, “Biserica neamului în viziunea lui Eminescu”; Prof. univ. Dr. Anca Sirghie, invitata de onoare a Simpozionului, scriitoare, ziaristă, “Biserica și școala ca instituții identitare în viziunea lui Eminescu”; Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea, “Circularitatea existenței umane în *Glossă* de Eminescu, Instalație Sculpturală de Vigeland și *Carmina Burana* de Carl Orff”; Prof. univ. Valentina Ciaprazi, scriitoare, “Eminescu – creator și prima victimă a proiectului *Dacia Mare*”; Adina Dabija, scriitoare, “Adevărata putere și activarea ei prin conectarea cu eternul românesc”.

Moderatoarea lucrărilor a fost prof. Mariana Terra, redactor al ziarului *Romanian Journal*, New York. Galeria de artă SPIRITUS (director Viorica Colpacci) a expus lucrări ale unor artiști din SUA și din România. Din Statele Unite au expus Viorica Colpacci și Maria Tăzlăuanu din New York și Cătălina Sidea din Chicago, iar din România artiști bine cunoscuți - Cristian Olteaunu , Jorge Mafu, Irina Sava , Gabriel Cristescu Arnotă, Paula Slivinski, Cristian Macovei, Ionel Cristescu, Liviu Soptelea .

Partea a doua a Simpozionului a fost desfășurată la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel”, după Sf. Slujbă, începând cu parastasul tradițional pentru Mihai Eminescu, dar și pentru Grigore Vieru, Mitropolitul Antonie Plămădeală, George Alexe, și anul acesta și pentru Regele Mihai, apoi în sala socială și a fost onorată de prezența Dlui Consul general al României la New York, Excelența Sa Cătălin Radu Dancu și a Dlui ministru consilier Dr. Călin Radu Ancuța.

După deschiderea oficială făcută de Pr. Th. Damian și Ing. Cristian F. Pascu, s-a citit poemul *Rugăciune* de Eminescu și a vorbit Dl Consul general Cătălin Radu Dancu. Au avut loc recitări din creația eminesciană, începute de Ștefan Stoenescu și continuate de mulți dintre cei prezenți, iar

în cadrul Cenaclului “M. Eminescu” a fost lansat volumul *America visului românesc* al invitatei de onoare a Simpozionului, Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie. Au vorbit despre volum Th Damian, M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra și autoarea. Dl Cristian Pascu a oferit apoi o audiție înregistrată a unui recital din poezia lui Eminescu, al actorului Dorel Vișan, după care copiii și tinerii Școlii de duminică, sub conducerea profesoarei lor Irina Anițului, au oferit audienței un variat program artistic dedicat lui Eminescu.

❖ Duminică 21 ianuarie 2018, la Biserica “Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York s-au desfășurat lucrările celui de-al 25-lea Simpozion dedicat Unirii Principatelor Române, eveniment organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă în colaborare cu Societatea Română Creștină “Dorul” din New York, sub auspiciile filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România și ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi.

În protocolul deschiderii au vorbit organizatorii Pr. Th. Damian și Ing. Cristian F. Pascu, s-a cântat imnul *Deșteaptă-te române*, după care au urmat comunicările pe tema evenimentului astfel: Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, „Biserica și Unirea: contribuții istorice”; Prof. univ. Dr. Anca Sîrghie, scriitoare, ziaristă, invitată specială a Simpozionului, „Câteva argumente pentru unirea românilor în publicistica lui M. Eminescu”; Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea, „Semnificația Unirii Principatelor în procesul de creare a Statului Național Unitar Român”; M. N. Rusu, critic și istoric literar, redactor-șef al revistei *Lumină Lină*, „Comitetul Național Român (1948, New York) și regalitatea Unirii”; Prof. univ. Valentina Ciaprazi, scriitoare, „Contribuția Franței celui de-al doilea Imperiu și a lui Napoleon III la nașterea României prin actul Unirii din 1859”.

A urmat un bogat recital de poezie susținut de cei prezenți și de tinerii și copiii Școlii de duminică îndrumați de Prof. Irina Anițului, după care s-a cântat și dansat Hora Unirii.

❖ Duminică 28 ianuarie 2018 s-a sărbătorit la Biserica noastră Hramul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, ai cărui patroni sunt Sf. Trei Ierarhi: Grigore, Vasile și Ioan. Au avut loc lucrările Adunării generale a parohiei.

ANUNTURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River).

Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18, Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar “M. Eminescu”: Vinerea la fiecare două săptămâni.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).

Pentru detalii sunați la 718-626-6013

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vede-ți anunțurile afișate pe pagina facebook “Theodor Damian – New York”.



Jean Bodin, *Sketch*